

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI-MİMARİ TASARIM
PROGRAMI

**GELENEKSEL OF EVLERİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe GÜNDOĞDU

136101033

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ülger BULUT KARACA

İstanbul, 2019

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI-MİMARİ TASARIM
PROGRAMI

**GELENEKSEL OF EVLERİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Ayşe GÜNDOĞDU

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Geleneksel Of Evleri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterdiğimi ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

23/09/2019

Ayşe GÜNDOĞDU

ONAY

Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin.....yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum.

Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

23/09/2019
Ayşe GÜNDOĞDU

ÖZET

GELENEKSEL OF EVLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ayşe GÜNDOĞDU

Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ülger BULUT KARACA

Ağustos, 2019-120 Sayfa

Bu çalışmada köklü bir tarihi bulunan Of İlçesi Cuma Pazarı (Saray) ve Taşhan Mahallelerinde 6 adet geleneksel kırsal ev yerleşim yeri özellikleri, plan analizi, yapı sistemi-cepheler, çatı ve iç mekân görselleri açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda hazırlanan çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde problemin tanımı, çalışmanın amacı, önemi, kapsamı ve metodolojine ilişkin açıklamalara yer verilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümü geleneksel kırsal mimari ve Of evleri ile ilgili genel bilgilendirmelerin yapıldığı bölümdür. Bu bilgiler doğrultusunda çalışma alanında yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümü ise çalışma alanı ile ilgili analiz ve değerlendirmelerin yapıldığı bölümdür. Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise çalışma sonunda elde edilen bilgilerin belirli bir sistematiğe sunulmuştur.

Çalışma sonunda Of yöresel evlerinin geleneksel Anadolu kırsal evlerinin özelliklerini taşıdığı ve tarihi kimliğine ait izleri hala barındırdığı ve içinde yaşanabilen, sağlıklı ve büyük oranda ekolojik tasarım kriterlerine uygun yapıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Of ilçesi, Geleneksel Mimari, Kırsal Konut.

ABSTRACT

A RESEARCH ON TRADITIONAL OF HOUSES

Ayşe GÜNDOĞDU

Master's Thesis, Master of Science in Architecture

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Ülger BULUT KARACA

August, 2019 - 120pages

The aim of this study is to examine 6 traditional rural houses located in Of District Cuma Pazarı (Saray) and Taşhan Neighborhoods, which have a long history, in terms of settlement characteristics, plan analysis, building system-facades, roof and interior visuals.

This study consists of four chapters. In the first chapter, description of the problem, aim, importance, scope and methodology of the study are given. The second chapter of the study provides general information about traditional rural architecture and houses. In line with this information, the data obtained from the research conducted in the study area are evaluated. The third part of the study is the section where analyzes and evaluations are made about the study area. In the fourth and last part of the study, the information obtained at the end of the study is presented in a certain systematic way.

At the end of the study, it was observed that Of local houses have the characteristics of traditional Anatolian rural houses and still have traces of their historical identity and were built in accordance with the ecological design criteria that can be lived in.

Keywords: Of district, Traditional Architecture, Rural Housing.

ÖNSÖZ

Bu tez aşamasında tarihi ve kültürel zenginlikleri bakımından fazla inceleme konusu yapılmamış Trabzon ili Of İlçesi'nde geleneksel kırsal yapılar üzerindeki evler incelenmek istenmiştir.

Özellikle bu tez çalışmasının planlanması, araştırılması ve yürütülmesi sürecinde ilgisini ve desteğini esirgmeden bilgi ve tecrübesinden faydalandığım yönlendirmeleri ve bilgilendirmesi ile bu çalışmayı bilimsel temellerde şekillendiren tez danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Ülger BULUT KARACA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, Hocam ile tez hazırlama aşamasından değerli bilgisini ve zamanını esirgmeden her anlamda çalışmam ile yakından ilgilenen Sayın Hocam Prof. Dr. Ahmet Mete TAPAN'a teşekkür ve minnetimi özellikle belirtmek istiyorum.

Ve ayrıca hayatım boyunca hep yanımda olan en büyük destekçilerim sevgili ailem ve özellikle bu süreçte bana yardım eden babam Ömer GÜNDOĞDU'ya yardımları için sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
ÖNSÖZ	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ	X
1.BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1.PROBLEMİN TANIMI.....	1
1.2.ÇALIŞMANIN AMACI.....	2
1.3.ÇALIŞMANIN KAPSAMI.....	2
1.4.ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	3
1.5.KONUyla İLGİLİ LİTERATÜR TARAMASI	3
2. BÖLÜM	5
GELENEKSEL KIRSAL MİMARİ VE OF EVLERİ.....	5
2.1. GELENEKSEL KIRSAL MİMARİNİN ÖZELLİKLERİ.....	5
2.1.1. Geleneksel Kırsal Of Mimari Özellikleri Analizi:.....	11
2.2.GELENEKSEL KIRSAL MİMARİ KİMLİKTE PLAN ŞEMALARI VE KONUT BİRİMLERİ	13
2.3.KIRSAL MİMARİ KİMLİĞİ OLUŞTURAN UNSURLAR.....	23
2.3.1.Yapı Malzemeleri	23
2.3.1.1. TAŞ.....	23
2.3.1.2. KERPİÇ.....	25
2.3.2. Geleneksel Kırsal Of Mimari Kimliği Oluşturan Yapı Malzemeleri Analizi	27
2.3.3.Yapı Elemanları	29
2.3.4. Geleneksel Kırsal Of Mimari Kimliği Oluşturan Yapı Elemanları Analizi.....	32
2.3.5.Yapım Sistemleri	40

2.3.6. Geleneksel Kırsal Of Mimari Kimliği Oluşturan Yapı Sistemleri Analizi	44
3. BÖLÜM	45
ALAN ÇALIŞMASI: GELENEKSEL OF EVLERİNİN İNCELENMESİ.....	45
3.1. KOSDİLOĞULLARI AİLESİ EVİ	46
3.2. HASENEKOLAR (BAYRAKTAR) AİLESİ EVİ.....	59
3.3.TALİPOĞULLARI (SÜMER)AİLESİ EVİ.....	71
3.4. SARALOĞULLARI(SÜMER)AİLESİ EVİ	82
3.5. ZAIMOĞULLARI AİLESİ EVİ.....	93
3.6. TOPÇU AİLESİ EVİ.....	104
4. BÖLÜM	115
SONUÇ	115
KAYNAKÇA.....	118
ÖZGEÇMİŞ	120

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

ŞEKİL 2.1. AMASYA BALLICA MAĞARASI.....	8
ŞEKİL 2.2. TRABZON SÜMELA MANASTIRI.....	8
ŞEKİL 2.3. POKUT YAYLASI(RİZE).....	10
ŞEKİL 2.4. MESUDİYE(ORDU).....	10
ŞEKİL 2.5. İLKADIM(SAMSUN).....	11
ŞEKİL 2.6. OF İLÇE HARİTASI.....	11
ŞEKİL 2.7. OF İLÇESİ BİTKİ ÖRTÜSÜ.....	12
ŞEKİL 2.8. DAĞINIK YERLEŞİM-OF (CUMA PAZARI).....	13
ŞEKİL 2.9. SALONLU EV TİPİ.....	16
ŞEKİL 2.10. BASİT AŞHANELİ EVLER.....	16
ŞEKİL 2.11. GEÇİŞ HAYATLI AŞHANELİ EVLER.....	17
ŞEKİL 2.12. HAYATLI/AŞHANELİ EVLER.....	17
ŞEKİL 2.13. İÇ KORİDORLU EVLER.....	18
ŞEKİL 2. 14. KATLARIN KULLANIMI.....	18
ŞEKİL 2. 15. SERENDER YAPI ELEMANLARI.....	19
ŞEKİL 2.16. SERENDERDE KİRİŞLER, DİREK BAŞI VE AHŞAP TEKERLEK.....	20
ŞEKİL 2.17. TALİPOĞULLARI EVİ SERENDER.....	21
ŞEKİL 2.18. SERENDER.....	22
ŞEKİL 2.19. SERENDER.....	22
ŞEKİL 2.20. MOLOZ TAŞ DUVAR.....	24
ŞEKİL 2.21. KABA YONU TAŞ DUVAR.....	24
ŞEKİL 2.22. İNCE YONU TAŞ DUVAR.....	24

ŞEKİL 2.23. KESME TAŞ DUVAR.....	25
ŞEKİL 2.24. DÖRT GÖZLÜ AHŞAP KERPIÇ KALIBI.....	25
ŞEKİL 2.25. KERPIÇ HARCININ HAZIRLANMASI	26
ŞEKİL 2.26. KERPIÇ HARCININ KALIPLANMASI	26
ŞEKİL 2. 27. KALIPLARINDAN ÇIKARILAN KERPIÇİN GÜNEŞTE	26
ŞEKİL 2. 28. OF EVLERİNDE AHŞAP VE TAŞ MALZEMENİN KAT DAĞILIMI.....	29
ŞEKİL 2.29. İÇ DUVARLAR.....	32
ŞEKİL 2.30. ÇIKMA ÖRNEĞİ.....	34
ŞEKİL 2.31. EVİN İÇERİSİNDEKİ ÇATI KATA ÇIKAN AHŞAP MERDİVEN ÖRNEKLERİ.....	34
ŞEKİL 2. 32. EVİN DIŞINDAKİ ÇATIYA ÇIKAN VE BODRUMA İNEN MERDİVEN ÖRNEKLER-I	35
ŞEKİL 2.33. EVİN DIŞINDAKİ ÇATIYA ÇIKAN VE BODRUMA İNEN MERDİVEN ÖRNEKLER-II.....	35
ŞEKİL 2. 34. AHŞAP PENCERE GÖRÜNÜŞÜ-I.....	36
ŞEKİL 2. 35. AHŞAP PENCERE GÖRÜNÜŞÜ-II	36
ŞEKİL 2.36. ÇATI KAT AHŞAP IZGARA PENCERE GÖRÜNÜŞÜ-BODRUM KAT PENCERE GÖRÜNÜŞÜ	37
ŞEKİL 2. 37. ÇİFT KANATLI DIŞ KAPI ÖRNEĞİ	37
ŞEKİL 2. 38. ÇİFT KANATLI DIŞ KAPI ÖRNEĞİ	38
ŞEKİL 2. 39. ÇİFT KANATLI DIŞ KAPI ÖRNEĞİ	38
ŞEKİL 2. 40. TEK KANATLI BODRUM KAPI ÖRNEĞİ.....	39
ŞEKİL 2. 41. ÇİFT KANATLI İÇ KAPI ÖRNEKLERİ	39
ŞEKİL 2. 42. TOMRUKLA YAPILAN YIĞMA YAPI SİSTEMİ	40
ŞEKİL 2. 43. AHŞAP DOLMA, MUSKALI DOLMA DUVAR YAPI ÖRNEKLERİ	42

ŞEKİL 2. 44. AHŞAP DOLMA, GÖZ DOLMA DUVAR YAPI ÖRNEĞİ.....	43
ŞEKİL 2.45. AHŞAP DOLMA, GÖZ DOLMA VE MUSKALI DOLMA DUVAR ÖRNEKLERİ.....	43
ŞEKİL 2.46. KAGIR DUVAR ÖRNEKLERİ.....	44
ŞEKİL 2. 47. KARMA SİSTEM ÖRNEĞİ	44
ŞEKİL 3. 1. KOSDİLOĞULLARI AİLESİ EVİ	46
ŞEKİL 3.2. ZEMİN KAT PLANI.....	48
ŞEKİL 3.3. BODRUM KAT PLAN	48
ŞEKİL 3.4. ÇATI KAT PLANI.....	49
ŞEKİL 3.5. ZEMİN KAT İÇ TAVAN PLANI.....	50
ŞEKİL 3.6.KESİT	51
ŞEKİL 3.7.KESİT	51
ŞEKİL 3. 8. KOSDİLOĞULLARI AİLESİ EVİ GÜNEY CEPHESİ	52
ŞEKİL 3.9. KOSDİLOĞULLARI AİLESİ EVİ BATI CEPHESİ. 53	
ŞEKİL 3. 10. ÇATI PLANI.....	54
ŞEKİL 3.11. ÇATI ALATURKA KİREMİT	54
ŞEKİL 3.12. KÖŞELERİ YUVARLATILMAMIŞ GENİŞ SAÇAKLAR.....	54
ŞEKİL 3.13. ÇATI ŞEKLİ.....	55
ŞEKİL 3.14. MUTFAK	56
ŞEKİL 3.15. OTURMA –YATAK ODASI.....	56
ŞEKİL 3.16. HOL	57
ŞEKİL 3.17. ÇATI HOL	57
ŞEKİL 3.18. YATAK ODASI	58
ŞEKİL 3.19. AHİR.....	58

ŞEKİL 3.20. HASENEKOLAR (BAYRAKTAR) AİLESİ EVİ....	59
ŞEKİL 3.21. ZEMİN KAT PLANI.....	61
ŞEKİL 3.22. BODRUM KAT PLANI.....	61
ŞEKİL 3.23. ÇATI KATI PLANI.....	62
ŞEKİL 3.24. ZEMİN İÇTAVAN PLANI.....	63
ŞEKİL 3.25. KESİT	63
ŞEKİL 3.26. HASENEKOLAR AİLESİ EVİ GÜNEY CEPHESİ	64
ŞEKİL 3.27. HASENEKOLAR AİLESİ EVİ BATI CEPHESİ.....	65
ŞEKİL 3.28. HASENEKOLAR AİLESİ EVİ BATI CEPHESİ.....	65
ŞEKİL 3.29. HASENEKOLAR AİLESİ EVİ KUZEY CEPHESİ.	66
ŞEKİL 3.30. ÇATI PLANI.....	67
ŞEKİL 3.31. ÇATI MARSİLYA KİREMİT	68
ŞEKİL 3.32. ÇATI ŞEKLİ.....	68
ŞEKİL 3.33. MUTFAK	69
ŞEKİL 3.34. YATAK ODALARI.....	69
ŞEKİL 3.35. OTURMA ODASI	69
ŞEKİL 3.36. ÇATI ARASI.....	70
ŞEKİL 3.37. AHİR.....	70
ŞEKİL 3.38. TALİP OĞULLARI AİLESİ EVİ.....	71
ŞEKİL 3.39. ZEMİN KAT PLANI.....	73
ŞEKİL 3.40. BODRUM KAT PLANI.....	73
ŞEKİL 3.41. ÇATI KAT PLANI.....	74
ŞEKİL 3.42. ZEMİN İÇ TAVAN PLANI.....	74
ŞEKİL 3.43.CEPHE-KESİT	75
ŞEKİL 3.44. TALİPOĞULLARI AİLESİ EVİ DOĞU CEPHESİ	76
ŞEKİL 3.45. TALİPOĞULLARI AİLESİ EVİ BATI CEPHESİ ..	77

ŞEKİL 3.46. TALİPOĞULLARI AİLESİ EVİ KUZEY CEPHESİ	77
ŞEKİL 3.47. ÇATI PLANI.....	78
ŞEKİL 3.48. OLUKLU ÇATI KAPLAMA	78
ŞEKİL 3.49. KÖŞELERİ YUVARLATILMAMIŞ GENİŞ SAÇAKLAR- SAÇAK ALTLARI	79
ŞEKİL 3.50. ÇATI ŞEKLİ TALİPOĞULLARI SERENDER	79
ŞEKİL 3.51. MUTFAK	80
ŞEKİL 3.52. OTURMA ODASI	80
ŞEKİL 3.53. YATAK ODASI	80
ŞEKİL 3.54. HOL	81
ŞEKİL 3.55. ÇATI ARASI.....	81
ŞEKİL 3.56. SARALOĞULLARI AİLESİ EVİ	82
ŞEKİL 3.57. ZEMİN KAT PLANI.....	84
ŞEKİL 3.58. BODRUM KAT PLANI.....	84
ŞEKİL 3.60. ZEMİN İÇ TAVAN PLANI.....	86
ŞEKİL 3.61. KESİT	86
ŞEKİL 3.62. SARALOĞULLARI AİLESİ EVİ GÜNEY CEPHESİ	87
ŞEKİL 3.63. SARALOĞULLARI AİLESİ EVİ BATI CEPHESİ.	88
ŞEKİL 3.64. SARALOĞULLARI AİLESİ EVİ DOĞU CEPHESİ	89
ŞEKİL 3.65. ÇATI OLUKLU KAPLAMA	89
ŞEKİL 3.66. ÇATI PLANI.....	90
ŞEKİL 3.67. ÇATI ŞEKLİ.....	90
ŞEKİL 3.68. MUTFAK	91
ŞEKİL 3.69. SALON	91

ŞEKİL 3.70. YATAK ODALARI.....	91
ŞEKİL 3.71. HOL	92
ŞEKİL 3.72. ODUNLUK.....	92
ŞEKİL 3.73. ZAİMOĞULLARI AİLESİ EVİ.....	93
ŞEKİL 3.74. ZEMİN KAT PLANI.....	95
ŞEKİL 3.75. BODRUM KAT PLANI.....	95
ŞEKİL 3.76. ÇATI KAT PLANI.....	96
ŞEKİL 3.77. ZEMİN İÇ TAVAN PLANI.....	96
ŞEKİL 3.78. KESİT	97
ŞEKİL 3.79. ZAİMOĞULLARI AİLESİ EVİ GÜNEY CEPHESİ.....	98
ŞEKİL 3.80. ZAİMOĞULLARI AİLESİ EVİ BATI CEPHESİ....	99
ŞEKİL 3.81. ZAİMOĞULLARI AİLESİ EVİ DOĞU CEPHESİ .	99
ŞEKİL 3.82. TRAPEZ SAÇ KAPLAMA	100
ŞEKİL 3.83. SAÇAK ALTI	100
ŞEKİL 3.84. ÇATI PLANI.....	101
ŞEKİL 3.85. ÇATI ŞEKLİ.....	101
ŞEKİL 3.86. MUTFAK-BACA.....	102
ŞEKİL 3.87. ODALAR.....	102
ŞEKİL 3.88. HOL	102
ŞEKİL 3.89. ÇATI ARASI- BODRUM	103
ŞEKİL 3.90. TOPÇU AİLESİ EVİ.....	104
ŞEKİL 3.91. ZEMİN KAT PLANI.....	105
ŞEKİL 3.93. ÇATI KAT PLANI.....	107
ŞEKİL 3.94. ZEMİN İÇ TAVAN PLANI.....	107
ŞEKİL 3.95. KESİT	108
ŞEKİL 3.96. TOPÇU AİLESİ EVİ GÜNEY CEPHESİ.....	109

ŞEKİL 3.97. TOPÇU AİLESİ EVİ BATI CEPHESİ	110
ŞEKİL 3.98. TRAPEZ SAÇ KAPLAMA	111
ŞEKİL 3.99. ÇATI PLANI.....	112
ŞEKİL 3.100. ÇATI ŞEKLİ.....	112
ŞEKİL 3.101. MUTFAK ALANLARI	113
ŞEKİL 3.102. YATAK ODALARI.....	113
ŞEKİL 3.103. HOL	114
ŞEKİL 3.104. ODUNLUK.....	114

1.BÖLÜM

GİRİŞ

Yüzyıllar boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış Anadolu coğrafyasında yaşayan her topluluk kendi kültürünü yansıtan birçok mimari eser bırakmıştır. Bunun yanında yerel malzeme ve yapım teknikleri kullanılarak yapılan, genellikle kullanıcısının aile hayatına, ekonomik yapısına ve sosyo-kültürel durumuna göre farklılaşan geleneksel kırsal konutlar ülkemizin tarihi ve mimari kültürü açısından önemli bir yer tutmaktadır. Geleneksel kırsal konutlar genellikle belirli bir yöreye ve döneme has mimari yapılarıdır. Yeryüzü şekilleri, iklim, su ve toprak gibi doğal özellikleri ile yakın çevrede bulunan malzemeler ve yaşam kültürü kısa konutların oluşumundaki başlıca etkenler olarak sıralanabilir. Bu konutlarda işlevin estetik kaygıdan daha öncelik taşıdığı söylenebilir.. Geleneksel kırsal konutlarda yerel ihtiyaçlar ve yerel yapı malzemelerine dayanan yerel gelenekleri yansıtan bir mimari hâkimdir. bu yapılar çağdaş tasarım açısından önemli bir esin kaynağı olarak görülebilir. Genellikle taş, kerpiç ve ahşap gibi malzemeler kullanılarak inşa edilen bu geleneksel kırsal konutların yapım teknikleri nesiller boyu sözlü veya usta-çırak ilişkisi ile aktararak günümüze kadar gelmiştir. Bu çalışma Trabzon ilinin doğusunda yer alan ve tarihi çok eski dönemlere dayanan Of ilçesinin geleneksel evlerinin incelenmesini konu edinmektedir.

1.1.Problemin Tanımı

Günümüzde hızlı şehirleşme sonucunda artan nüfusun barınma ihtiyacını karşılamaya dönük yeni yerleşim yerleri kurulmuştur. Oluşan bu yeni yerleşim yerlerinde genellikle tek tip ve mimari niteliği bulunmayan konutlar inşa edilmeye başlamıştır. Bu durum geleneksel konutların varlığı açısından risk oluşturmaktadır. Bununla birlikte kent merkezlerinin değişmesiyle birlikte eski kent merkezlerinin atıl hale gelmesi ve kaderine terk edilmesi geleneksel tarzda inşa edilmiş konutların tahrip edilme sürecini hızlandırmıştır.

Çünkü doğal malzemeler kullanılarak inşa edilen geleneksel kırsal konutlar insanlar tarafından kullanılmadığı ve terk edildiği durumlarda yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Köklü bir tarihi bulunan Of ilçesi de

birçok özellikli ve nitelikli tarihi yapıya ev sahipliği yapan bir ilçedir. Buna karşın modern çağa ayak uydurabilme adına bu şehrin betonlaşma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu ve tarihin izlerini taşıyan bu geleneksel kırsal yapıların yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı gözlemlenmektedir. Bu yapılar içerisinde bulunduğu coğrafyanın ve yaşayan halkın tarihini, kültürünü ve geleneklerini yansıtan yapılardır. Dolayısıyla bu bölgedeki evlerin yok olma tehlikesi yaşaması çalışmanın temel problemini teşkil etmektedir. Bu bölgedeki tarihi yapıların yok olma tehlikesi bölgenin tarihsel ve kültürel mirasının da yok olması tehlikesini barındırmaktadır. Bu mirasın yok olmasının birçok potansiyel yan etkisi olacaktır. Bunlar bölgenin turistik değerinin azalması, bölgedeki silüetin çirkinleşmesi, tarihsel mimari birikimin kesintiye uğraması gibi yan etkilerdir.

Tarihsel izler taşıyan bu yapıların kayıt altına alınarak kültürel sürdürülebilirlik açısından sonraki nesillere aktarılması önem taşımaktadır. Böylece tarihsel bir varlık olan kültürün gelişmesi ve o kültürü paylaşan insanların hayatlarını kolaylaştırması beklenebilecektir. Bu anlamda bu çalışma Trabzon ili Of İlçesi'ne ait geleneksel kırsal konutlara ilişkin kaynak niteliği taşıması açısından önemlidir.

1.2.Çalışmanın Amacı

Bu çalışma tarihi ve kültürel zenginlikleri itibarıyla çok fazla inceleme konusu yapılmamış Trabzon ili Of İlçesi'nde araştırmaya konu olan 6 geleneksel kırsal konutun bölgenin geleneksel dokusuyla ilişkilendirilerek yaşam kültürü ve yapı kültürü açısından incelenmesini amaçlamaktadır.

1.3.Çalışmanın Kapsamı

Çalışma alanı Trabzon İli, Of ilçesinde yer alan Cuma Pazarı Köyü(mahallesi) saray mahallesi, Taşhan pazarı köyü(mahallesi) günebakan sokak, Taşhan pazarı köyü(mahallesi) çay sokak, Cuma Pazarı Köyü(mahallesi) renk mahallesi, Taşhan pazarı köyü(mahallesi), Cuma Pazarı Köyü(mahallesi) saray mahallesi, olarak belirlenmiştir. Bu bölgenin geleneksel kırsal evleri ile yerleşim dokusu araştırmanın kapsamını oluştururken bu sınırlar çerçevesinde

bölgedeki yapım tarihi kesin olmamakla birlikte 1940'lardan itibaren yapıldığı tahmin edilen altı ev üzerinden analizler ve tespitler yapılmaktadır.

1.4.Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada geleneksel kırsal konutların incelendiği yurt içi ve yurt dışındaki kitaplar, makaleler, tezler ve araştırmalardan faydalanılmıştır. Bunun yanında üniversite kütüphanelerinde bu konuyla ilişkili olarak önceden yapılmış araştırmalar ve alan yazından diğer kaynaklar ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Of belediyesinin paylaştığı verilerden faydalanılmıştır. Araştırma kapsamında bahsi geçen altı konut fotoğraflanarak rölöve temin edilmiş konutların, yerleşim özellikleri, yapım malzemeleri ve yapı sistemleri incelenmiştir.

1.5.Konuyla İlgili Literatür Taraması

Literatürde geleneksel kırsal konutların farklı açılardan ele alındığı birçok araştırma bulunmaktadır. Ekolojik yapı tasarım kriterleri bağlamında Muş Kale Mahallesi'ndeki geleneksel evleri incelediği çalışmasında Büte (2014), Muş'un Kale Mahallesi'ndeki en eski yerleşim yerlerinden Minare Caddesi'ndeki altı evi ekolojik kriterleri dikkate alarak ve birbirleriyle kıyaslayarak bütün ayrıntılarıyla incelemiştir. Çalışmada geleneksel evler ile ekolojik mimarlık arasında bulunan benzerlikler ortaya konulmuş ve geleneksel mimarinin önemine vurgu yapılmıştır.

Başka bir çalışmada da Özel (2018) bir çok medeniyete ve kültüre ev sahipliği yapan Diyarbakır'ın Sur içi bölgesindeki geleneksel evleri kentsel dönüşüm kapsamında incelenmiş ve buna yönelik çözüm önerileri getirmiştir. Araştırmada Suriçi bölgesinin geleneksel evlerinin ve sokak dokusunun özgün halinin bilinçsiz kullanım ve nüfus artışı dolayısıyla kaybolmaya başladığı ve bölgenin tarihi dokusunun terör saldırıları dolayısıyla zarar gördüğü belirtilmiştir.

Kirenci Erzurum (2018) ise çalışmasında Boyabat geleneksel ev mimarisini incelemiştir. Kentsel sit alanlarının mevcut durumunun değerlendirildiği çalışmada çalışma alanı olarak belirlenen Çay mahallesi ve yakın çevresi fotoğraflar, rölöve çalışmaları ve analizleri ile belgelendirilmiştir. Çalışmada

seçilen yapılar ait alanı içerisindeki diğer yapılar ile karşılaştırılarak bu yapılar tipolojik olarak incelenmiş Boyabat'ın karakteristik özelliklerini gösteren evlerin ortak özellikleri vurgulanmıştır.

Başka bir çalışmada da Kocaman (2018) Elazığ ilinde bulunan Hüseyinik bölgesinin yerleşim dokusunu ve geleneksel evlerini incelemiştir. Araştırma sonucunda Hüseyinik köy içi bölgesinin tarihi dokusu ve yapıları ile geleneksel mimarlık açısından önemli bir yerde olduğu bölgedeki tarihi değirmenler, çeşmeler ve camiler ile bunun ortaya konulduğu ifade edilmiştir. Bölgenin geleneksel evlerinin hem bölge içi yaşama hem de bölgenin sosyal ve fiziksel etmenlerine göre şekillendiği ve doğaya saygılı yapılar olduğu bu evlerin bu özellikleriyle geçmişin izlerini yansıttığı belirtilmiştir.

2. BÖLÜM

GELENEKSEL KIRSAL MİMARİ VE OF EVLERİ

Kırsal mimari, atmosfer şartlarına uygun ve yerel yapı malzemelerine dayanan yerel yapım geleneklerini ve yaşam tarzını yansıtan bir mimari türüdür. Geleneksel mimari belirli bir bölgedeki toplumun belirli bir kültürünün benimsenmesi ve simgesel biçimlerini kullanan yapı biçimidir. Geleneksel kırsal mimari, toplumda yaşanılarak kabul edilen ve kendinden sonraki nesle aktarılan yapı biçimidir. Türkiye genelinde farklı bölgelerdeki yerleşimlerde geleneksel kırsal mimari görülmektedir. Genellikle insanlar yaşadığı coğrafyanın iklim, bitki örtüsü, topografya gibi değişik özelliklerine uyum sağlamaktadır. Bu doğal özellikler mekan oluşumunda etkili olmuştur. Örnek vermek gerekirse Kuzey Anadolu'da ahşap kullanılırken, Orta Anadolu'da taş ve kerpiç kullanılırken Batı Anadolu'da taş, Güney Anadolu'da taş ve ahşap kullanımına dayanan toprakların değişik özellikleri mekan kimlik gelişiminde etkili olmuştur.

2.1. Geleneksel Kırsal Mimarinin Özellikleri

Bu çalışma kapsamında çevresel faktörlerin yapı üzerindeki etkileri topografya, bitki örtüsü, iklim, görsel karakter (peyzaj), enerji potansiyeli başlıkları altında ele alınmıştır.

- Topoğrafya
- Bitki Örtüsü
- İklim
- Görsel karakter(peyzaj)
- Enerji potansiyeli.

Topoğrafya: 3 boyutlu yeryüzü şekillerini bir kağıt üzerine bütün özellikleriyle belirleme işi olarak tanımlanabilir. Topografya, bir yer için kalıcı ve değişmeyen sürekli bir özelliktir. Genellikle iklim elemanlarının en fazla olduğu yerlerde yerleşme görülmez. (Heyelan, çığ tehlikesi, bataklık vb.) Anadolu da kırsal alanlarda yapıların topografyaya bağlı olduğu görüldüğü gibi, topografyaya karşı yaklaşımlar da gözlemlenir. Örneğin; Güneybatı

Anadolu bölgesi ve Bodrum Yarımadası'nda yer alan yerleşmede insanlar hem kıyı ovacıklarında hem de yamaçlarda arazi edinmişlerdir. Doğu Karadeniz Bölgesinde,(Of, Trabzon) yakınlarındaki yerleşmelerde yaşayan insanlar denizde, dağlarda, yaylalarda üretim etkinliklerini sürdürürler.

Bitki örtüsü: Bölgedeki toprakların özellikleri o bölgedeki yerleşimler üzerinde etkili olmaktadır. Her iklimin gelişimine imkan verdiği bitkileri şöyle sınıflandırabiliriz; ormanlar, maki ve çalılar, çiçek ve otsu bitkiler, tarım bitkileri ve süs bitkileridir.

Türkiye bitki örtüsü bakımından zengin bir ülkedir. Türkiye de Karadeniz, Marmara, Ege ve Akdeniz bölgeleri orman bakımından zenginlik gösterirken, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri step, Akdeniz ve Ege bölgeleri maki alanlarının genişliği ile dikkat çeker.

İklim: İklim genel olarak yüzyıllar boyunca çok az değişir. Bu yüzden bölgelerde iklime karşı gösterdikleri davranışlar kuşaklar boyunca aynı kalmıştır. Ülkemizde başlıca dört adet iklim tipi vardır. Bunlar sırasıyla, Karadeniz iklimi, Akdeniz iklimi, Karasal iklim ve Step iklimidir.

Karadeniz iklimi:Ülkenin kuzeyindeki Karadeniz kıyılarında hissedilen bu iklim türünde dört mevsim yağışlıdır. Ayrıca Karadeniz iklimi ılıman karakterli ve termik özelliklere sahip bir iklimdir. Karadeniz ikliminin yer şekillerinin farklılığı nedeniyle üç alt tip de incelenmiştir.

- Doğu Karadeniz Tipi: Yağışların en fazla olduğu, kışların ılık geçtiği bölümdür.
- Orta Karadeniz Tipi: Bu bölgede dağların kıyıdan uzaklaşması yağış miktarının az olmasına yol açmıştır.
- Batı Karadeniz Tipi: Bu bölgedeki kış ve yaz mevsim sıcaklığı Doğu Karadeniz ve Orta Karadeniz'e göre daha düşük; yağış oranı ise orta Karadeniz'e kıyasla daha düşüktür.

İklim özellikleri bölgede evlerin plan şemasını, kapı, pencere gibi cephe açtırlarının büyüklüğünü, yapım tekniğini ve yapı malzemesini belirlemiştir. "İklim açısından istenen yönler sırasıyla doğu, güney ve batıdır. Kuzey istenmeyen yön olmasına rağmen genellikle manzaraya açıldığı için evler genellikle kuzeye dönüktür" (Çorapçioğlu, 2008).

Akdeniz iklimi: Yaz mevsimi genellikle sıcak ve kurak geçen bu bölgede kış mevsimi ise ılık ve yağışlıdır. Daha çok Ege ve Akdeniz bölgelerinde görülür. İki çeşit iklim tipi vardır. Asıl Akdeniz tipi, bozulmuş Akdeniz tipi.

- Asıl Akdeniz Tipi: Ege ve Akdeniz kıyılarında görülen bu iklim tipinde yağış miktarı oldukça fazladır.
- Bozulmuş Akdeniz Tipi: Bu iklim tipi güney Marmara kıyıları ile Gelibolu yarımadasında yaygındır. Trakya'nın büyük bir bölümünde görülür.

Yerleşmeler doğu, güney ve güney batı yönünde tepe yamaç ve eteklerinde yer alır.

Karasal ve Step iklim: Karasal iklim, Doğu Anadolu bölgesi gibi genellikle deniz etkisinin hissedilmediği yüksek alanlarda görülürken step iklimi, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu'da görülen bir iklim tipidir. Bu iklim tipi dünyadaki kurak bölgelerde görülür ve kurak iklim tiplerindedir.

Ulaşım: Yerleşmenin ve topoğrafyanın oluşumunda belirleyici bir etkisi vardır. Bazen yol oluşumuna göre insanlar yerleşimlerini yol kenarlarına yapmışlardır. Bunun yanında engebeli araziler de kurulan yerleşimler ulaşım açısından olumsuz etkilenmişlerdir.

Görsel karakter (peyzaj): “Arazi yüzeyini mekânsal, dokusal, niteliksel ve dinamik yönleri ile tanımlayan doğal ve kültürel varlıkların oluşturduğu kompozisyon mimari kimliği güçlendiren bir unsur olarak değerlendirilmelidir” (Çorapçıoğlu, 2008). Görsel peyzaj, doğal ve kültürel peyzaj olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır..

Doğal peyzaj, doğa'da kendiliğinden oluşmuş ve insan müdahalesi barındırmayan alanlardır. Bu alanlardaki biyolojik veya ekolojik değişimler yine doğa kaynaklı deprem, erozyon, yanardağ püskürmeleri gibi olaylar sonucu ortaya çıkar. Örneğin; Pamukkale travertenleri, Kapadokya, Amasya balıca mağarası Dünya üzerinde sayısız doğal peyzaj örneği görmek mümkündür; göller, sazlıklar, kumul alanlar gibi.

Kaynak: <https://www.google.com/search?q=AMASYA+BALLICAR>

Şekil 2. 1. Amasya Ballica Mağarası.

Kültürel peyzaj, insanın çeşitli kullanımları sonucu ortaya çıkan alanlardır. (köyler, kentler, tarım alanları parklar, bahçeler gibi) Örnek olarak verirsek, Çukurova'daki pamuk tarlaları, Isparta'daki lavanta bahçeleri, Trabzon Sümela manastırı.

Kaynak: <https://www.google.com/search?q=trabzon+sümela+manastırı>

Şekil 2.2. Trabzon Sümela Manastırı

Enerji potansiyeli: Bir ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasındaki temel belirleyici rol enerjidedir. Nüfusun artması, kentleşme, sanayileşme ve küreselleşme ile birlikte artan ticaret hacmi ve üretim olanakları doğal enerji kaynaklarına olan talebin daha da artmasına neden olmuştur.

Türkiye'nin sahip olduğu enerji potansiyeli ise yenilenebilir ve fosil enerji kaynakları olarak iki grupta incelenmektedir. Bu noktada fosil enerji kaynakları; doğalgaz, petrol, bir niyet ve maden kömürü gibi kaynaklardır. Fakat ülkemiz linyit dışında diğer türler açısından zengin bir ülke olarak değerlendirilemez. Yenilenebilir enerji kaynakları ise; güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, biyokütle enerjisi ve jeotermal enerjidir (Yılmaz, 2012). Güneş evrende var olduğu sürece bitki yetiştirilmesi devam edeceği için, biokütle tükenmez bir enerji kaynağıdır. Biyokütle enerjisi ise organik maddelerle üretilen enerjidir. Örneğin buğday ve mısır gibi özel amaçlı yetiştirilen bitkiler ile evsel atıklar çöpler ve hayvan gübreleri biyokütle enerjisi örnek olarak sayılabilir.

Yerleşim Karakterlerinin Oluşumu: İnsanların konut adı verilen barınaklarda toplu halde ya da dağınık olarak hayatlarını sürdürmelerine yerleşme denilmektedir. Yerleşmeler kentsel ve kırsal yerleşme olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Kırsal Yerleşme: Köy, idari bölünmenin en alt basamağıdır. 2000'den az nüfusu olan yerleşim yerlerine köy denilmektedir. Akdeniz, Ege ve Marmara Bölgelerindeki köylerimiz daha fazla nüfusa sahiplerdir. Ekonomileri büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Ancak ormancılık, balıkçılık ve madencilik yapılan köyler de vardır. Dağlık, engebeli alanlardaki köyler birbirinden kopuk küçük iskân grupları olarak şekillenebilir. Kırsal kesim de yerleşimler dağınık ve toplu olarak iki başlık altında toplanabilir.

Dağınık Yerleşimler: Zengin su imkânlarının olduğu, eğimli alanlarda, birbirlerinden uzak bahçe içinde insanların dağınık halde yaşadığı yerlerdir. Ülkemizde Karadeniz ve Akdeniz Bölgesi'nde bu tarz yerleşim yerlerine rastlamak mümkündür. Bu yerleşim türündeki temel belirleyici faktör yer şekilleri ve su olanaklarıdır.

Kaynak: <https://www.google.com/search?q=POKUT+YAYLASI+RIZE>

Şekil 2.3. Pokut Yaylası(Rize)

Toplu Yerleşme: Birbirlerine yakın evlerden oluşan yerleşim biçimidir. Su kaynaklarının yetersiz olduğu yerleşim yerlerinde ve düz arazilerden insanlar genellikle toplu halde yaşamaktadırlar. Ülkemizde Güneydoğu Anadolu bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi su kaynaklarının yetersiz olduğu bölgeler olduğu için buralarda genelde toplu yerleşimlere sıkça rastlanmaktadır.

Kaynak: <https://www.google.com.tr/search?q=MESUDIYE+ORDU>

Şekil 2.4. Mesudiye(Ordu)

Kentsel Yerleşme: Ülkemizde nüfusu 1000'i aşan yerleşim yerlerine kentsel yerleşim alanları denilmektedir. Bu alanlar genellikle ticaret, sanayi, eğitim ve yönetim alanında çalışanların yoğun olarak yaşadıkları yerleşim yerleridir.

Kaynak: <https://www.google.com.tr/search?q=samsun+ilkadım>

Şekil 2.5. İlkadım(Samsun)

2.1.1. Geleneksel Kırsal Of Mimari Özellikleri Analizi:

Bu çalışmada geleneksel kırsal mimariyi bağlamında Trabzon ilinin Of ilçesinde yer alan 2 köy (mahalle)'den belirlenmiş 6 adet ev, coğrafya, topografya, bitki örtüsü, iklim, ulaşım, görsel peyzaj ve yerleşim karakteri gibi özellikleri bakımından incelenmiştir.

Of, Trabzon ili Doğu Karadeniz Bölgesi sınırları içerisinde bulunur. $40^{\circ} 33'$ ve $41^{\circ} 07'$ kuzey enlemleri ile $39^{\circ} 07'$ ve $40^{\circ} 30'$ doğu boylamları arasındadır. İlçenin güney kesiminde Dernekpazarı ilçesi ile hayrat ilçesi, doğu kesiminde, Rize ili, Batı kesiminde ise Sürmene ilçesi bulunmaktadır.

Kaynak: <https://www.google.com/maps/place/Of%2FTrabzon>

Şekil 2.6. Of İlçe Haritası

Topografik açıdan değerlendirildiğinde Of ilçesi düzenli yerleşimlere elverişli olmayan bölgelerdendir. Bu bölgede engebeli araziler oldukça fazladır. Doğal formunun korunması dikkat çeken unsurlar arasındadır. “Bölgenin bitki örtüsünü incelediğimizde, yağış ve iklim şartlarının uygun olması, bölgede zengin bir bitki örtüsü oluşmasını sağlamıştır. Bölgede genellikle nemli ortamda yetişen bitki çeşitleri hakimdir” (Albayrak, 1986).

Kaynak: <https://www.google.com.tr/search?q=of+ilçesi+bitki+örtüsü>

Şekil 2.7. Of İlçesi Bitki Örtüsü

İklimin ılıman ve bol yağışlı oluşu bitkilerin gür olmasına neden olur. Bunun yanında ilçenin kıyısında küçük ağaçlar sıklıkla görülmektedir. Bu ağaçlar içerisindeki en yaygınları ise defne, muşmula, üzüm, kızılçık, taflan ve fındık ağaçlarıdır. Of'ta mandalina, limon gibi narenciye ürünlerine de rastlanılmaktadır. Orman tipleri olarak, kızılçam, meşe, kestane, ceviz, çınar, çam, sarıca, gürgen gibi ağaçlardır. İklim olarak incelediğimizde, yörenin özellikle kıyı kesiminde Karadeniz iklimi egemendir. Bu yüzden bol yağışlıdır. “Yağış miktarı Of 'ta yıllık 1.679,2 mm'ye yükselir” (Albayrak, 1986). Diğer özelliği ise yazların serin kışların ılık geçmesidir. Of iklimi, Trabzon ilinden çok Rize iline benzemektedir. Of ilçesini ulaşım olarak ele aldığımızda, yerleşme yol ulaşımına uygun olarak yapılmaktadır. Fakat Of ilçesinde yükseğe doğru çıktıkça yollar bozulmakta ve ulaşım zorlaşmaktadır. Yöredeki bazı evlere araç ile gitmek neredeyse mümkün değildir. Yürüyerek engebeli araziler aşılarak evlere ulaşılır. Görsel karakter(peyzaj) açısından doğal peyzaj olarak ucu bucağı olmayan ormanları örnek verebiliriz. Kültürel peyzaj olarak da görsellik açısından aynı tip cephe tasarımlarını ve tasarım

harikası olan dış çevrede bulunan serender yapılarını örnek verebiliriz. Of ilçesi yerleşim karakterinin oluşumunda incelendiğinde, kırsal yerleşme bölümüne ait dağınık yerleşimlerde yer alır.

Kaynak: <https://www.google.com.tr/search?q=trabzon+of+dağınık+yerleşim>

Şekil 2.8. Dağınık Yerleşim-Of (Cuma Pazarı)

2.2.Geleneksel Kırsal Mimari Kimlikte Plan Şemaları ve Konut Birimleri

Türk evi oda düşüncesi üzerine kurulmuştur. Evin odaların bir sofa etrafında organize edilmesi ile oluşur. Oda temel bir unsur olup, Türklerin göçebe kültür yaşamlarından, çadır mekânından türemiştir. (Çorapçıoğlu, 2008).

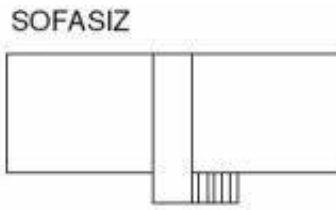
Oda: Bir konutu oluşturan en temel öge “oda” dır. Evlerinde yaşayan insanların günlük olarak zaman geçirdikleri alandır. Oda, yaşayanların günlük ihtiyaçlarının neredeyse, birçoğunu karşılayabilecek şekilde düzenlenmiştir. Oda içerisinde genellikle sedir, gömme dolaplar ocak ve açık raflar bulunmaktadır. Aynı zamanda ocaklar ısınma aracı olarak da kullanılır. Oda kare ya da kareye yakın bir dikdörtgen formundadır. Odalar, oda sayılarını plan şemasındaki konumlarına göre isim alırlar. Genellikle yan odalar(uç odalar)orta odalar ve boş oda (misafir odası) olarak isimlendirilmiştir.

Odaların yönlenmesi plan şemasının oluşumunu etkileyen diğer sebeptir. Odanın yöresel mimari bağlayıcıları, kaplamalar, pencereler, tepe pencereleri, tavanlardır. Geleneksel odanın yerleşiminde insan, en önemli ölçüt olmuştur.

Sofa: Evin planlanmasında ortak kullanım alanlarını içeren odalar arasında geçiş sağlayan ve günlük yaşama eylemlerini barındıran mekândır. Sofa, odaların ön bölümünde, odaların arasında veya ortasında bulunmak üzere üç esaslı plan tipini oluşturur. Evin bir geçidi olan sofa bunun yanında tüm ev ahalisinin topluca oturduğu düğün ve eğlence gibi organizasyonlarının tertiplendiği evin en geniş, ferah bir mekânıdır (Çorapçıoğlu, 2008).

Geleneksel Türk evi plan tipleri Eldem'in sofa planı şeması aksonomisine göre dört şemadan oluşmaktadır

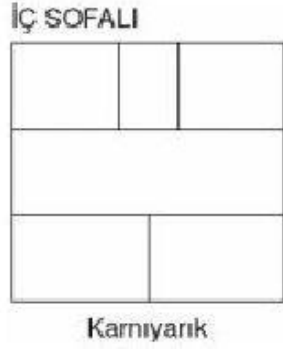
- **Sofasız plan tipi:** Daha çok tek katlı evlerde uygulanan, en basit plan tipidir. Odalar genellikle tek düze halinde yan yana dizilmiştir.

- **Dış sofalı plan tipi:** Yan yana sıralanmış odaların bir sofa ile birbirine bağlanması ile oluşur. Dış sofalı evler genellikle simetri olmayıp plan şekilleri serbesttir.

- **İç sofalı plan tipi:** Sofanın iki tarafındaki odalar ile oluşturulan plan tipidir. Bu tipe “karnıyarık” da denilmektedir. İç sofalı plan tipi ekonomik olarak ucuz olduğundan daha çok tercih sebebidir.

- Orta sofalı plan tipi: Sofa planda merkezi noktada olup, dört yanı odalarla çevrilmiştir.

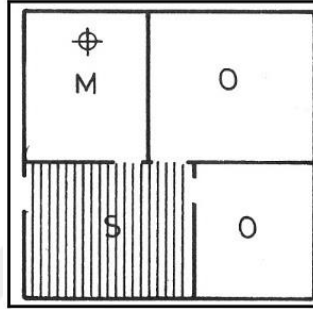
Doğu Karadeniz'deki sofalar, oda ve diğer mekânların yer aldığı birinci katta ev halkının temel yaşam alanıdır. Odalar sofanın uzun iki kenarına kurulmuştur. Bu şema geleneksel Türk evlerinde “iç sofalı” ya da “karnıyarık” şeklinde adlandırılan planın bir çeşididir (Eldem, 1954). Doğu Karadeniz’de genel olarak görülen bu tipin özelliğini taşıyan evler kimi çalışmalarda Hayatlı tip ve Salonlu tip konutlar olarak değerlendirilmiştir (Sümerkan, 1991; Gür, 2000).

1-Hayatlı Tip

2-Salonlu Tip

Hayatlı ve salonlu tip konutları birbirinden ayıran en temel faktör, hayatlı evlerde girişte aile fertlerinin sıklıkla kullandığı, aşhane olarak tanımlanan oturma, toplanma, yeme ve pişirme alanlarının birlikte olmasıdır. Salonlu tip evlerde ise eve giriş yapıldığında hol vasıtası ile mekanlar birbirinden ayrılmıştır. Bölgede en sık görülen plan tiplerini ve farklarını beş başlık altında sıralayabiliriz.

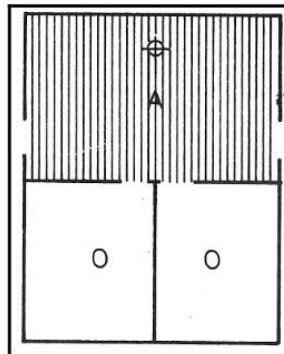
1-Salonlu Evler: Evin giriş bölümünde sadece oturma amacıyla kurulmuş ortak bir alan olan salon bulunmaktadır. Bu evlerde mutfak da dâhil olmak üzere evin üç odası salona açılmaktadır. Evin girişine yakın olduğu için bu mekânlar yaz aylarında daha fazla kullanılmaktadır. Yatak odası ve mutfak da evin yukarı bölümünde yer almaktadır. Evin kalan odaları yeni evlenen çocuklara verilmektedir. Gerektiği durumlarda evin mutfağı yatmak için kullanılmaktadır. Bu ev tipi aşağıdaki şekilde gösterilmektedir

Kaynak:(Trabzon-kenti-geleneksel-konut-mimarisi-surmene-konaklari-Canseven,2012:26)

Şekil 2.9. Salonlu Ev Tipi

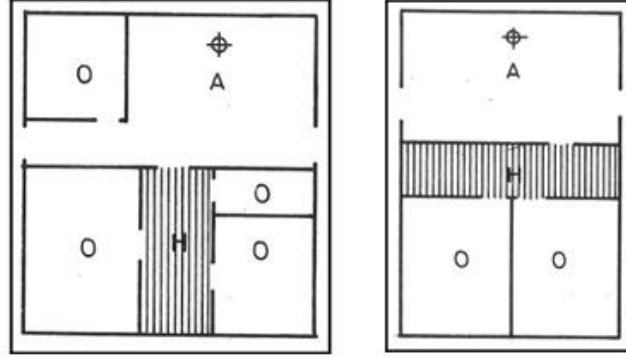
2-Basit Aşhaneli Evler: Bu tipin adını aldığı aşhane ev halkının gündüz faaliyetlerinin yapıldığı toprak zemine sahip büyük bir alandır. Eğimin yukarısında yer almaktadır. Bu alana dışarıdan ayakkabılar çıkarılmadan girilmektedir. Genellikle çift dış kapılıdır. Evin yatak odaları genellikle vadinin aşağı tarafındadır. Genellikle iki ya da üç adet olan yatak odası kapıları aşhaneye açılmaktadır. Bunun yanında bir kapak ile aşhaneden ahıra geçilebilmektedir.

Kaynak: (Trabzon-kenti-geleneksel-konut-mimarisi-surmene-konaklari-Canseven,2012:26)

Şekil 2.10. Basit Aşhaneli Evler

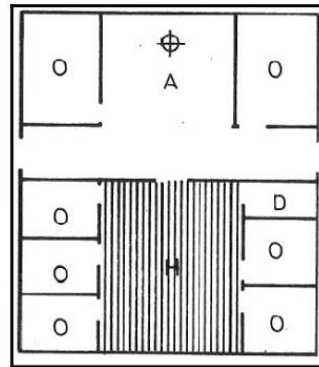
3-Geçiş Hayatlı Aşhaneli Evler: Evlerin direkt olarak aşhaneye açılmadığı bu plan tipinde yatak odaları direkt olarak aşhaneye açılmaktadır. Bu durumun mahremiyet alanını kısıtladığı düşünüldüğü için yaşanan bu sakıncaların giderilmesi amacıyla yatak odaları ile aşhane arasında gece holü niteliğine sahip başka bir mekan eklenmiştir. Hayat bölümü aşhaneye paralel ya da dik olarak konumlandırılmaktadır (Canseven,2012).

Kaynak: (Trabzon-kenti-geleneksel-konut-mimarisi-surmene-konaklari-Canseven,2012:27)

Şekil 2.11. Geçiş Hayatlı Aşhaneli Evler

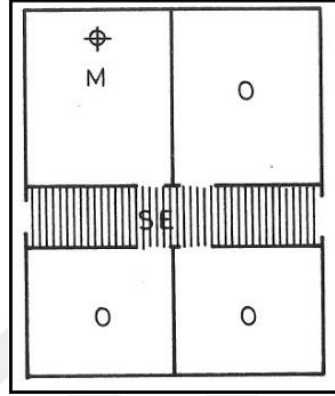
4-Hayatlı/Aşhaneli Evler: Bu plan tipi daha önce ifade edilen geçiş hayatı mekânının genişletilerek 30 m²'ye ulaşması ile oluşmaktadır. Hayat olarak ifade edile bu mekânlarda pişirme haricindeki tüm gündüz faaliyetleri yapılmaktadır. Ahşap döşeme kullanılan bu mekânlarda aşhaneye açılan bir kapı bulunmaktadır. Pencere sayısı fazla olduğu için mekân genellikle aydınlıktır. Evin yatak odaları genellikle buraya açılmaktadır.

Kaynak: (Trabzon-kenti-geleneksel-konut-mimarisi-surmene-konaklari-Canseven,2012:28)

Şekil 2.12. Hayatlı/Aşhaneli Evler

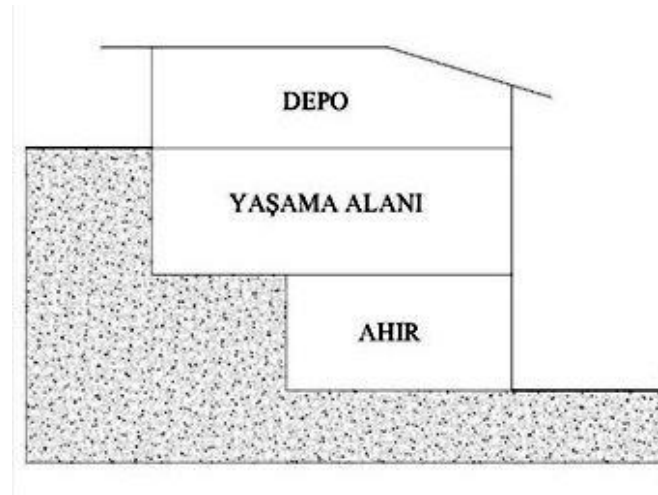
5-İç Koridorlu Evler: Evin ortasında evin giriş kapılarının birleştiği bir koridor bulunmaktadır. Evin odaları bu koridora açılmaktadır. Odaların biri evin mutfaktır. Bu şekilde evin planı iç sofalı Türk evine benzemektedir. Fakat evin bu bölümde oturulmamaktadır sadece evin geçiş bölümüdür. Bunun yanında koridor sayısı ikiye çıkarılmış haçvari şeklinde kesilen örnekler de görülmektedir.

Kaynak: (Trabzon-kenti-geleneksel-konut-mimarisi-surmene-konaklari-Canseven,2012:29)

Şekil 2.13. İç Koridorlu Evler

Konutlar eğimin durumuna göre genellikle 3 kat şeklinde inşa edilir. Bu yapıların genellikle ilk katı ahır veya odunluk, ikinci katı yaşam alanı, çatı katı ise depo(ambar)dır.

Şekil 2. 14. Katların Kullanımı

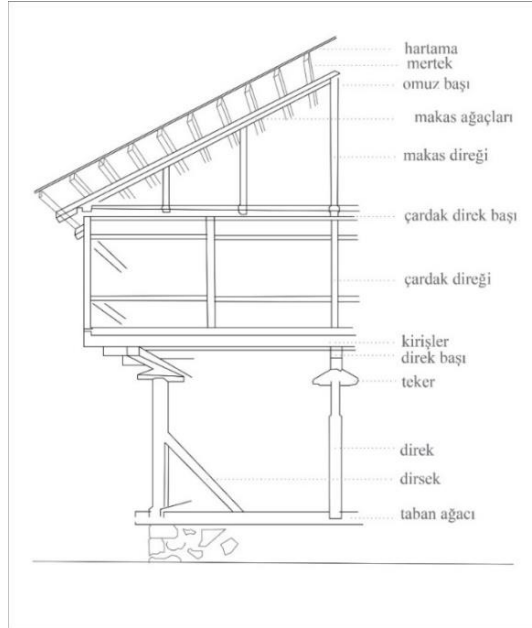
Mutfak (Ocak, kiler): Plan üzerinden bakıldığında genellikle mutfak bina dışında bir alanda konumlanır. Eğer bina içindeyse yaşam alanında yer alır.

Mutfak alanı hem yemek pişirilirken kullanılıyorken hem de ısınma ihtiyacının giderilmesi içinde kullanılır. Trabzon Of evlerinde mutfak bina içerisinde aynı zamanda en çok vakit geçirilen alandır.

Ambar (Serender):Kırsal alanlarda insanların en önemli gelir kaynağı tarımsal üretimdir. Tarımsal ürünün toplanması kadar doğru şekilde saklanması da ayrı bir önem taşır. Bu arada bazı bölgeler de, bazı yapılar da ambar olarak çatı kat arası kullanılmış. Fakat yetersiz kalındığı zamanlarda, bölgelere göre değişiklik gösteren ek tek veya iki katlı yapılar yada farklı formda yapılar inşa edilmiştir.

Trabzon Of ilçesinde genellikle insanların yapılarının yanında muhteşem bir tasarıma sahip olan serender yapıları inşa edilmiştir.

Serender: Evin çevresine bakılacak olursa yöre evlerinde evin yanına dağınık fonksiyon amacıyla yardımcı binaların inşa edildiği görülmektedir. Serender ev yapıları arasında konstrüksiyon ve estetik açısından farklı, tamamen ahşaptan yapılan çok önemli bir mimari yapıdır. Serender kelime olarak serin ve havadar yer manasına gelir. Serender, köy halkının tahıllarını ve yiyeceklerini sakladıkları aynı zamanda kuruttukları kışık odunlarını depoladıkları yerdir.. Serender yapı elemanları resim2.15’de gösterilmiştir.

Kaynak: (Trabzon-kenti-geleneksel-konut-mimarisi-surmene-konaklari-Canseven,2012:52)

Şekil 2. 15. Serender Yapı Elemanları

Basit bir planı bulunan serender, genellikle bir veya iki bölmeli şekilde oluşturulmuştur. Bir serender, ürünlerin konuldukları ambar bölümü ile yapının bir tarafındaki çardak bölümü olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Ambar bölümü kapalıdır; çardak bölümü ise açık bölümdür. Serender seçilirken evin en yakınındaki yer tercih edilmektedir (Demir, 1985).

Arazideki toprak düzgün değilse düzenlenir. Toprak ile ağaç arasındaki teması koparmamak için tabana serender adı verilen ağaçların alt bölümüne düz taşlar yerleştirilmektedir. Bu taşlar aynı zamanda aşırı rutubet olan bölgede toprak ile ağaç arasındaki teması koparmayarak toprağın sürmesini önlemeye yardımcı olmaktadır. Taş yastığının üzerine evin köşelerine yarı şekilde bindirilmiş olan taban ağaçları yatırılır. Kirişler ise 20-30 cm kalınlıkta yatay şekilde yerleştirilmektedir. Serenderlere demir keski yardımıyla açılmış olan deliklere evin plan tipi doğrultusunda dört ya da on adet direk yerleştirilmektedir. Tabanı kalın olan ve üste doğru incelen bu direkler serender direğidir. Evin köşelerinde yer alan bu direkler yanlama olarak adlandırılan ağaçlar ile payandalanır. Farelerin yiyecek alanlarına geçişini önleyebilmek için orta tarafı delik olan ahşap ya da demirden oluşmuş tekerler her direğin başına oturtulur. Tekerlerin üzerine direk başlar (uzunluk bağı) yerleştirilip, boylamasına bağlanır, kirişler enine bağlantıyı sağlar.

Şekil 2.16. Serenderde Kirişler, Direk Başı Ve Ahşap Tekerlek

Serenderler direkler üzerinden yükseltilmesinin nedeni Hayvanlardan korunmak ya da yiyecekleri rutubetin zararlı etkisinden korumaktır. Uzunluk bağı sonrasında ana direk ile kıyaslandığında daha narin olan çardak bebekler döşenir ve bunlar çardak direk başıyla bağlanır. Çatının oluşturulmasında ise sırasıyla makas direkleri, Omuzbaşı, makas ağaçları, mertek ve çatı kaplamaları yerleştirilir.

Makas ağaçları serin derin gövdesinden 40 cm daha uzun çıkarılır ve saçak adı verilen arttırma kurulur. Böylece Serender yağmur sularından korunmuş olur. Serender uçları 2*8 boyutta saçak bağlarıyla bağlanır. Daha önceleri çatı örtüsünde kullanılmak üzere karatahta ya da hartama tercih edilirken bugün kiremit ve saç tercih edilmektedir (Canseven, 2012). Serendere çıkış merdiven aracılığı ile sağlanır.

Şekil 2.17. Talipoğulları Evi Serender

Şekil 2.18. Serender

Şekil 2.19. Serender

2.3.Kırsal Mimari Kimliği Oluşturan Unsurlar

Bu bölümü ele aldığımızda, kırsal mimarinin en önemli unsurları olan yapı malzemeleri ve yapı elemanları incelenecektir.

2.3.1.Yapı Malzemeleri

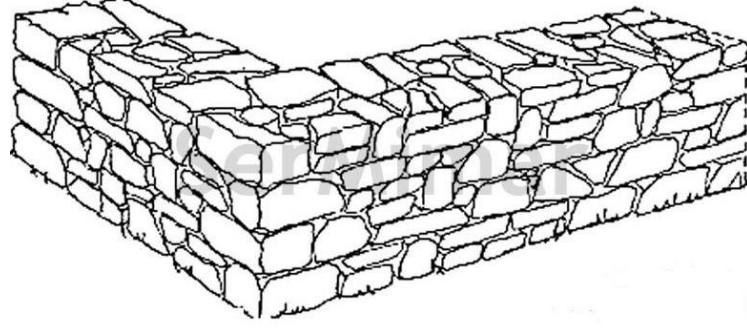
Yöresel kırsal mimari kimliğinin en önemlilerinden biri olan yapı malzemesinin kullanıldığı bölgeye uyumu, uygulanacak bölgedeki temin koşulları, işlenebilirliği önemlidir. Kısaca özetlemek gerekirse aslında bölge bölge şekillenen malzemenin iyi bir usta tarafından malzemenin doğasına uygun şekilde geliştirilerek kullanılmasıdır. Kırsal yerleşmelerde yapılarda kullanılan malzemeleri 3 ana başlık altında inceleyebiliriz.

- Taş
- Kerpiç
- Ahşap

2.3.1.1. Taş

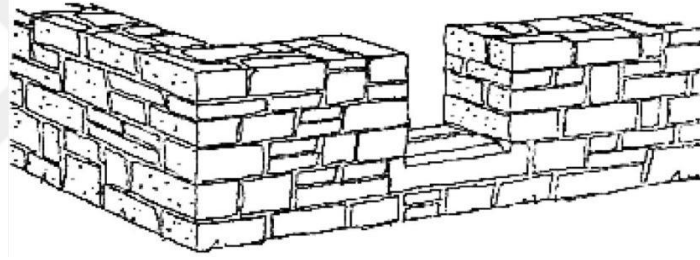
Dünyanın her yerinde kullanılan önemli bir malzemedir. Geçmişten günümüze taşı çeşitli formlarda görmek mümkündür. Taş kullanım şekilleri, taşıyıcı malzeme, kaplama malzeme, süsleme malzemesi olarak sınıflandırılabilir. Taş taşıyıcı malzeme olması durumunda sırasıyla şu şekilde sıralayabiliriz; Moloz taş, kaba yonu taş, ince yonu taş, kesme taş.

Moloz taş: Ocaktan çıktığı haliyle kullanılan, işlenmemiş taşa “moloz taş” adı verilir. Taşın, uç kısımları sivri yerleri düzeltilerek kullanılır. Moloz taş kullanım aşamasında taşın boyutlarına bakılmaksızın en uygun yerleştirilme şekliyle taşlar bir arada kullanılır. Moloz taş genellikle duvar örülerinde kullanılır. Duvar kalınlığı dayanıklılığı açısından 50-60 cm den az olmamalıdır. Kendi içinde 2'ye ayrılır. Harçlı moloz taş, harçsız moloz taş.

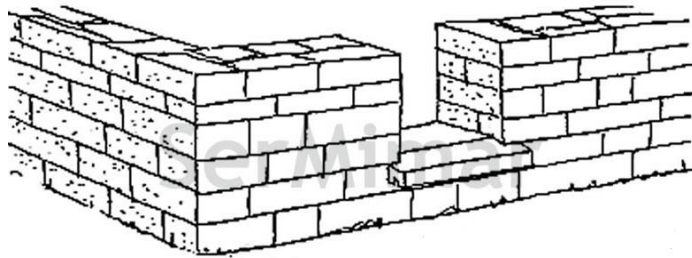
Şekil 2.20. Moloz Taş Duvar

Kaba yonu taş: Yüzeyi kaplanmayacak cephelerde, istinat duvarlarında yapılır. Taşların yatak ve yan yüzeyleri bir miktar düzeltilir ve 2 cm'yi aşmayan derzlerle harç ile uygulanır. Bu duvarlarda taşların çerçeve içleri daha kabarık bırakılırsa buna sıklop duvar adı verilmektedir. Duvar kalınlığı dayanıklılığı açısından moloz taş da ki gibi 50-60 cm den az olmamalıdır.

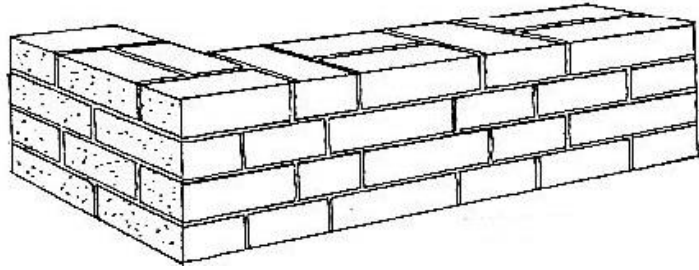
Şekil 2.21. Kaba Yonu Taş Duvar

İnce yonu taş: Estetik olarak en etkili taş duvar tipidir. İşçilik bakımından son derece zahmetli ve maliyetli olan duvar tipi genellikle dış kaplama olarak kullanılır. Duvarları diğer taş duvarları kadar kalın olmayıp genellikle 30 cm'ye kadar inebilir.

Şekil 2.22. İnce Yonu Taş Duvar

Kesme taş: Kesme taş duvarlara çok sık rastlanmaz. İşçiliği pahalı, derz kalınlığı 1cm olan bu tip duvarlarda taşlar birbirine geçmeli ya da bağlantı gereçleri ile bağlı olarak uygulanır.

Şekil 2.23. Kesme Taş Duvar

2.3.1.2. Kerpiç

Tanelerin birbirine bağlanmasını sağlayacak miktarda içerisinde kil bulunan kumlu topraklara saman eklenerek harç haline getirilmesi ve daha sonra ahşap kalıplara boşaltılarak şekil verilip güneşte kurutulduktan sonra oluşan yapı malzemesine kerpiç denilmektedir. Eski çağlardan bu yana kullanılan kerpiç, Anadolu'da killi toprak, saman, elyaf ve suyun karıştırılması kalıplara dökülerek güneşte kurutulması sonucunda üretilmektedir. Kerpiçlerin yapımında kullanılan ahşap kalıplar kullanılmadan önce ve kullanıldıktan sonra su havuzunda bez ile temizlenir. Böylece kerpicingin şekil alması kolaylaşır. Kerpiç üretiminde genellikle dört gözlü kalıplar kullanılmaktadır (Şekil 24). Bölgelerarası farklılaşmasına karşın Türkiye'de genellikle 30-40 cm genişlikte ve 12 cm yükseklikte kerpiç kalıpları tercih edilmektedir.

Şekil 2.24. Dört Gözlü Ahşap Kerpiç Kalıbı

Killi toprağın 4'mm'lik elekten geçirildikten sonra su ve saman eklenmesi ile kerpiç harcı hazırlanmaktadır. Bu karışım hazırlanırken samanın toprakta eşit

derecede dağılmasına dikkat edilir. (Şekil 25). Yapılan kerpiç harcının en az 12 saat dinlendirilmesi daha sonra tekrar karıştırıldıktan sonra kalıplara boşaltılması gerekmektedir (Şekil 26).

Şekil 2.25. Kerpiç Harcının Hazırlanması

Şekil 2.26. Kerpiç Harcının Kalıplanması

Kalıp içerisine yerleştirilen harcı kerpiç ustasının elleri ya da ayakları ile sıkıştırılır ve üst yüzeyi ahşap mala ile perdelanır. Bu işlemden sonra kalıba boşaltılan harç kalıbın yukarı kaldırılmasıyla çıkarılır. Kalıplardan çıkarılan kerpiçler kurmak için birkaç gün güneşte bekletilir (Şekil 27). Kerpicingin bütün yüzeylerinin eşit şekilde kurmasını sağlamak için düşey konumdaki zeminden kaldırılarak yatay konumda kurutulur. Sonrasında, büyük ölçülerde üretilen malzeme ana küçük ölçülerde üretilen malzeme ise kuzu olarak anılmaktadır (Çavuş vd., 2015).

Şekil 2.27. Kalıplarından Çıkarılan Kerpicingin Güneşte

2.3.1.3 Ahşap

Ahşap canlı bir organizma olan ağacın meydana getirdiği, lifli, homojen ve anizotrop bir dokuya sahip organik esaslı bir malzemedir. Diğer yapı malzemeleri ile kıyaslandığında canlı bir dokuya sahip olmasından dolayı yapılarda daha fazla görmek istenilen bir malzemedir. Çeşitli alanlarda kullanılan, çeşitliliği ile estetik görüntüsü açısından yapı sektörünün temel malzemelerinden olan ahşabın tercih edilmişindeki temel özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Direncinin yüksek olması
- Sünme ve gerilme oranının yüksek olması
- Ekonomik oluşu ve
- Kolay şekillendirilmesidir.

Ahşabın yapıda kullanımı: Çevresel anlamda değerlendirildiğinde ahşap yenilebilir bir kaynak olması sonucu pek çok yapı malzemesine göre tercih edilir. Barınma amaçlı olarak ahşap insanlık tarihinin başlangıcından bu yana kullanılmıştır. Kullanım şekli bölgenin iklim koşullarına ve çevrede bulunan ağaç tiplerine göre değişiklikler göstermiştir. Tarih öncesi dönemin kalan kısımlarında; sadece ahşaptan yapılan duvar ve çatıların olduğu, yarı kagir şekilde ilk katı taş ve çamurdan ikinci katı ahşaptan oluşan binalar görüldüğü, yapı formlarının günümüzde kullanılan yapı formlarına benzer hale geldiği ahşabın ise yapının hem iskeletinde hem de döşeme vb. yapı elemanlarında kullanıldığı görülür (Koca ve As 2016) Ahşap malzemelerin yapıda kullanımı:

- Ahşap yapılar
- Doğramalar
- Dış ve iç duvar kaplamaları
- Bölücü duvarlar
- Döşeme elemanları
- Tavan kaplamaları

2.3.2. Geleneksel Kırsal Of Mimari Kimliği Oluşturan Yapı Malzemeleri Analizi

Geleneksel kırsal mimari oluşturan unsurlar olarak Trabzon (Of) ilçesini incelediğimizde, Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki yöresel evlerin yapı

malzemelerinde genellikle en eski ve doğal malzemelerden olan taş ve ahşabın birlikte tercih edildiği görülmektedir. Yörede kerpiç kullanımına rastlanılmamıştır. Yörede ahşap ve taş malzemesinden sonra kireç, kil, kum malzemeleri de kullanılmaktadır.

1.Ahşap: Yörenin ana yapı malzemesi ahşaptır. Bölge çok yağış alması nedeniyle ahşap malzeme oldukça fazladır. Ahşap malzeme hafif olması, malzemenin hava alıyor olması, depreme karşı dayanıklı olması ayrıca yıkım sonrasında da malzeme kullanılıyor olmasından dolayı çok tercih edilen malzemedir. Yörede en fazla kullanılan ağaç türü; Kayın, akçaağaç, gürgen, meşe, kestane, ladin gibi orman ağacı bitkileridir. Ahşap çeşitlerinde ise ilk sırada kestane yer almaktadır. Yağmur ve rutubete dayanıklıdır. Kolayca alev almayan ahşap, yöresel evlerde:

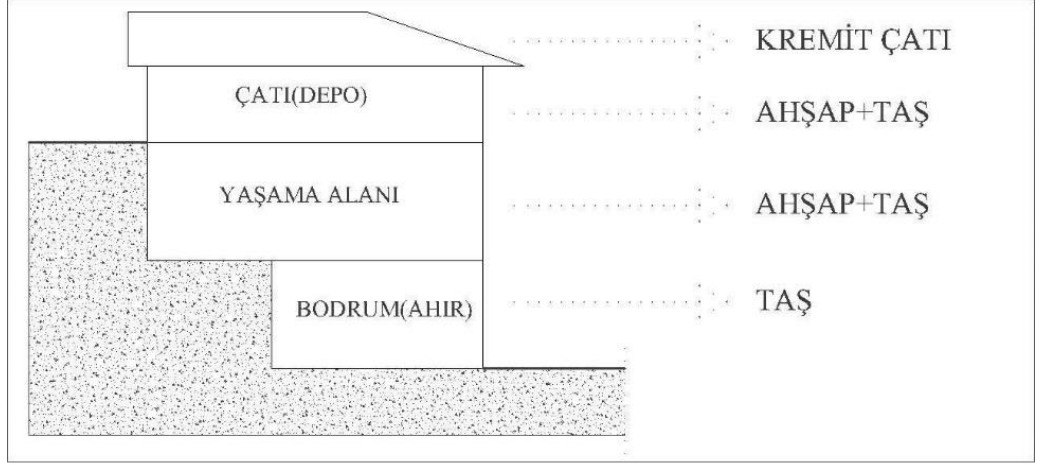
- Taşıyıcı dikme, dolgu malzemesi, iç bölme duvarları ve iç kaplamalarda,
- Açıklık geçen her türlü döşeme kirişleriyle döşeme kaplamalarında,
- Her türlü kapı, pencere doğramalarında,
- Tüm çatı elemanlarında ve örtüde,
- Her türlü sabit ve hareketli ev donatılarında, kullanılmaktadır (Vural, 2005).

2.Taş: Yörede ahşabın ardından en fazla tercih edilen yapı malzemelerindendir. Yaşam katının zeminden ayrıldığı duvarlar ile depo ve ahır duvarları taş malzemedir. Ocak mekânlarında şöminelerde ve bacalarda da taş malzemesi kullanılmaktadır

3.Kireç: Kireç yöredeki mimari yapılarda çok fazla tercih edilmeyen bir malzemedir. Kireç harcı kullanılarak hazırlanan ince sıva duvarın iç ve dış yüzeyleri ile bazı mekânların iç yüzeylerinde kullanılmaktadır.

4.Kil: Doğal ve pişirilmiş haliyle kullanılan bir yapı malzemesidir. Doğal halde kullanılan kil, harç şeklindeki tüm taş duvarları bağlayıcı malzeme olarak kullanılmaktadır.

5.Kum: Sıva ve harç malzemesi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 2. 28. Of Evlerinde Ahşap Ve Taş Malzemenin Kat Dağılımı

2.3.3.Yapı Elemanları

Kırsal mimaride bölgeye ait malzemelerin ihtiyaçlar doğrultusunda biçimlendirilmesi sonucunda yapı elemanları ortaya çıkmaktadır.

2.3.3.1.Taşıyıcı Yapı Elemanları

Yerel yapı eylemi, çevreye bağlı malzeme ile yapım tekniklerinin olanakları doğrultusunda gerçekleşmektedir. Modellerin oluşumunu sağlayan yapı elemanları temel, duvar, döşeme, çatı, çıkma(konsol), merdiven, doğramalar ve bacadır.

Temel: Temeller, üst yapının basıncını ve her türlü yönden gelecek yükleri karşılamakla görevli ve yapıyı zemine bağlayan sistemlerdir. Temeller yapıda ayak vazifesi görür. Perde ve kolonlar zemine doğrudan oturtulmamaktadır. Betonarme kolonlar zemine daha dayanımlıdır. Zemindeki gerilimi düşürmek için kolonların alt ucu ile zeminin arasına kesit alanındaki kolon kesitinden daha büyük miktarda betonarme elemanlar yapılmaktadır. Çünkü Temel kurmanın amacı zeminde yaşanan gerilimi zeminin kaldırabilecek bir boyuta indirgemektir. Bir başka amacı da perde ve kolunun altında bulunan zeminin çökmesini sınırlı bir düzeyde tutabilmek ve üst yapının farklı kolum oturmalarından dolayı zarara uğramasını önleyebilmektir.

Duvar: Yapı için en önemli elemanlar arasında olan ve görevi taşıyıcılık ve insanları, onların kullandıkları eşyaları, dış çevredeki zararlı etkenlerden korumaktır. Yani yapının bir bakıma dış çevre arasında mahremiyet ihtiyacını karşılar. Bunun yanında duvar malzemesi o yapının kimliğini belirlemektedir. Bazen dış cephedeki sıva, bazen de çatı sistemi, saçaklar, yapı elemanlarını birbirinden etkilendiğinin göstergesidir. Malzemelerine göre duvarlar, taş duvar, tuğla duvar, ahşap duvar ve kerpiç duvar olarak ayırmak mümkündür ve duvarlar dış cephe duvarları, iç bölücü duvarları ve bahçe duvarı olarak sınıflandırılabilir.

Döşeme: Döşemeler üzerine gelen yükleri oturduğu taşıyıcı elemanlara aktaran, katları birbirinden ayıran, üzerinde yer alan elemanlara uygun zemin hazırlayan yatay bir düzlemdir. Döşemeler farklı malzemelerden yapılabilmektedir. Döşemeleri kendi içinde, alt döşeme (bodrum döşemeleri), ara kat döşemeleri, çatı kat tavanı/döşemesi diye sınıflandırabiliriz.

Çatı: Çatı, bir binayı yağmurdan, soğuktan, rüzgârdan, sıcaktan ve kardan koruyan binanın görünüşünü ve dayanıklılığını etkileyen binanın en üstündeki yapı elemanıdır. Anadolu'nun birçok yerinde çatılara “dam” da denilmektedir. Çatılar üzerine gelen suları akıtabilmek için meyilli olarak yapılırlar. Meyiller yapıldığı yerin iklimine, malzemesine, yapıya göre değişiklik gösterir. Rüzgara karşı dayanıklı olması için; Çatı uçları genellikle saçaklı yapılıdır. Çatı çeşitlerinden bazıları; Sundurma çatı, beşik çatı, kırma çatı, kule çatı, set çatı, kelebek çatı, kubbe çatı olarak sınıflandırabiliriz.

Çıkma(konsol): Yapının duvarından dışarıya doğru taşan kısma çıkma adı verilir. Genellikle Anadolu evlerinde çok yaygın olan çıkma, sokağı seyretmek, ışık ve hava almak, alt kısımda kalan kata saçaklık etmek gibi çeşitli işlevler için çıkma yapılıdır. Çıkma çeşitleri; Gönve çıkma, köşe çıkma, konsol çıkma, payandalı çıkma ve bindirme çıkma olarak adlandırabiliriz.

Merdiven: Farklı yükseklikte bulunan iki bağlantıyı birbirine bağlayan kimi zaman düzenli kimi zaman da düzensiz kademelerden oluşan aracıya merdiven denilmektedir. Merdiven düşey sirkülasyonu sağlayan elemandır. Merdivenlerde malzemenin yanı sıra rıht yükseklikleri de farklılaşma yaratabilir. Topografyaya bağlı olarak, eğimli arazilerde kurulan yapılar için ilk

önce yapı elemanı olan merdiven yapılmıştır. Merdivenler yapı içerisinde olduğu gibi, yapı dışarısında da yapılmaktadır. Bazı durumlarda da yapıdan tamamen bağımsız şekilde de görülmektedir.

Doğramalar: Yapının ana taşıyıcısı olmayan, yapı tamamlandıktan sonra yapılan elemanlardır. Kullanılan malzeme bölgesel olarak değişiklik göstermektedir. Doğramaları, pencere ve kapı olarak iki şekilde ele alabiliriz.

Pencere: Geleneksel tüm yapılarda, dış mekanda ki gün ışığını iç mekana yansıtan, aynı zaman da yapı içinde dış dünyayla bağlantıyı sağlayan yapılardaki yardımcı elemanlardır. Coğrafi koşullarının verdiği etkiler pencere boyutlarını oluşturmada etkili rol oynamıştır. Soğuk bölgelerde pencere boşlukları küçük tutulurken, sıcak bölgelerde pencere boyutları büyük tutulmuştur. Bunun yanın da pencere boyutların da taşıyıcı sistem aks ölçüleri etkili olmaktadır. Genellikle pencere malzeme olarak ahşap kolay işlenebilirliği açısından en çok tercih edilen malzemedir. Pencereler dikdörtgen şeklinde düşey sürme veya kanatlıdır. Zemin kat pencereleri güvenlik açısından parmaklıklarlı olarak yapılmıştır. Bodrum kat pencereleri ise frenk denilen küçük pencereler şeklinde yapılmıştır.

Kapı: Kapıların gelişiminde mekanın kapalılık etkisini arttırma ve korunma iç güdüsü yatmaktadır. Kapı hem dış dünyayla ilişki sağlarken hem de mekan içerisin de korunma iç güdüsünü ortaya çıkaran yardımcı elemandır.

Kapılar dış kapı ve iç kapı olarak sınıflandırılabilir. Kapılar tek kanatlı ve çift kanatlı olarak iki şekilde uygulanır. Çift kanatlı kapıların genişliği 120-140 cm, tek kanatlı kapıların genişliği 80-90 cm civarında değişiklik gösterir. Kapıların genişliği ve yüksekliğinde, insan ve at, inek, deve gibi hayvan boyutları etkili olmuştur.

Baca: Baca yapılarda ısı veya ocak üreticisinden çıkan yanık gazların çevreye zarar vermeden dışarı atılmasını ve kazanda bulunan gazların dolaşımını sağlayan doğal çekişli yapı elemanıdır. Bacalar şekil olarak silindir, kare, dikdörtgen prizma şeklinde inşa edilmiştir. Genellikle tuğla, beton, taş malzemedir yapılmış bir yapı elemanıdır.

2.3.4. Geleneksel Kırsal Of Mimari Kimliği Oluşturan Yapı Elemanları Analizi

Geleneksel kırsal mimari oluşturan unsurlar olarak Trabzon (Of) ilçesini incelediğimizde, Doğu Karadeniz Bölgesi yöresel evlerinde yapı elemanlarını temel, duvar, döşeme, çatı, çıkma(konsol), merdiven, doğramalar, baca olarak ele alacağız.

Temel: Of yöresel evlerinde temel genellikle yarım metre civarı kalınlığında moloz taşla yapılan temel duvarları yükseltileceği arazideki konumuna göre bodrum kat oluşturulur.

Duvar: Yöresel evlerde duvarlar çoğunlukla karma sistem yapıldığı görülmektedir. Genellikle 3 kat yapılan yapılarda bodrum kat duvarları moloz taş, yonu taş ve kesme taş duvardan kâgir yığma sistemi şeklinde oluşturulurken, zemin ve çatı katlarında ahşap iskelet yapı sistem ve muska dolma duvar olarak yapılmaktadır. Yapıların bazılarında toprakla bütünleşen cephe genellikle taştan yapılmaktadır. Duvarların kalınlığı 50-60 cm'yi bulmaktadır. Ahşap iskelet sisteminde dolgu malzemesi olarak muska dolma sisteminde kırma taş tercih edilmektedir. Dolma tekniğinde dış duvarların bazıları kireç ile sıvanırken, bazıları sıvanmamaktadır. İç duvarlar genellikle ahşap, yatay ve dikey tahtalar dan oluşturulur (Canseven, 2012).

Şekil 2.29. İç Duvarlar

Döşeme: Yöresel evler de döşemeler genellikle ahşap veya taş yapılmaktadır. Çok kullanılan alanlarda döşemeler sıkıştırılmış toprak veya taş yapılırken, daha az kullanılan yerler de döşeme ahşap yapılmıştır. Döşemelerin tahta kalınlıkları 2,5-4 cm ve enleri 1,5-2,5 cm arasında değişmektedir.

Çatı: Çatılar genellikle üç şekilde, semer (beşik) çatı, üç omuz (3 yüzlü kırma) çatı, dörtomuz (kırma) çatı olarak sınıflandırabiliriz. Of yöresindeki ev çatılarında semer çatı ve üç omuz çatı tipine rastlanılmaktadır. Semer çatı iki yöne eğimli olup aralarında en basit olanıdır. Çatı konstrüksiyonu kısaca; duvarlar üst bağlama ile çepeçevre sarıldıktan sonra makas direkleri oluşturulur ve makas ağaçları ile enlemesine bağlanır. Üç omuz çatı, bir mahya ve iki eğimli mahya olmak üzere üç yöne eğimlidir. Genellikle of evleri üç omuz çatı sistemi şeklinde yapılmaktadır. Mahyayı destekleyen eğik mahya (omuz), yatayda, rüzgar bağı gibi çalışarak, rüzgar yüküne karşı çatının rijitliğini sağlar. Çatının kırılmayan yönü depolama da kolaylık sağlar. Genellikle çatı arasına giriş de bu alın duvarından sağlanır. Bazı yapılar da çatı arası depo olarak kullanılır. Çatının üst bağlamadan itibaren 1,00- 1,50 metre yükseltildiği ve havalandırma için ızgaralı pencereler bırakılmıştır. Saçaklar genellikle 1,00- 1,50 metreye varmaktadır (Canseven, 2012). Yöredeki çatılar da alaturka kiremit veya Marsilya kiremit kullanılmıştır. Bozulan yerlerde oluklu levha çatı kaplama sistemi ve çinko levha kullanılmıştır.

Çıkma: Of evlerinin bazı yapıların da dışarıya doğru taşan kısımlara çıkma adı verilir. Bu çıkmalar bazen yapının cephesinde sonradan yapılan ıslak zemin alanları olurken bazen de balkon olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 2.30. Çıkma Örneği

Merdiven: Of evlerinde 2 çeşit merdiven görüyoruz. Bazı evlerde çatı katına çıkan bodruma inen merdivenler dışardan olup, malzemesi taştır. Bazı evlerde ise evin içinden çatıya çıkan ahşap merdiven bulunmaktadır. Fakat bodruma iniş her zaman dışardan olup, taş merdivendir.

Şekil 2.31. Evin İçerisindeki Çatı Kata Çıkan Ahşap Merdiven Örnekleri

Şekil 2. 32. Evin Dışındaki Çatıya Çıkan Ve Bodruma İnen Merdiven Örnekler-I

Şekil 2.33. Evin Dışındaki Çatıya Çıkan Ve Bodruma İnen Merdiven Örnekler-II

Doğramalar: Pencereleer: Of evlerinin zemin kat yaşaam alanı pencereleeri genellikle ahşap malzemededen yapılmıştır.Ahşap duvarlara açılan pencereleer ahşap pervazlarla çerçevelelenmiştir.Pencereleer genellikle dikdörtgen formlu küçük pençereleerleerdir. Çatı katı pencereleeri ufak ufak bölmeleeri olan kafes tarzı ahşap pencereleerleerleerdir.Bodrum kat pencereleeri taş olduğundan ufak kare şeklinde frenk pencereleeri denilen çekici bir yapı elemanı olarak görülmektedir.

Şekil 2. 34. Ahşap Pencere Görünüşü-I

Şekil 2. 35. Ahşap Pencere Görünüşü-II

Şekil 2.36. Çatı Kat Ahşap Izgara Pencere Görünüşü-Bodrum Kat Pencere Görünüşü

Kapılar:

Dış kapılar: Of evlerinde kapılar genellikle çift kanatlı ve ahşap malzemen yapılmıştır. Tek kanatlı ahşap kapılarda mevcuttur. Demir malzemen yapılan kapılara pek rastlanmamaktadır. Kapıların büyüklük olarak belli bir ölçüsü bulunmamaktadır. Eve girişi sağlayan kapılar bir insanın rahatlıkla geçebileceği ölçülerdedir.

Oda kapıları: Oda kapıları genellikle tek kanatlı ve ahşap olup bir insanın geçeceği yükseklikte, yani 180-200 cm kadardır. Of evlerinde oda kapılarında herhangi bir süslemeye rastlanılmamıştır. Genellikle ahşap renginde ve açık mavi renkte boyalı oldukları görülmektedir.

Şekil 2. 37. Çift Kanatlı Dış Kapı Örneği

Şekil 2. 38. Çift Kanatlı Dış Kapı Örneği

Şekil 2. 39. Çift Kanatlı Dış Kapı Örneği

Şekil 2. 40. Tek Kanatlı Bodrum Kapı Örneği

Şekil 2. 41. Çift Kanatlı İç Kapı Örnekleri

Baca: Of evlerinde genellikle baca evde bulunan ocak veya kuzine sobaların zehirli gazlarını dışarı çıkarmak için yapılan yapı elemanıdır.

2.3.5.Yapım Sistemleri

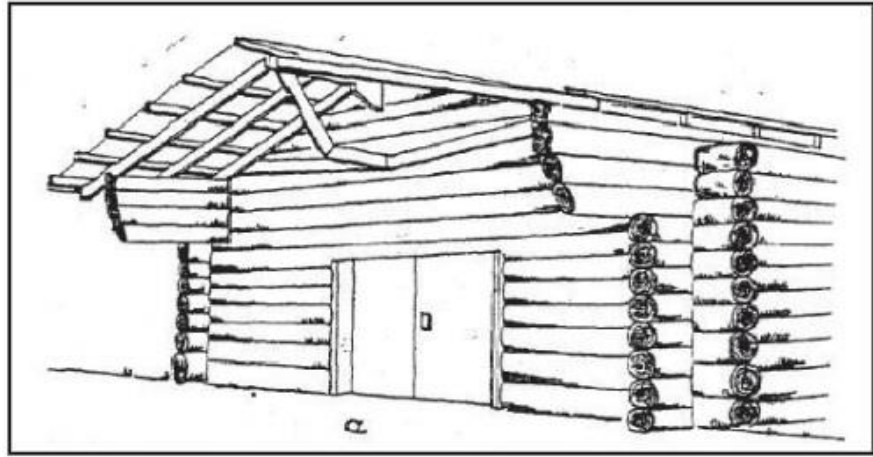
Köy yapıların duvar (dış duvar, iç duvar), döşemesi ve çatı strüktürü kendine has özellikleri barındırmaktadır. Ahşabın yaygın şekilde kullanıldığı doğu Karadeniz bölgesindeki en karakteristik örnekleri ahşap iskelet sistemleridir. İskelet geometrisiyle dolgusundaki gereçler, Doğu Karadeniz'deki yapıların farklı dış görünüşlerini oluşturur. Taş duvarlarda bölgede görülen yığma sistemlerin bir başka örneğidir. Yapılar genel olarak taşıyıcı sistemler açısından bir bütünlük göstermektedir. Bölgede başlıca üç tip yapı sistemi kullanılır.

- Yığma Yapı Sistemi
- İskeletli (Çatki)Yapı Sistemi
- Kagir Yapı Sistemi
- Karma Yapı Sistemi

2.3.3.1.Yığma Sistemler

1.Ahşap Yığma Yapı Sistemi: Ahşap yığma duvarlar; tahta yığma, kalas ve tomruk yığma olarak iki türde oluşturulmaktadır.

Tahta yığma, ahşap malzemenin birbiri üzerine yatay biçimde bindirilmesiyle kurulan sistemdir. Kalas ve tomruk yığma 25-35cm çaplı yuvarlak tomrukların ya da kabaca dikdörtgen kesit verilmiş ağaçların üst üste yığılmasıyla oluşturulmaktadır.

Şekil 2. 42. Tomrukla yapılan yığma yapı sistemi

Taş Yığma Yapı Sistemi: İskelet sisteme sahip olmayan yapı sistemidir. Doğal yapı malzemesi olan taşın üst üste konulması ile oluşturulan yapı sistemidir. Doğal taşlar, uzun zamandan bu yana taşıyıcı duvar inşasında kullanılan bir yapı malzemesidir. Kumtaşı, diabaz, kayağan taşı, tüfler, kireçtaşı, kumtaşı, andazit, granit ve bazalt en yaygın doğal taşlarıdır. Kireç taşları kesme taş ve ya moloz taş olarak kullanılmaktadır. Taş duvarlı yığma yapılara ülkemizde genellikle Doğu Anadolu Bölgesinde tercih edilmektedir. İşleme ve kullanım olanaklarının zorluğu yüzünden günümüzde çok tercih edilmemektedir (Çakan ve Özdemir, 2014).

2.3.3.2.İskelet Sistem

Ahşap İskeletli (Çatkı) Yapı Sistemi: Yer katında ahşap çatkılı taş duvar yapılıp, üst katlarda ise ahşap çatkı yöntemi tercih edilmektedir. Ahşap çatkılar genellikle kerpiç, kırma taş, tuğla ve ahşap dolgu olarak sıralanmaktadır.

Kamış- sap – hımış (ağaç dalları) ahşap çita çalımlı (bağdadi) yapılmaktadır. Bu dolgunun 2 yanı sıvanabilir veya dış sıvanıp iç yüzeyde boşluk bırakılan ikinci bir Ahşap katman oluşturulabilir. Bu boşluk giriş çıkış delikleri ile havalandırılabilir.

Ahşap iskelet yapı sistemlerinde dikmelerin birbirlerine bağlanma şekillerine ve dolgu yöntemine göre farklı şekillerde kurulmaktadır. Bu doğrultuda muskalı dolma, göz dolma ve ahşap dolma duvar olarak üç şekli bulunmaktadır.

Ahşap dolma duvar sistemi: Ahşap dolma duvarlar da taşıyıcı dikmelerin arasına dolgu malzemesi olarak ahşap malzemeler kullanılmaktadır. Sert ağaçların yatay şekilde üst üste dizilerek bina yüzeyine kurulması dolguların da ana taşıyıcılar ile beraber inşa edilmesiyle oluşturulur.

Göz dolma duvar sistemi: Ahşap çatma sistemlerindeki 15-30 cm aralığında bulunan dikmelerin arasının Daha küçük boyutta yatay elemanlara bölünmesiyle kare veya dikdörtgen Kutular oluşturulmaktadır. Bunun sonucunda göz göz bir desen oluşur ve oluşan bu desene göz dolma adı verilmektedir.

Muska dolma duvar sistemi: Göz dolma sistemindeki dolgunun ugen atkl oluşturulmasıyla muskal dolma şeklinde ifade edilen bu teknikte boşluklara koyulan taşlar daha kk ebatta ve daha fazla olabilmektedir. Bu taşlar arasında oluşan boşluklar kireç harçları ile doldurulmaktadır. Muskal doku cephede ahşabn payn ve nakış etkisini arttırır. Sıvanın dolgu malzemeleri beyaz kireç ile badanalanır. Ayrıca kimi örneklerde sıva yapılmadığı da grlmektedir.

Bu sistem oluşabilecek dış etkenlere karşı kendi kendine yetecek derecede dayanıkl bir sistemdir. Of evlerin de genelde muskal sistem grlr

şekil 2. 43. Ahşap dolma, muskal dolma duvar yapı rnekleri

Şekil 2. 44. Ahşap dolma, göz dolma duvar yapı örneği

Şekil 2.45. Ahşap dolma, göz dolma ve muskalı dolma duvar örnekleri

Kagir Yapı Sistemi: Her çeşit taşın kullanıldığı duvarlardır. İnce yonu taşı, kaba yonu taşı ve moloz taşı ile kireç ve kum katılarak örülmektedir. Yörede ağırlar ve temeller genelde bu malzemelerle örülmektedir.

Kaynak: .(Y. Mimar Nilhan Vural tezi-Doğu Karadeniz bölgesi kırsal yerleşmelerinde ahşap esaslı prefabrike sistem kullanımı üzerine bir modelleme,2005)

Şekil 2.46. Kagir duvar örnekleri

2.3.3.3.Karma Sistem

Bu sistem ahşap yığma sistemi ile kâgir yığma sisteminin birlikte kullanıldığı sistemlerdir.

Şekil 2. 47. Karma sistem örneği

2.3.6. Geleneksel Kırsal Of Mimari Kimliği Oluşturan Yapı Sistemleri Analizi

Of yapılarına baktığımızda yapıların çoğu karma sistem ile yapılmıştır. Yapıda temel ve bodrum duvarları taş yapılmışken, üst katlar da ahşap yığma duvar ve ahşap iskelet (çatki)sistem kullanılmıştır.

3. BÖLÜM

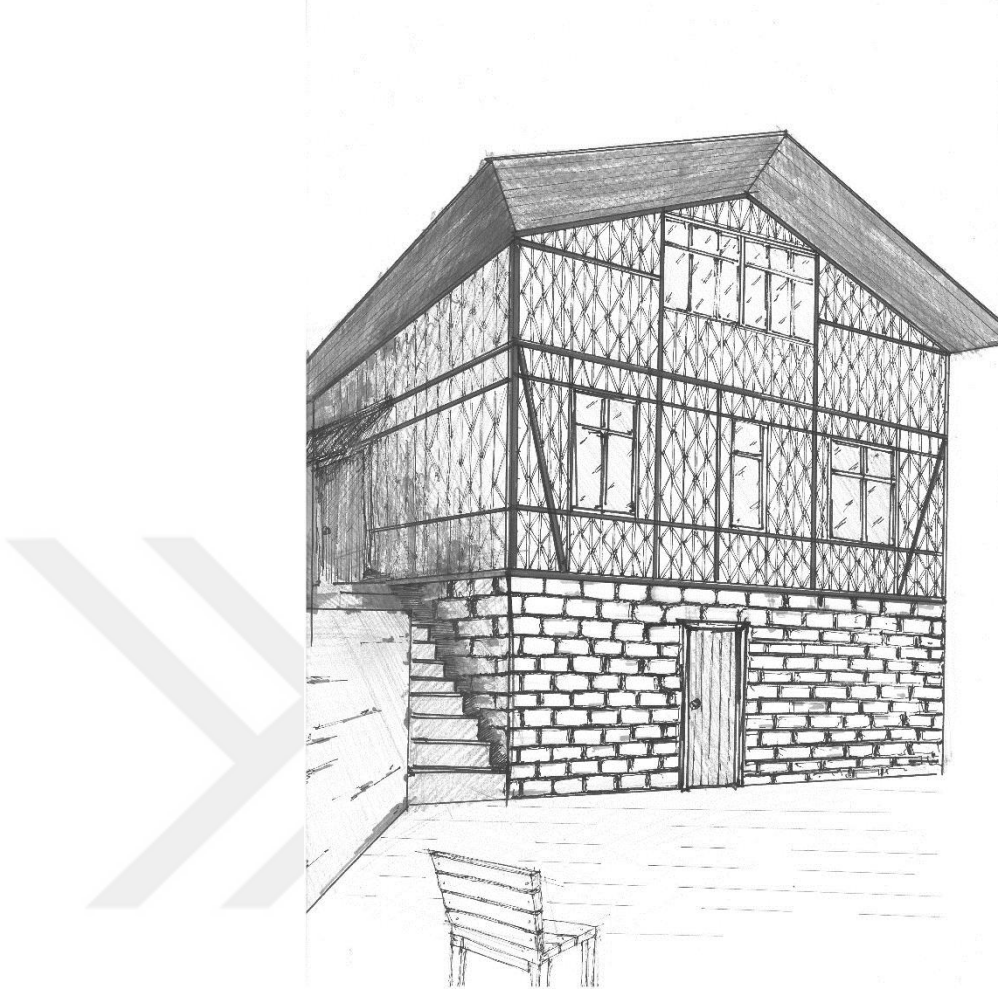
ALAN ÇALIŞMASI: GELENEKSEL OF EVLERİNİN İNCELENMESİ

Of ilçesi evkerinin genel karakteristik özelliklerini belirlemek amacıyla, yerleşimlerin nispeten daha sık olduğu Cuma Pazarı ve Taşhan Mahallelerinde 6 ev belirlenmiştir. Bir ev yerel ifade ile bir ev diğer eve kurşunatışı mesafesindedir. Buna sebep imece olarak zayıftır. Böylece evlerin ekonomi kaynakları yani bostanı, otağı, odunluğu aynı zamanda mezarlıkları kendi oturdukları arazi içinde bulunduğu görülmektedir. Bunun yanında, muska duvar için kullanılan taş of ilçe sınırları içerisinde elde edilmektedir. Bu sistemde dış tabakadaki muska şeklindeki boşluklar çamur ile bağlanmış kırma taşlar ile doldurulur. Ardından cephe çamur harç ile sıvanır. Ancak günümüzde bu cephelerde, çamur sıva yerine çimento sıva uygulandığı görülmektedir. Sonrasında kireç boya ile boyanmaktadır. Bu yapılan incelemelerden sonra belirlenen 6 evin öncelikle sahipleri ile görüşülerek izin ve tarih bilgileri alınmış; röleleri çıkarılıp fotoğflanarak incelenmiştir. İncelenen evlerin uydu görüntüsü sayfa içerisinde fotoğraf olarak verilmiştir. İncelenen evlerde konfor koşullarının iyileştirilmesi amacıyla tuvalet ve banyo hacimlerinin binaya eklenmesi, mutfanın büyütülmesi gibi mekansal değişiklikler yapıldığı görülmüştür. Binaların zamanla geometrisi değişebilmektedir. Yapılan ölçümler sonucu da çizimler, binanın orijinaline en yakın geometri formda ifade edilmiştir. Bu durumun ifadesi olarak, çizimlerde (Rasyonel) ifadesi kullanılmıştır.

1. Kosdiloğulları evi- 2. Hasenekolar (Bayraktar) evi- 3. Talipoğulları evi
4. Saraloğulları evi- 5. Zaimoğulları evi- 6. Topçu evi

3.1. Kosdiloğulları Ailesi Evi

Şekil 3. 1. Kosdiloğulları Ailesi Evi

Yerleşim Özellikleri: Yapıya topoğrafyası gereği engebeli bir arazi üzerine inşa edildiği ve çevresel yerleşim düzeninin ise dağınık yerleşme türünde olduğu anlaşılmaktadır. Yapı çevresinde evin sahiplerine ait bir serender olduğu görülmektedir.

Evin inşa tarihi ve sahipleri: 1939 yılı içerisinde eski bir Rum evinin temelleri üzerine yığma yapı olarak inşa edilmiştir. Kosdiloğulları hanesinde sırasıyla Dursun Ali Kuşdil, oğlu Ali Rıza Kuşdil, Muharrem Kuşdil ve aileleri ikamet etmiştir. Ev günümüzde yaz ve kış faal olarak kullanılmaktadır.

Adres: Cuma Pazarı Köyü (mahallesi), Saray Mahallesi, Necati Bey Caddesi, No:3

Kat adedi: Bodrum, zemin ve çatı olmak üzere 3 kattan oluşmaktadır.

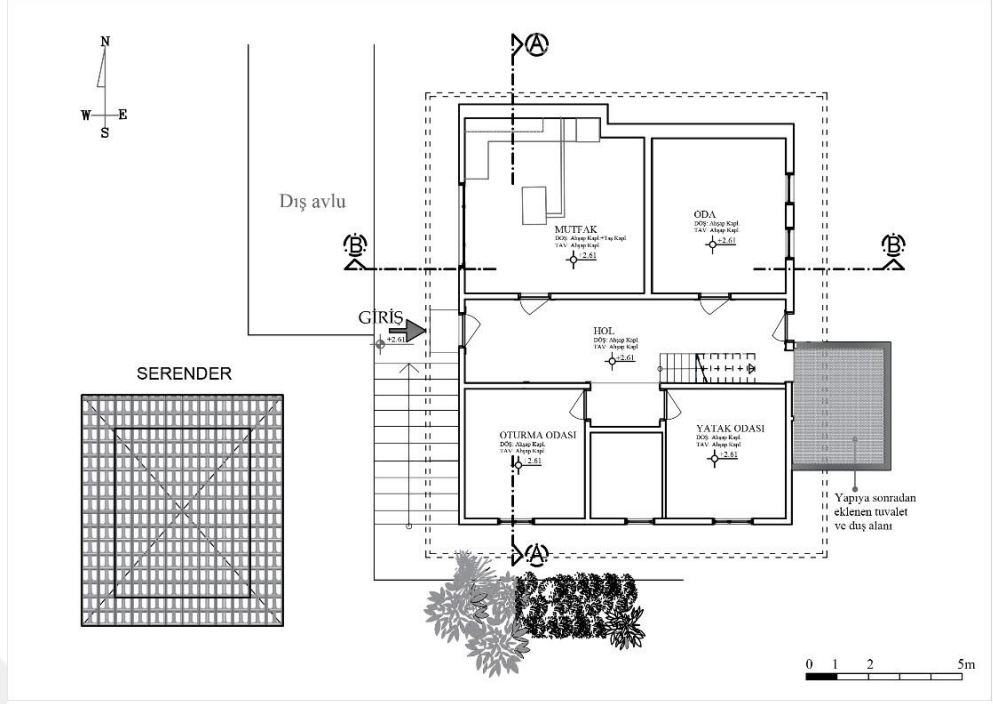
Bahçede bulunan elemanlar: Serender

Plan Analizi:

Kosdiloğulları evi üç katlı bir yapı olup eğimli bir arazi üzerine bodrum, zemin ve çatı olmak üzere üç kat olarak inşa edilmiştir. Tipolojik olarak salonlu tip olarak bilinen iç koridorlu ev grubuna girmektedir. Konut plan şeması kare plan tipindedir. Zemin kat planına bakılığında (Şekil 3.2),

Batı cephe aksının ortasında bulunan tek kanatlı kapı ile giriş sağlanmaktadır. Bu kat yaşama alanının olduğu bölümdür. Zemin kat planına göre, girişten itibaren devam eden koridorun solunda mutfak (pişirme-ocak alanları) sağ kısmında oturma alanı, devamında karşılıklı iki yatak odası ve ıslak zemin alanları (wc-banyo) bulunmaktadır. Yatak odası ve oturma odası güney yönünde manzaraya bakmaktadır. Batı cephesinde bulunan giriş kapısı haricinde evin doğu cephesinde ikinci bir giriş kapısı daha bulunmaktadır. Bu iki kapı haremlik-selamlık girişleri olarak da bilinir. Haremlik ve selamlık eski zamanda saray ve konak evlerinde kadınlara ait olan kısımlar “haremlik”, erkeklere ait olan kısımlar “selamlık” olarak adlandırılırdı. Geleneksel evlerin bir çoğunda eve iki ayrı yerden giriş bulunmaktadır. Bu evde balkon olmadığı için, batı yönündeki girişte, “dış avlu” diye adlandırılan, ufak bir masa konulup aile üyeleriyle veya çevredeki komşular ile sohbet edilebilecek, açık bir alan kullanılmaktadır.

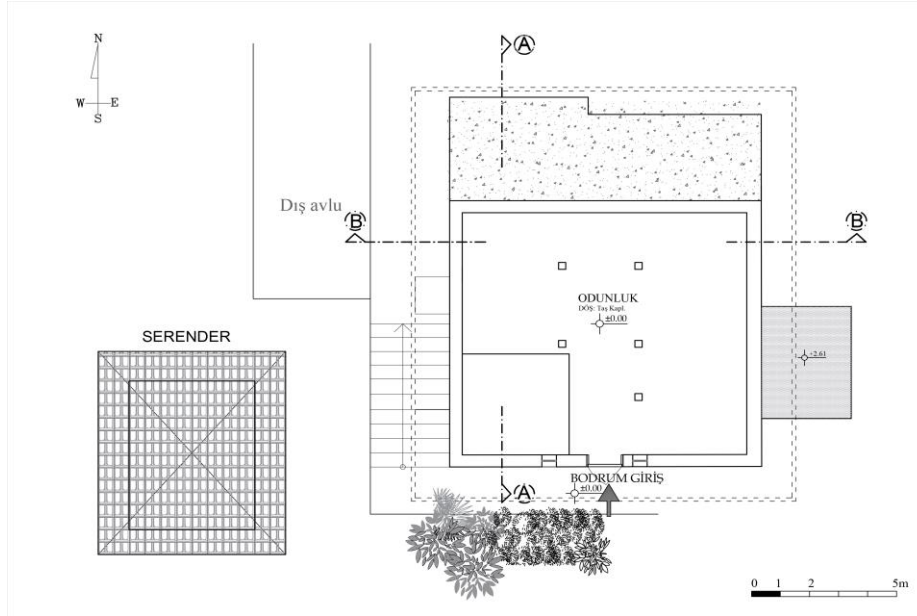
Yapımında yapıdan bağımsız olarak bahçede düzenlenmiş tuvalet, ilerleyen zamanlarda konfor koşulları nedeniyle doğu yönünde binaya eklenmiştir. Sonradan olan bu eklenme, gerek plan düzeleminde gerekse cephelerden oransal olarak da farkedilebilmektedir. Plan şemasına bakıldığında(Şekil 3.2.)yapıya eklenen alanlar sadece sınırları belli etmek amacıyla çizgisel olarak ve içi taranmış şekilde görülmektedir.

ZEMİN KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.2. Zemin Kat Planı

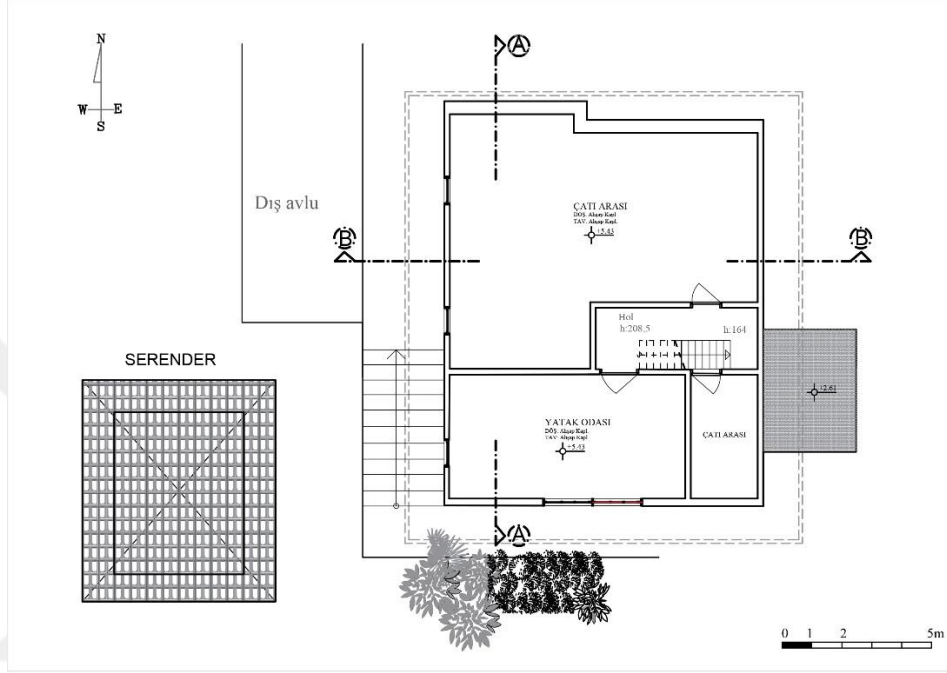
Bodrum kat planına bakıldığında (Şekil 3.3.), giriş dışarıdan, yaşam alanlarından bağımsız olarak yapılmaktadır. Bodrum kat bu evde odunluk ve depo olarak kullanılmıştır.

BODRUM KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.3. Bodrum Kat Planı

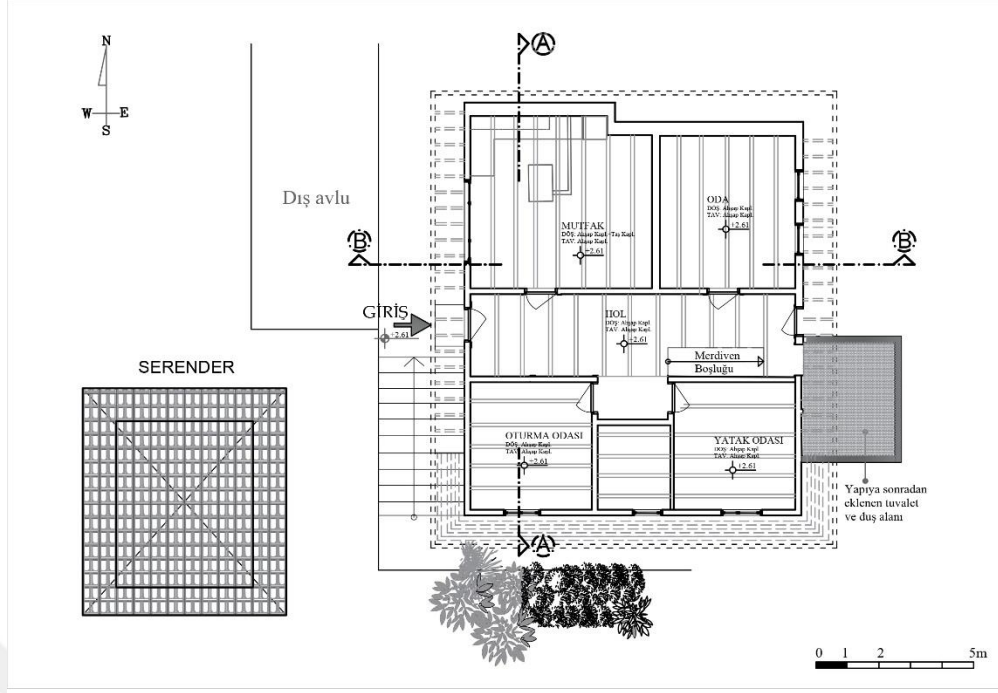
Çatı kat planında ise (Şekil 3.4) genellikle depo (ambar) amacıyla kullanılıyor olsa da diğer yapılardan farklı olarak bir koridor ile karşılaşılmaktadır. Koridor dağılımında bir yatak odası ve iki depo giriş kapısı bulunmaktadır.

ÇATI KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.4. Çatı Kat Planı

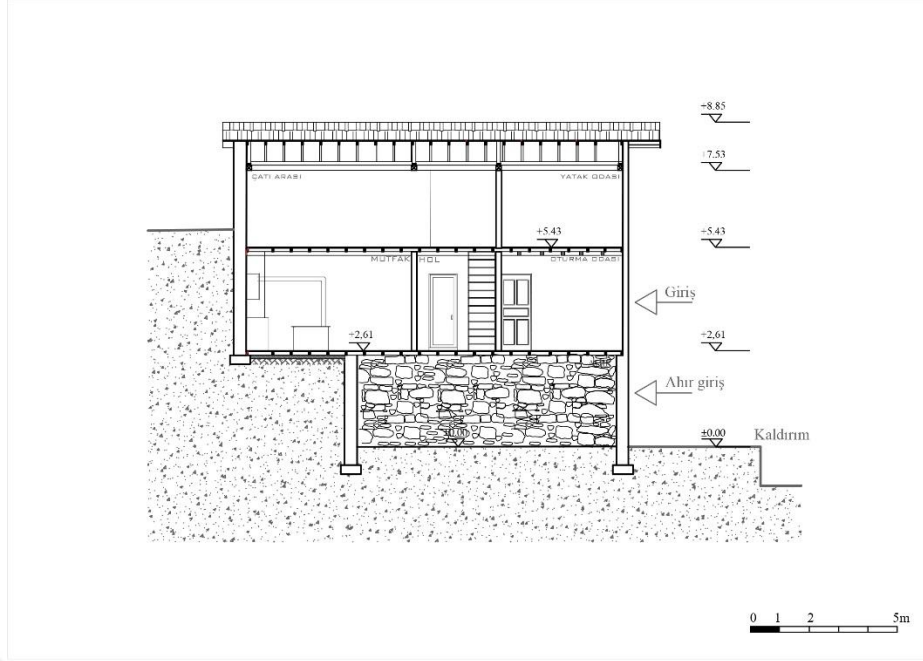
Şekil 3.5'te Kosdiloğulları Evi'nin zemin katının tavan planı yer almaktadır. 50-52 cm aks aralıkları ile yerleştirilmiş 10x10 cm boyutlarında ahşap döşeme kirişlerinin görülmektedir.

ZEMİN KAT İÇ TAVAN PLANI (RASYONEL)

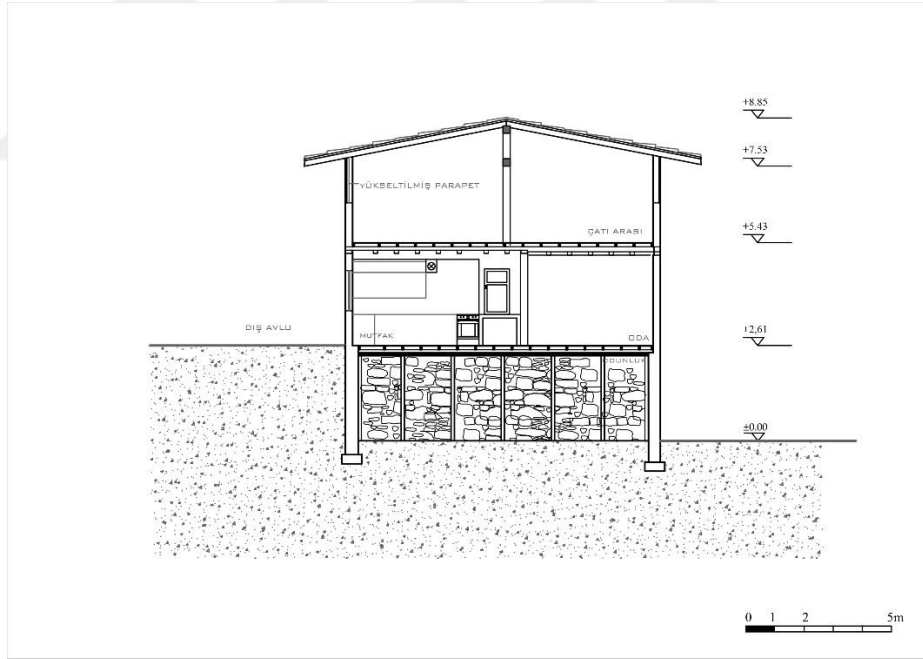
Şekil 3.5. Zemin Kat İç Tavan Planı

Üç katlı yapının kesiti incelendiğinde (Şekil 3.6.-Şekil 3.7.) eğimden dolayı yapının bodrum katının kuzey cephesinin toprağa gömülü olduğu; batı cephesinin de belli bir bölümünün toprağa gömülü olduğu görülmektedir. Zemin kat ve çatı katı kuzey cepheleride toprağa gömülü olduğu görülmektedir. Kosdiloğulları evi, gerek plan şemasıyla, gerekse topografya ve yerleşim özellikleri nedenleriyle Doğu Karadeniz geleneksel konut örneği olduğu söylenebilir.

AA KESİTİ

Şekil 3.6.Kesit

BB KESİTİ

Şekil 3.7.Kesit

Yapı Sistemi-Cepheler:

Kosdiloğulları evi cephe olarak incelendiğinde eğimli bir arazi üzerine bodrum, zemin ve çatı katı olmak üzere üç kat inşa edilmiştir.

Güney cepheye bakıldığında bodrum kat dış duvarları malzemesinin kesme taş ile örülmüş, ahşap giriş kapısının ve iki küçük pencerelerinin manzaraya bakan cephede olduğunu, Zemin kat (yaşam alanı) ve çatı kat dış duvarlarına baktığımızda ise muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olduğunu görülmektedir. Bu cephede zemin katta iki yaşama alanına ait üçlü ahşap pencere düzeni, çatı katından ise bir odaya ait ikili büyük bir ahşap pencere bulunmaktadır.

Şekil 3. 8. Kosdiloğulları Ailesi Evi Güney Cephesi

Batı cephesine baktığımızda cephenin zemin kat ve çatı kat dış duvarlarının muska dolama ahşap çatki sistemiyle örülmüş olduğunu, cephenin orta aksında tek kanatlı ahşap ana giriş kapısı ve üzeri oluklu levha ile kapatılmış sundurma bulunmaktadır. Kapının hemen yanında mutfak bölümüne ait bir ahşap pencere üzeri demir korkuluklu olarak kullanıldığını görülmektedir. Bu cephede çatı katına ait iki adet kafes şeklinde bölmeli ahşap pencere bulunmaktadır.

Doğu cephesinde Zemin ve çatı kat dış duvarlarının muska dolma ahşap çatkılı sistem olarak devam ettiği anlaşılmaktadır. Kullanım sürecinde binanın doğu yönüne eklenen banyo ve tuvalet hacimleri tuğla örgü ile yapıp çimento sıva ile bitirilerek, genel cephe düzeninden farklılık göstermektedir.

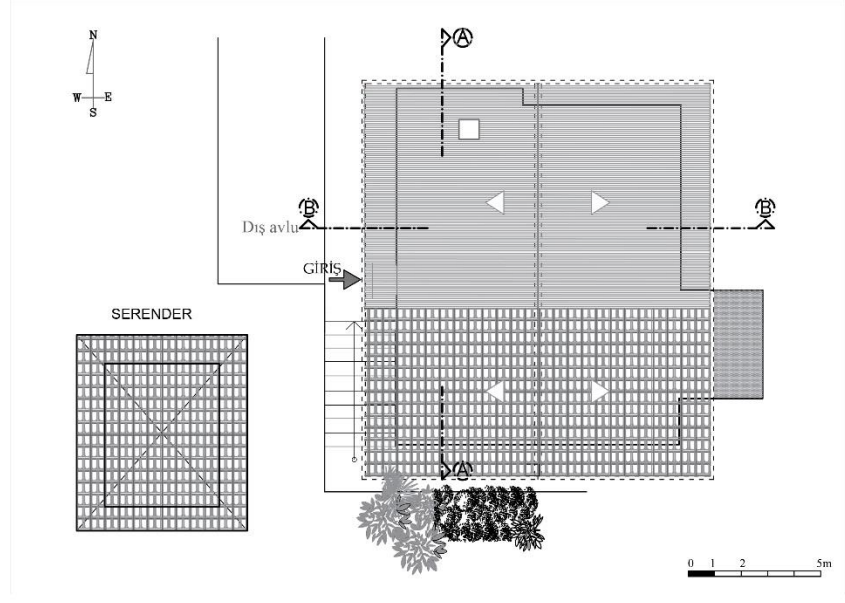
Bu evin kuzey cephesi neredeyse toprakla aynı kot seviyesindedir. Cepheye genel olarak bakıldığında katları ayıran ahşap kayıtlar yaşanan alanların boyutlarını belli etmektedir. Saçaklar cephede güney, doğu, batıda yaklaşık 1 m genişliğinde olup, kuzey cephesinde ise 40-50 cm genişliğindedir. Saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmış, saçak köşeleri is hiçbir cephede yuvarlatılmamıştır.

Şekil 3.9. Kosdiloğulları Ailesi Evi Batı Cephesi

Çatı:

Yapıda semer olarak adlandırılan iki yöne eğimli “beşik çatı kullanılmıştır. Çatı güney ve kuzey cephesi orta aksından kırılmıştır. Çatı parapeti 120 cm yükseklikte tutularak çatı katı mekanının kullanımı artırılmıştır. Saçaklar 80 cm kadar geniş tutulup, saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmışır. Saçak köşeleri hiçbir cephede yuvarlatılmamıştır. Çatı alaturka kiremit ile örtülmüştür. Zamanla bozulan kiremitlerin yerine oluklu levha kaplanmışır.

ÇATI PLANI (RASYONEL)

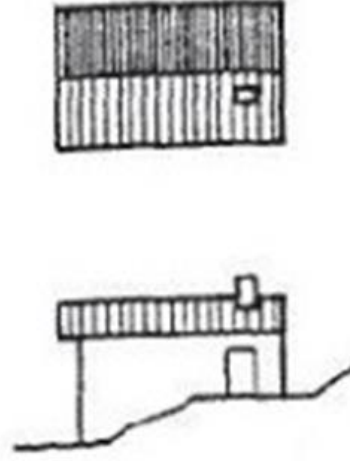
Şekil 3. 10. Çatı Planı

Şekil 3.11. Çatı alaturka kiremit

Şekil 3.12. Köşeleri yuvarlatılmamış geniş saçaklar

Şekil 3.13. Çatı şekli

Kosdiloğulları Serender

İç Mekan Görselleri:

Mutfak, oturma odası, yatak odası, boş oda ve koridor iç mekan tavanda görülen kiriş boyutları 10x10 cm ve aks aralıkları 50-52 cm'dir tavanlar ahşap kaplamadır. Bazı odalarda kiriş aralıkları süslemeli malzeme ile kaplanmıştır. (Şekil 3.15.-Şekil 3.16.) Duvarların bazı bölümleri sıvanıp boyanmışken bazı yerleri ahşap kaplama olarak bırakılmıştır. Döşemeler mutfak ve ıslak alanlarda taş kaplamadır. Diğer alanlar ahşap kaplamadır.

Zemin kat:

Şekil 3.14. Mutfak

Şekil 3.15. Oturma –yatak odası

Şekil 3.16. Hol

Çatı katı:

Şekil 3.17. Çatı hol

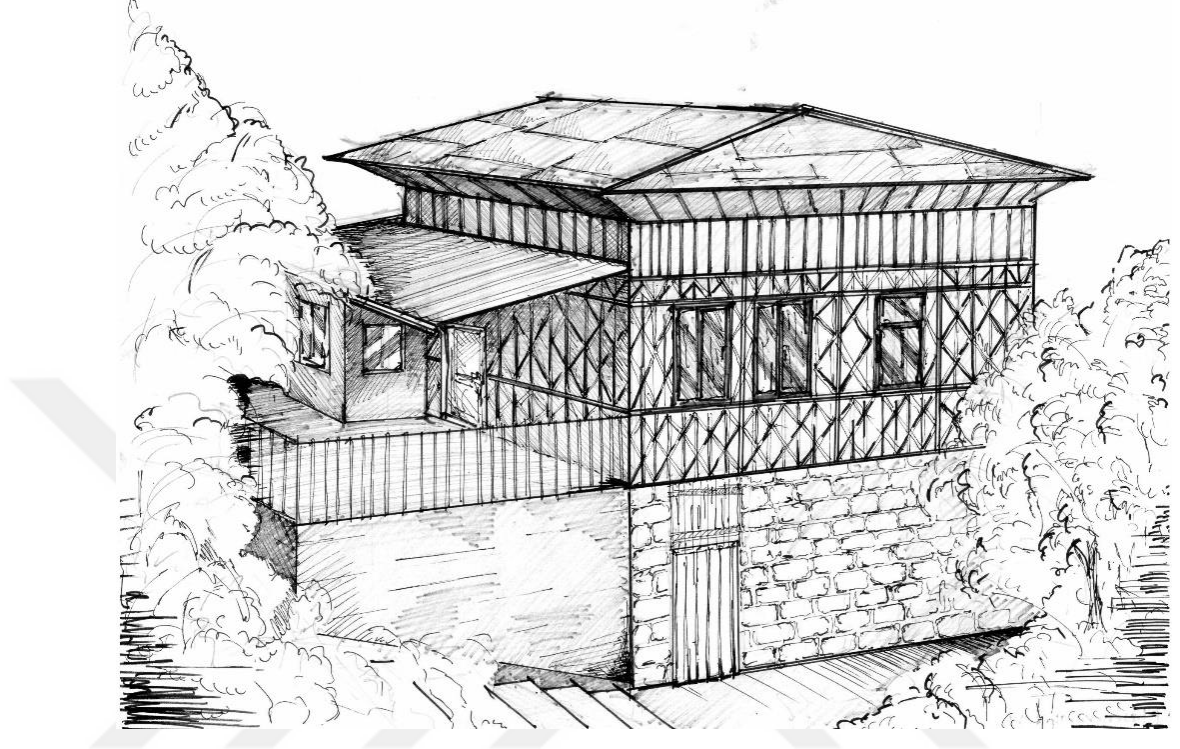
Şekil 3.18. Yatak odası

Bodrum kat:

Şekil 3.19. Ahr

3.2. Hasenekolar (Bayraktar) Ailesi Evi

Şekil 3.20. Hasenekolar (Bayraktar) Ailesi Evi

Yerleşim Özellikleri: Yapı toğografyası gereği engebeli bir arazi üzerine inşa edildiği ve evin güney cephesi önünde,evin sahiplerine ait bir kabristan olduğu görülmektedir. Yapı çevresel yerleşim düzenine bakıldığında ise dağınık yerleşme türünde olduğu anlaşılmaktadır.

Evin inşa tarihi ve sahipleri: 1940 yılı içerisinde yığma yapı olarak inşa edilmiştir. Bayraktar hanesinde sırasıyla Ömer Lütfü Bayraktar, sonrasında oğlu Ömer Bayraktar aileleri ikamet etmiştir. Ev günümüzde yaz ve kış faal olarak kullanılmaktadır.

Adres: Taşhan Pazarı Köyü, Günebakan Sokak, No:19

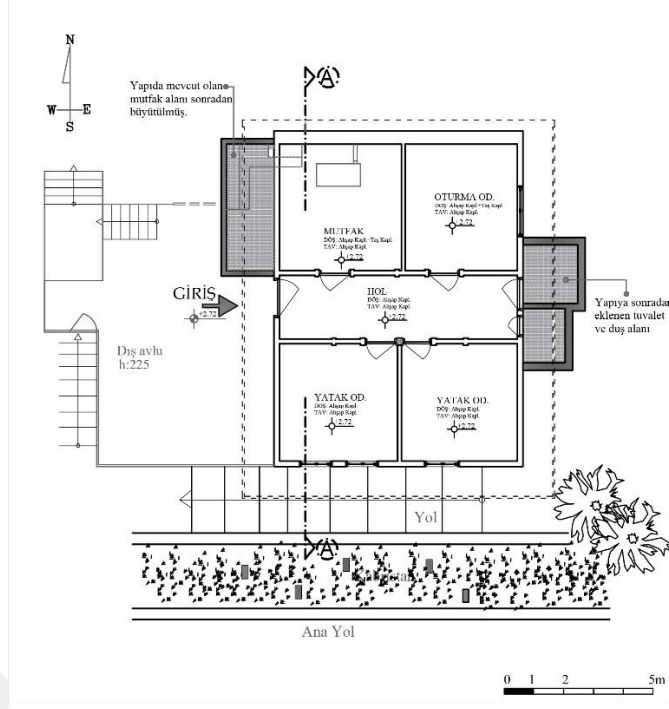
Kat adedi: Bodrum, zemin ve çatı olmak üzere 3 kattan oluşmaktadır.

Plan Analizi:

Yapılan tipolojiye göre konut, salonlu tip dediğimiz iç koridorlu ev grubuna girmektedir. Konut plan şeması olarak incelendiğinde kare plan tipindedir.

Bayraktar evi üç katlı bir yapı olup, ön cephesi sırasıyla aile kabristanı, ana yola bakacak şekilde bodrum, zemin ve çatı olmak üzere üç kat inşa edilmiştir. Evin güney yönü bir yamaç üzerine kurulu köyün en sırt noktasında tüm köy manzarasına hakim olacak şekilde konumlandırılmıştır. Evin giriş kısmında, üzeri sonradan eklenen bir çatı ile kapatılan, oturma alanlarının bulunduğu dış avlu mevcuttur. Dış avlu, oturma alanları haricinde, ev sakinlerinin odun kırma, fındık kurutma vs. gibi dönemsel ihtiyaçlarının hazırlığını yaptığı bölümdür. Zemin kat planını incelediğimizde,(Şekil 3.21.) batı cephe aksının ortasında bulunan tek kanatlı modern bir kapı ile giriş sağlanmaktadır. Bu kat yaşama alanlarının olduğu bölümdür. Giriş kapısından itibaren koridorun solunda mutfak, ilerisinde oturma odası, sağında yatak odası, ilerisinde misafir yatak odası, sonunda ıslak zeminlere ait iki ayrı giriş kapısı (banyo-wc) bulunmaktadır. Plan olarak incelediğimizde zemin kat, mutfak dahil dört odalı, yaşam alanlarını bir araya toplayan bölümdür.

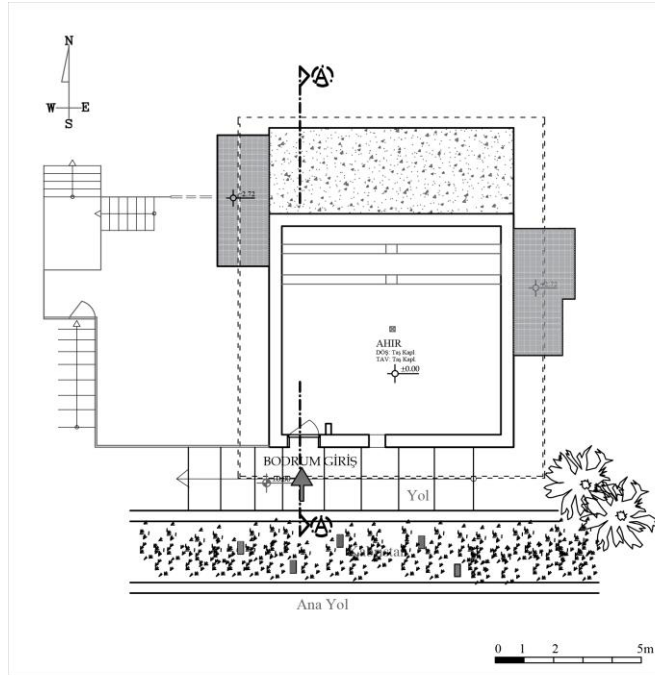
Yapımında yapıdan bağımsız olarak bahçede düzenlenmiş olan tuvalet,zaman ilerledikçe insanların konfor koşulları, nedeniyle evin doğu yönünde yapıya ıslak alanların(wc- banyo) kullanılacağı yapıya sonradan eklenen plan şemasında ve cephelerde oransal olarak farkedilmektedir. Plan şemasına bakıldığında(Şekil 3.21.)yapıya eklenen alanlar sadece sınırları belli etmek amacıyla çizgisel olarak ve içi taranmış şekilde görülmektedir.

ZEMİN KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.21. Zemin Kat Planı

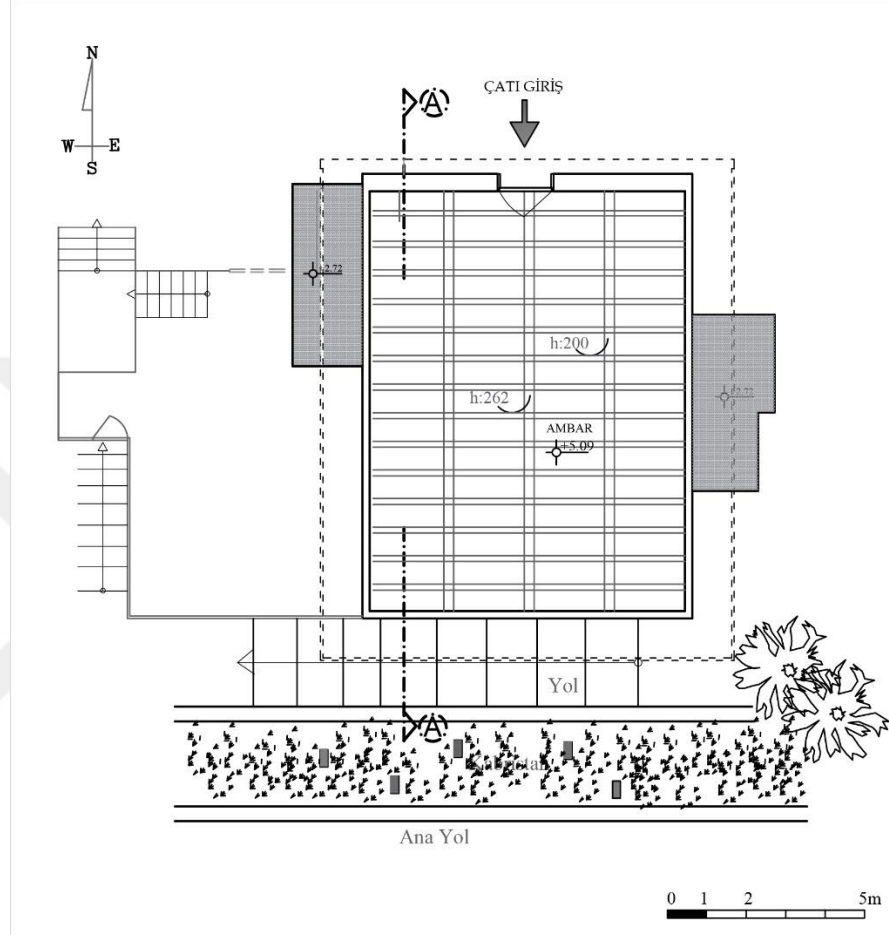
Bodrum kat planını incelediğimizde,(Şekil 3.22.) kata giriş dışarıdan, yaşam alanlarından bağımsız olarak yapılmaktadır. Bodrum kat bu evde ahır olarak kullanılmıştır. (Şekil 3.37.)

BODRUM KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.22. Bodrum Kat Planı

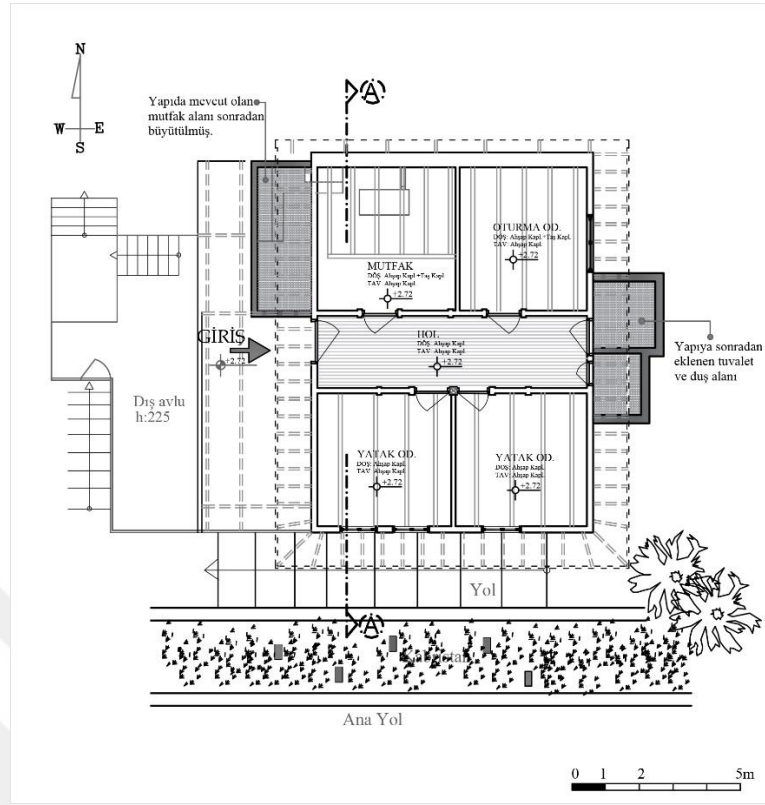
Çatı kat planını incelediğimizde,(Şekil 3.23.) depo (ambar) olarak kullanıldığı görülmektedir. Çatına katına ulaşım, evin dışından ve arka cepheden tek kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanmaktadır.

ÇATI KAT PLANI (RASYONEL)

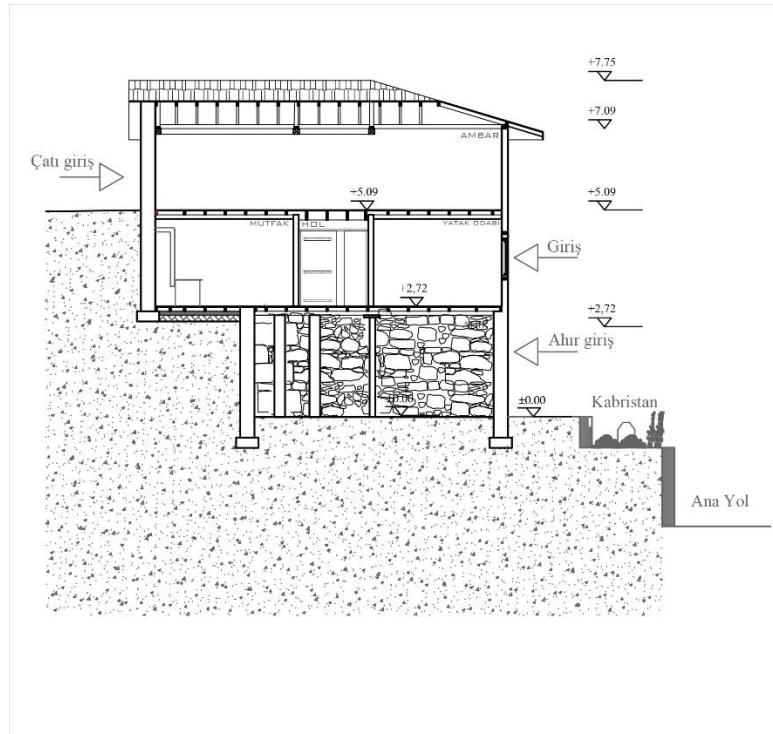
Şekil 3.23. Çatı Katı Planı

Şekil 3.24.'te Hasenekolar Evi'nin zemin katının tavan planı yer almaktadır. Tavan tamamen ahşap kaplama olup, 50-52 cm aks aralıkları ile yerleştirilmiş 10x10 cm boyutlarında ahşap döşeme kirişlerinin görülmektedir.

ZEMİN KAT İÇ TAVAN PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.24. Zemin İç Tavan Planı

AA KESİTİ

Şekil 3.25. Kesit

Yapıyı kesit olarak incelendiğinde,(Şekil 3.25.) eğimden dolayı yapının bodrum katının kuzey cephesi toprağa gömülü olup batı cephesinin de bir kısmı toprağa gömülüdür. Zemin katının da kuzey cephesi toprağa gömülü olduğu görülmektedir.Çatı katının kuzey cephesine bakıldığında ise giriş kapısı olduğu görülmektedir. Plan bu şekilde ele alındığında, gerek plan şemasıyla, gerekse topoğrafya ve yerleşim özellikleriyle Doğu Karadeniz geleneksel konut örneği olduğu söylenebilir.

Yapı Sistemi-Cepheler:

Hasenekolar evi cephe olarak incelendiğinde üç katlı bir yapı olup, eğimli bir arazi üzerine bodrum, zemin ve çatı katı olmak üzere inşa edilmiştir. Güney cephesine bakıldığında,(Şekil 3.26.) bodrum kat dış duvarları taş ile örülmüş, tek kanatlı ahşap bir giriş kapısının manzaraya ve tam önünde bulunan aile kabristanına bakan cephede bulunmaktadır. Zemin kat(yaşam alanı)ve çatı kat dış duvarlarına bakıldığında ise muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olduğu görülmektedir. Bu cephede zemin katta iki yaşama alanına ait üçlü ahşap pencere düzeni bulunmaktadır.

Şekil 3.26. Hasenekolar Ailesi Evi Güney Cephesi

Batı cephesine incelenildiğinde,(Şekil 3.27.- Şekil 3.28.) cephenin zemin kat ve çatı kat dış duvarlarının muska dolama ahşap çatki sistemiyle örülmüş olduğunu, cephede ev girişinin önünde üzeri oluklu çatı ile kapatıldığı görülmektedir. Giriş kapısı önünde oldukça büyük bir oturma alanı

bulunmaktadır. Kapının hemen yanında mutfak bölümü avluya doğru büyütüldüğünü ve extra bir pvc pencere eklendiği görülmektedir.

Şekil 3.27. Hasenekolar Ailesi Evi Batı Cephesi

Şekil 3.28. Hasenekolar Ailesi Evi Batı Cephesi

Doğu cephesini bakıldığında, bodrum kat duvarlarının taş ile örülmüştür. Zemin kat(yaşama alanı) ve çatı kat duvarlarının muska dolma ahşap çatkı sistemi ile örülmüş olduğu anlaşılmaktadır. Yaşama alanına bu cepheden de

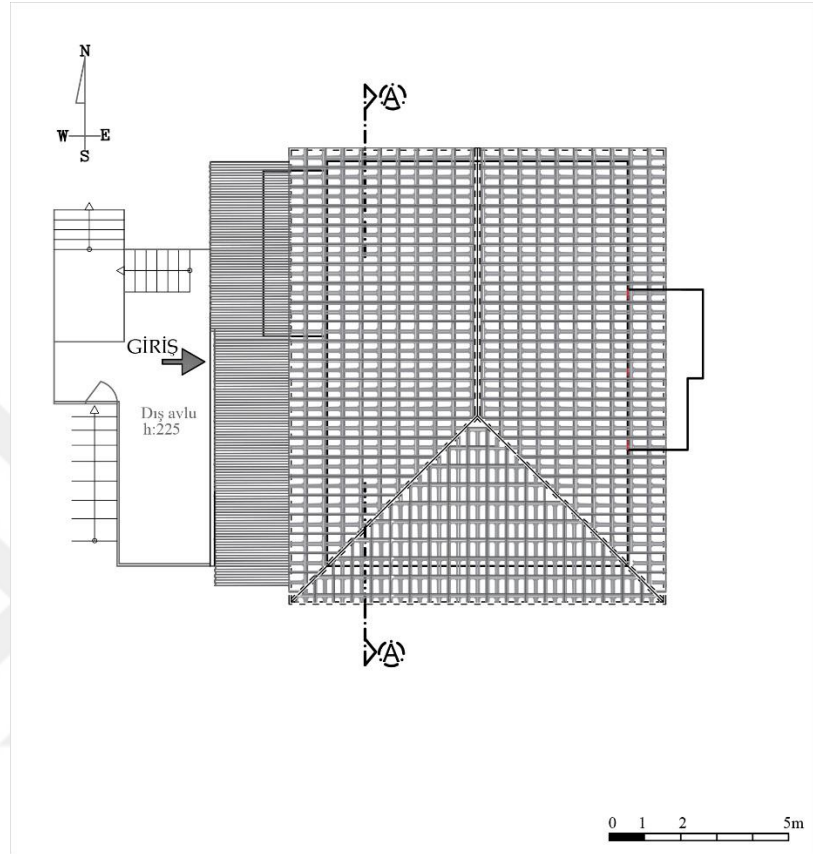
giriş olup sağında bir odaya ait olan pencere bulunmaktadır. Sonradan yapıya ek olarak tuğla örgü ile yapılan ve sonrasında çimenter siva ile bitirilen duvarlar ıslak zemin alanı olarak kullanılmaktadır. Bu evin kuzey cephesi neredeyse toprakla aynı kot seviyesinde olup, dış duvarları taş ile örülmüştür. Çatı katına giriş bu cephenin orta aksındadır. Cepheye genel olarak baktığımızda katları ayıran ahşap kayıtlar yaşanan alanların boyutlarını belli etmektedir. Saçaklar cephede güney, doğu ve batıda yaklaşık bir metre genişliğinde olup, kuzey cephesinde ise 40-50 cm genişliğindedir. Saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmış, saçak köşeleri ise hiçbir cephede yuvarlatılmamıştır.

Şekil 3.29. Hasenekolar Ailesi Evi Kuzey Cephesi

Çatı: Yapıya baktığımızda yapının yapı şekli üç omuz (3 yüzlü kımra) çatı tipi şeklindedir. (Şekil 3.30.) Üç omuz çatı, üç yöne eğimli şekilde oluşturulan bir çatı tipidir. Of evlerinde görülen en yaygın çatı tipidir. Çatı katının yüksekliği diğer evlerde de olduğu gibi yüksek tutulmuştur. Ve çatı arası depo olarak

kullanılmaktadır. Çatıya toprakla bütünleşen kuzey cephesinden giriş sağlanmaktadır. Saçaklar güney, batı, doğu cephelerinde yaklaşık 80cm kadar geniş tutulup, saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmıştır. Kuzey cephesinde saçak 40-50 cm kadardır. Çatı Marsilya Kiremit'i ile örtülmüştür.

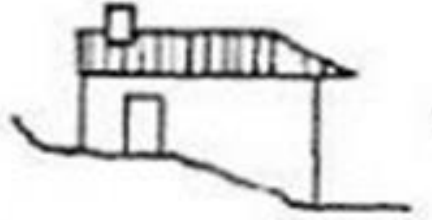
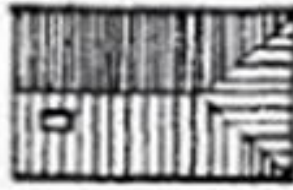
ÇATI PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.30. Çatı Planı

Şekil 3.31. Çatı marsilya kiremit

Şekil 3.32. Çatı şekli

İç Mekan Görselleri:

Mutfak,oturma odası,yatak odası, boş oda ve kolidor iç mekan tavanda görülen kiriş boyutları 10x9 cm ve aks aralıkları 51 cm'dir tavanlar ahşap kaplamadır. Duvarların bazı bölümleri sıvanıp boyanmışken bazı yerleri ahşap kaplama olarak bırakılmıştır.(Şekil 3.34.-3.35.) Döşemeler mutfak ve ıslak alanlarda taş kaplamadır.Diğer alanlar ahşap kaplamadır.

Zemin Kat:

Şekil 3.33. Mutfak

Şekil 3.34. Yatak odaları

Şekil 3.35. Oturma odası

Çatı Kat:

Şekil 3.36. Çatı arası

Bodrum Kat:

Şekil 3.37. Ahır

3.3.Talipoğulları (Sümer)Ailesi Evi

Şekil 3.38. Talip oğulları Ailesi Evi

Yerleşim Özellikleri: Yapı toğografyası gereği engebeli bir arazi üzerine inşa edildiği ve evin doğu cephesi önünde,evin sahiplerine ait serender olduğu görülmektedir. Yapı çevresel yerleşim düzenine bakıldığında ise dağınık yerleşme türünde olduğu anlaşılmaktadır.

Evin inşa tarihi ve sahipleri: 1939 yılı içerisinde eski bir Rum evinin temelleri üzerine yığma yapı olarak inşa edilmiştir. Talipoğulları hanesinde sırasıyla Dursun Sümer, sırasıyla oğulları Ömer Sümer ve Mehmet Sümer aileleri ikamet etmiştir. Ev günümüzde yaz aylarında faal olarak kullanılmaktadır.

Adres: Taşhan Pazarı Köyü, Çay Sokak, No:13

Kat adedi: Bodrum, zemin ve çatı olmak üzere 3 kattan oluşmaktadır.

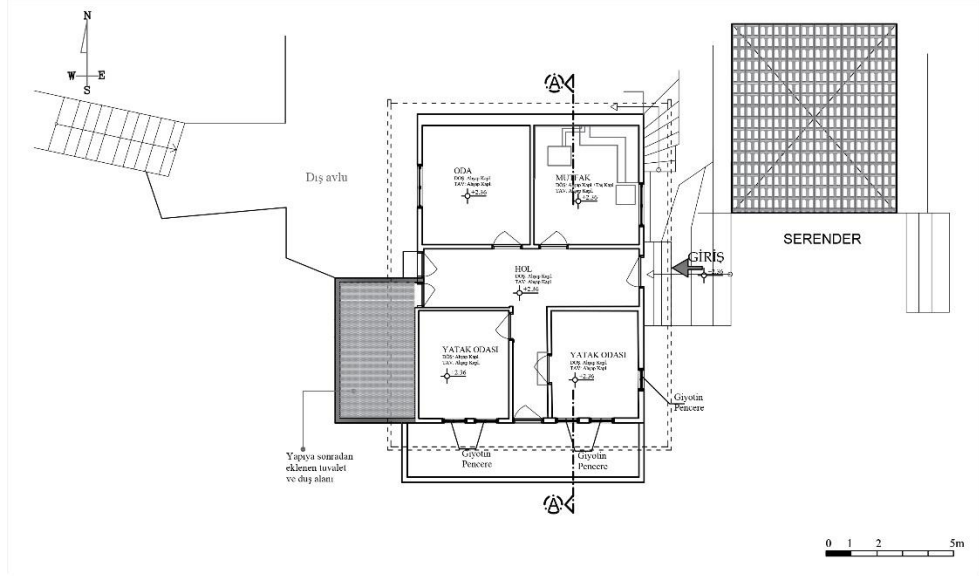
Bahçede bulunan elemanlar: Serender

Plan Analizi:

Plan şeması, yerleşim özellikleri ve yapılan tipolojiye göre konut salonlu tip olarak adlandırılan iç koridorlu ev grubuna girmektedir. Konut plan şeması olarak incelendiğinde kare plan tipindedir.

Talipoğulları evi üç katlı bir yapı olup, ön cephesi keskin bir yamaç üzerine yerleşik çay bahçelerine bakacak şekilde bodrum, zemin ve çatı olmak üzere üç kat olarak inşa edilmiştir. Zemin kat planını incelediğimizde,(Şekil 3.39.) doğu cephe aksının ortasında bulunan tek kanatlı kapı ile giriş sağlanmaktadır. Bu kat yaşama alanlarının olduğu bölümdür. Giriş kapısından itibaren koridorun sağında mutfak (pişirme-ocak alanları), ilerisinde oturma odası, sonunda ıslak zeminlere giriş ve diğer cepheye çıkıp kapıları bulunmaktadır. Bu iki kapı haremlik-selamlık girişi olarak da bilinir. Kat içerisinde bulunan koridor orta noktasından ikinci bir koridor ile ayrılmaktadır. İkinci koridorda karşılıklı iki yatak odası ve sonunda balkona çıkış bulunmaktadır. Plan olarak incelediğimizde zemin kat, mutfak dahil dört odalı, iki koridorlu yaşam alanlarını bir araya toplayan bölümdür.

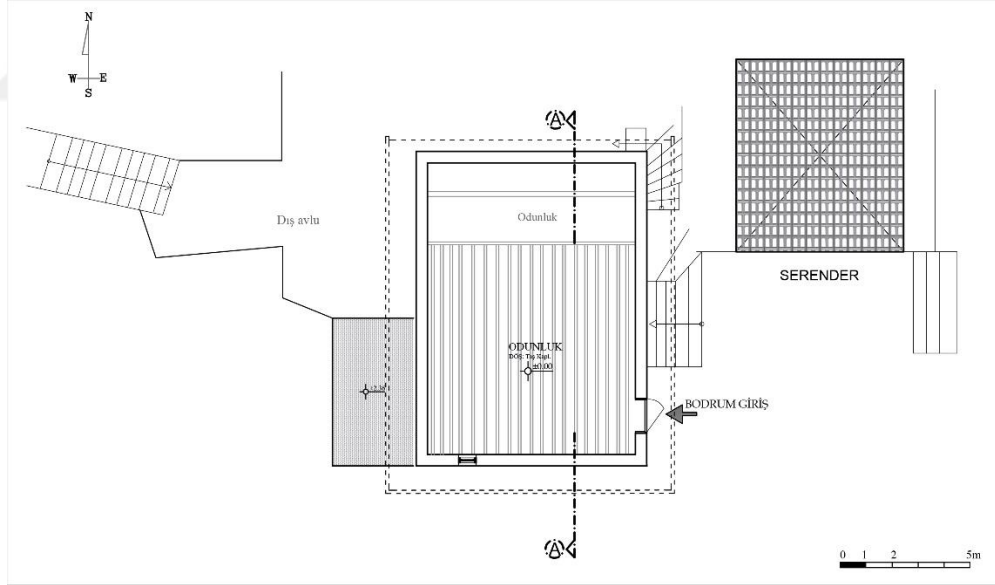
Yapımında yapıdan bağımsız olarak bahçede düzenlenmiş olan tuvalet,zaman ilerledikçe insanların konfor koşulları, nedeniyle evin doğu yönünde yapıya ıslak alanların(wc- banyo) kullanılacağı yapıya sonradan eklenen plan şemasında ve cephelerde oransal olarak farkedilmektedir. Plan şemasına bakıldığında(Şekil 3.39.)yapıya eklenen alanlar sadece sınırları belli etmek amacıyla çizgisel olarak ve içi taranmış şekilde görülmektedir.

ZEMİN KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.39. Zemin Kat Planı

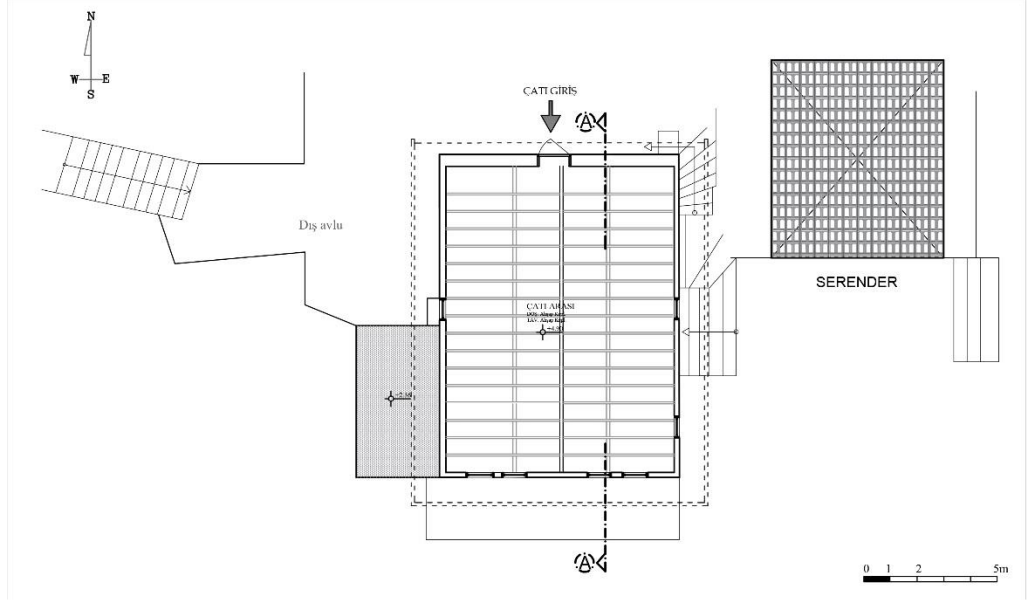
Bodrum kat planını incelediğimizde, (Şekil 3.40.) kata giriş dışarıdan, yaşam alanlarından bağımsız olarak yapılmaktadır. Bodrum kat bu evde odunluk ve depo olarak kullanılmıştır.

BODRUM KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.40. Bodrum Kat Planı

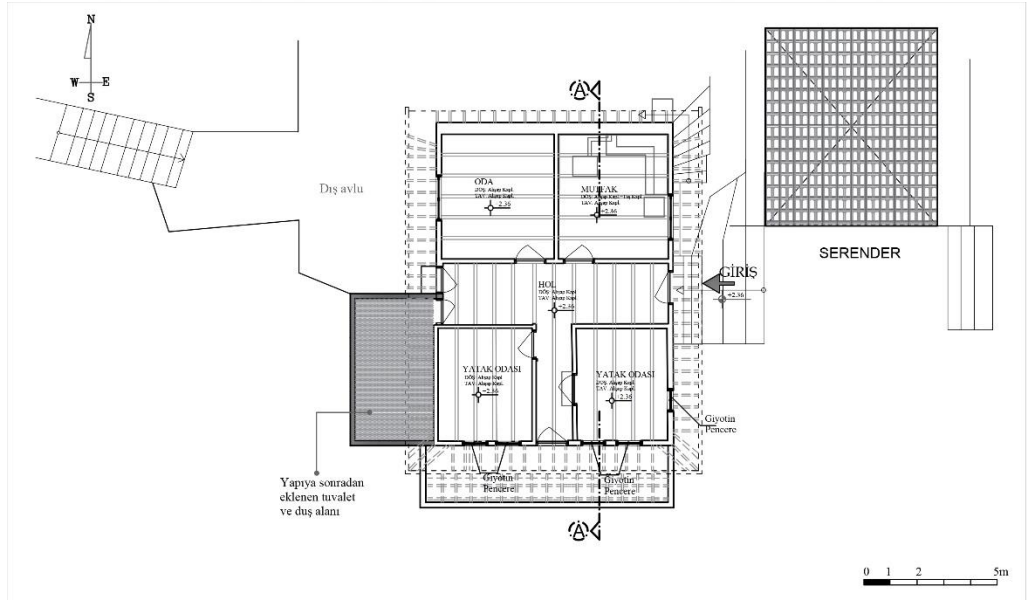
Çatı kat planını incelediğimizde, (Şekil 3.41.) yapının en az kullanılan yeri olan ve depo (ambar) alanı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çatına katına ulaşım, evin dışından ve farklı bir cepheden tek kanatlı bir kapı ile sağlanmaktadır.

ÇATI KAT PLANI (RASYONEL)

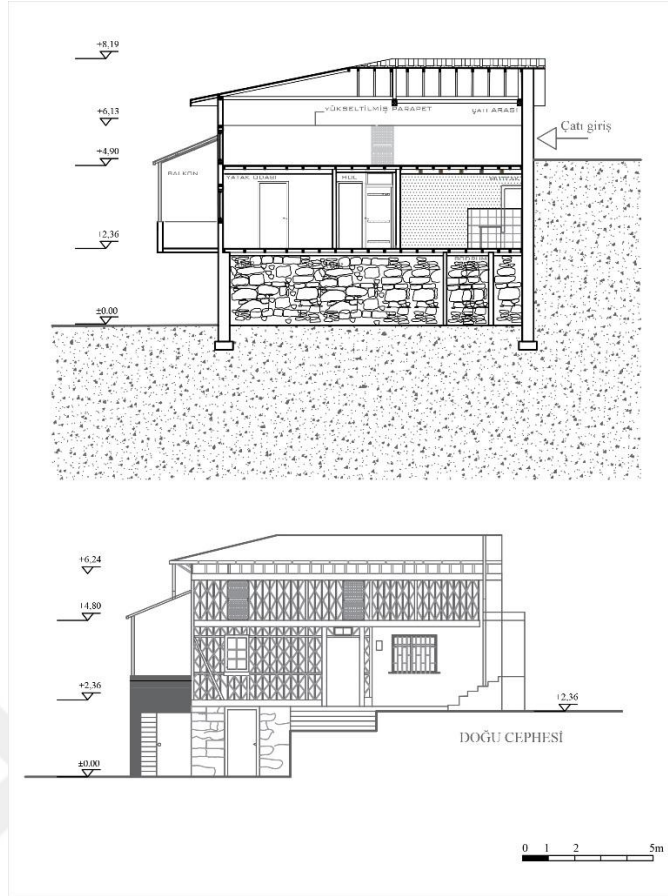
Şekil 3.41. Çatı Kat Planı

Şekil 3.42.'te Talipoğulları Evi'nin zemin katının tavan planı yer almaktadır. Tavan tamamen ahşap kaplama olup, 50-52 cm aks aralıkları ile yerleştirilmiş 10x10 cm boyutlarında ahşap döşeme kirişlerinin görülmektedir.

ZEMİN KAT İÇ TAVAN PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.42. Zemin İç Tavan Planı

AA KESİTİ- DOĞU CEPHESİ

Şekil 3.43.Cephe-Kesit

Yapıyı kesit olarak incelendiğinde,(Şekil 3.43.) Zemin ve bodrum katının kuzey cephesi toprağa gömülü olduğu görülmektedir.Çatı katının kuzey cephesine bakıldığında ise giriş kapısı olduğu görülmektedir. Plan bu şekilde ele alındığında, gerek plan şemasıyla, gerekse topoğrafya ve yerleşim özellikleriyle Doğu Karadeniz geleneksel konut örneği olduğu söylenebilir.

Yapı Sistemi-Cepheler:

Talipoğulları evi cephe olarak incelendiğinde üç katlı bir yapı olup eğimli bir arazi üzerine bodrum, zemin ve çatı katı olmak üzere üç kat inşa edilmiştir. Doğu cephesine baktığımızda (Şekil 3.44.) bodrum kat dış duvarları malzemesinin beton ile örülmüş, tek kanatlı ahşap bir giriş kapısının caddeye bakan cephede olduğunu, Zemin kat (yaşam alanı) baktığımızda ise muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olduğunu, cephenin orta aksında tek kanatlı ana giriş kapısı ve üzerinde sembolik ikili ufak pencere bulunmaktadır Girişin birer adet sağında solunda ahşap pencere yer almaktadır.Sağ kısımdaki

pencere üzerinde korkuluk bulunmaktadır.Çatı kat dış duvarlarına baktığımızda muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olduğunu, cephede çatı katına ait iki adet kafes şeklinde bölmeli ahşap pencere görülmektedir.

Şekil 3.44. Talipoğulları Ailesi Evi Doğu Cehesi

Güney cephesini incelediğimizde, bodrum kat dış duvarları malzemesinin tuğla beton ile örülmüş, sol kısmında bir adet küçük pencerelerinin olduğu görülmektedir.

Zemin kat (yaşam alanı) baktığımızda ise muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olduğu anlaşılmaktadır. Cepheye baktığımızda nerdeyse bütün cepheyi kaplayan, kot sebebiyle eğimli arazide duran, muhteşem bir manzaraya sahip büyük bir balkon yer almaktadır.. Zemin katta bu cephede iki yaşama alanına ait dört adet pencere mevcuttur. Cephe orta aksında ahşap balkon kapısı ve üzerinde ondüline çatı bulunmaktadır. Çatı kat dış duvarlarına baktığımızda muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olup, cephede çatı katına ait dört adet kafes şeklinde bölmeli ahşap pencere bulunmaktadır. Batı cephesine baktığımızda, (Şekil 3.45.)cephede bodrum katı kot farkından dolayı görülmemektedir. Zemin kat (yaşam alanı) baktığımızda dış duvarlar, beton olup sıvalı şekilde bırakılmıştır. Eve diğer giriş kapısı bu cephenin orta aksındadır. Kapının solunda bir adet korkuluklu pencere, sağında ise, sonradan

yapılan ıslak zemin alanları yer almaktadır. Cephede ıslak zemine ait ufak bir pencere görülmektedir. Bu cephede çatı katına ait giriş kapı üzeri bir adet kafes şeklinde bölmeli ahşap pencere bulunmaktadır.

Şekil 3.45. Talipoğulları Ailesi Evi Batı Cehesi

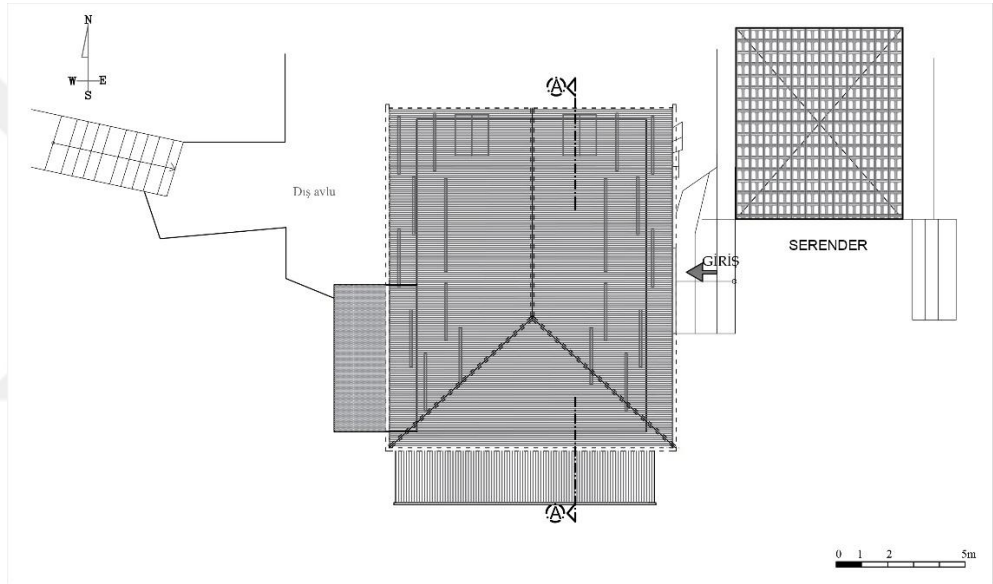
Bu evin kuzey cehesi(Şekil 3.46) neredeyse toprakla aynı kot seviyesinde olup, dış duvarları muska dolma ahşap çatkılı ile örülmüştür. Çatı katına giriş bu cephenin orta aksındadır. Cepheye genel olarak baktığımızda katları ayıran ahşap kayıtlar yaşanan alanların boyutlarını belli etmektedir. Saçaklar cephede doğu, batıda yaklaşık 1 m genişliğinde olup, güney ve kuzey cephesinde ise 40-50 cm genişliğindedir. Saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmış saçak köşeleri ise hiçbir cephede yuvarlatılmamıştır.

Şekil 3.46. Talipoğulları Ailesi Evi Kuzey Cehesi

Çatı:

Yapı ya baktığımız da yapının yapı şekli üç omuz çatı tipi şeklindedir. Üç omuz (üç yüzlü kırma) çatı, üç yöne eğimli şekilde oluşturulan bir çatı tipidir.(Şekil 3.47.) Of evlerinde görülen en yaygın çatı tipidir. Çatı katının yüksekliği diğer evlerde de olduğu gibi yüksek tutulmuştur. Ve çatı arası depo olarak kullanılmaktadır. Çatıya toprakla bütünleşen kuzey cephesinden giriş sağlanmaktadır. Saçaklar güney, batı, doğu cephelerinde yaklaşık 80 cm kadar geniş tutulup, saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmıştır. Kuzey cephesinde saçak 40-50 cm kadardır. Çatı Ondüline sistem ile kaplanmıştır.

ÇATI PLANI (RASYONEL)

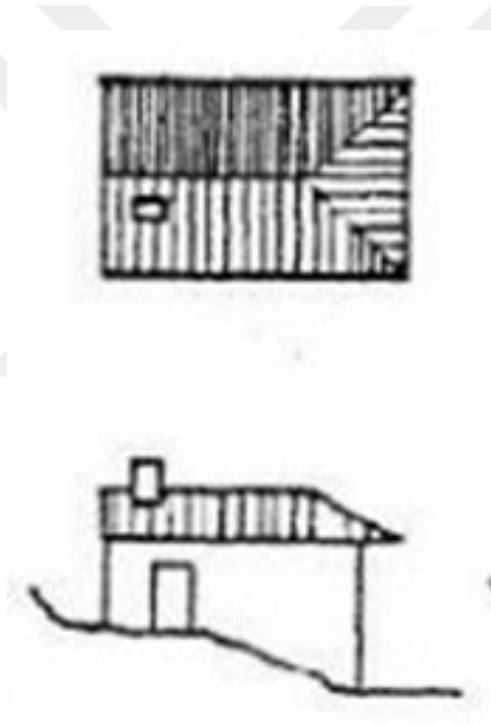
Şekil 3.47. Çatı Planı

Şekil 3.48 Oluklu Çatı Kaplama

Şekil 3.49. Köşeleri Yuvarlatılmamış Geniş Saçaklar- Saçak Altları

Şekil 3.50. Çatı şekli

Talipoğulları Serender

İç Mekan Görselleri:

Mutfak,oturma odası,yatak odaları, oturma odaları ve kolidor iç mekan tavanda görülen kiriş boyutları 10x10 cm ve aks aralıkları 50 cm'dir tavanlar ahşap kaplamadır. Duvarların bazı bölümleri sıvanıp boyanmışken bazı yerleri ahşap kaplama olarak bırakılmıştır.(Şekil 3.52.-3.53.) Döşemeler mutfak ve ıslak alanlarda taş kaplamadır.Diğer alanlar ahşap kaplamadır.

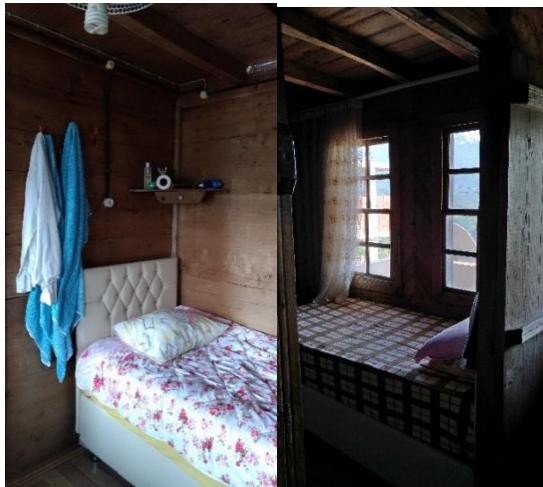
Zemin Kat:

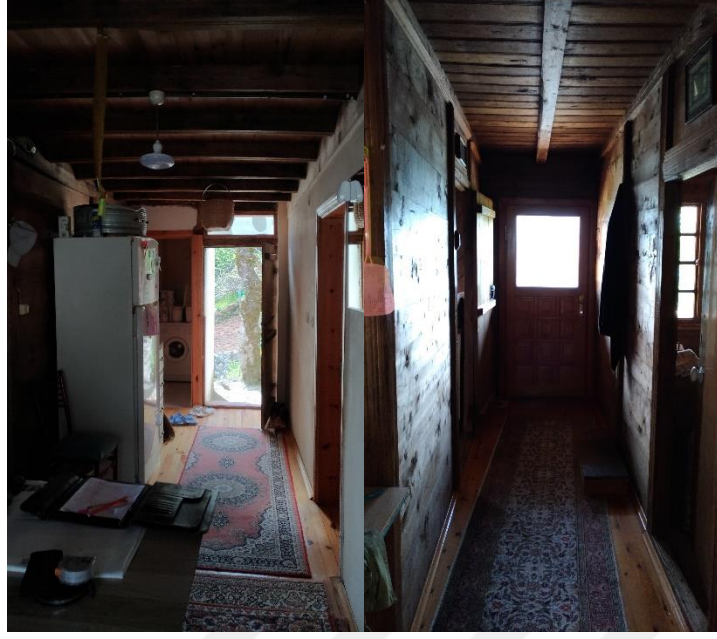
Şekil 3.51. Mutfak

Şekil 3.52. Oturma odası

Şekil 3.53. Yatak odası

Şekil 3.54. Hol

Çatı-Bodrum Kat:

Şekil 3.55. Çatı arası

3.4. Saraloğulları(Sümer)Ailesi Evi

Şekil 3.56. Saraloğulları Ailesi Evi

Yerleşim Özellikleri: Yapı toğografyası gereği engebeli bir arazi üzerine inşa edildiği ve yapı çevresel yerleşim düzenine bakıldığında ise dağmık yerleşme türünde olduğu anlaşılmaktadır.

Evin inşa tarihi ve sahipleri: 1943 yılı içerisinde yığma yapı olarak inşa edilmiştir. Saraloğulları hanesinde sırasıyla Hafız Mehmet Saral ve oğlu Rafet Saral aileleri ikamet etmiştir. Ev günümüzde özellikle yaz aylarında faal olarak kullanılmaktadır.

Adres: Cuma Pazarı Köyü(Mahallesi), Renk Mahallesi, Hafız Sokak

Kat adedi: Bodrum, zemin ve çatı olmak üzere 3 kattan oluşmaktadır.

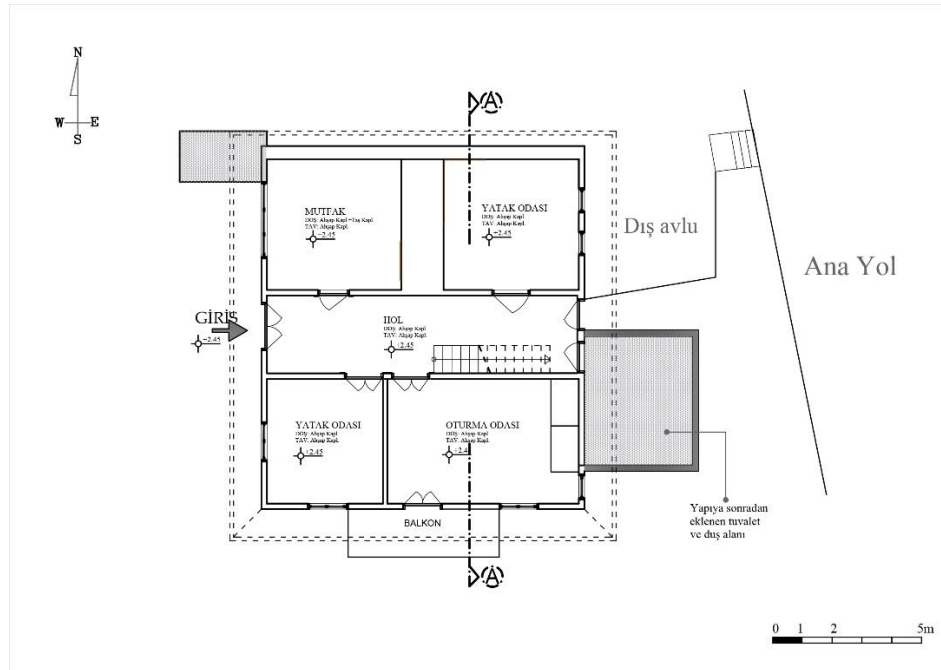
Bahçede bulunan elemanlar: Odunluk

Plan Analizi:

Plan şeması, yerleşim özellikleri ve yapılan tipolojiye göre konut salonlu tip olarak adlandırılan iç koridorlu ev grubuna girmektedir. Konut plan şeması olarak incelendiğinde kare plan tipindedir. Saraloğulları evi üç katlı bir yapı olup eğimli bir arazi üzerine, ön cephe caddeye bakacak şekilde bodrum, zemin ve çatı olmak üzere üç kat inşa edilmiştir.

Zemin kat planını incelendiğinde,(Şekil 3.57.) cephe aksının ortasında bulunan çift kanatlı kapı ile giriş sağlanmaktadır. Bu kat yaşama alanının olduğu bölümdür. Kat planını incelendiğinde, giriş kapısından itibaren koridorun solunda mutfak (pişirme-ocak alanları), sağ kısmında yatak odası ve devamında oturma alanı bulunmaktadır. Oturma alanında, işlevini kaybetmiş, günümüzde dekoratif olarak kullanılan bir adet şömine mevcuttur. Koridor sonunda ıslak zemin alanları bulunmaktadır. Giriş kapısının aksının diğer ucunda, evin ana yola bakan cephesine çıkan ikinci giriş kapısı bulunmaktadır. Bu iki kapı haremlik-selamlık girişi olarak da bilinir. Plan olarak incelendiğinde zemin kat, mutfak dahil dört odalı, yaşam alanlarını bir araya toplayan bölümdür.

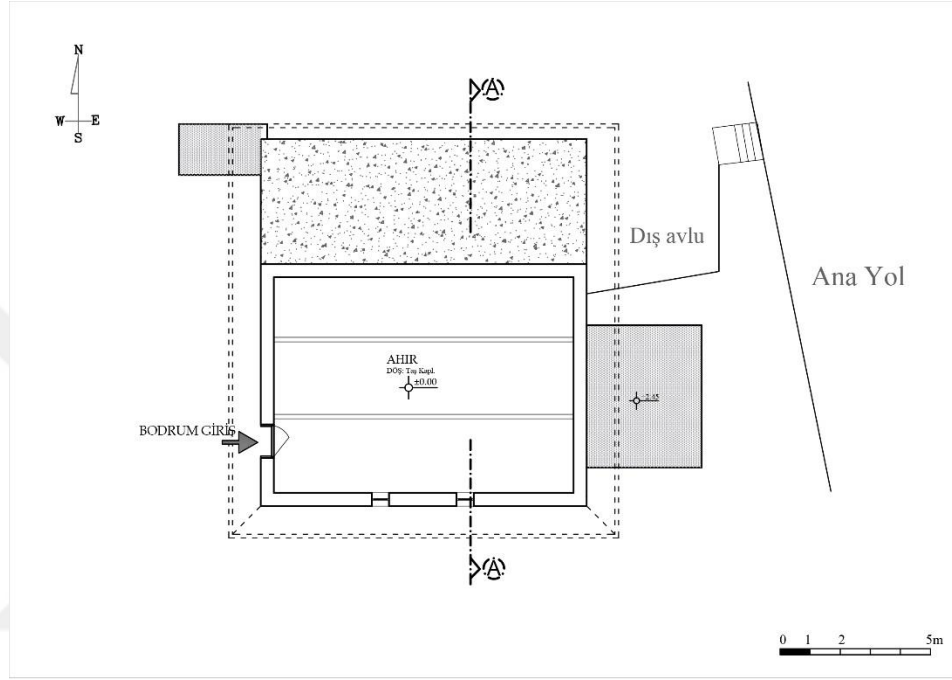
Yapımında yapıdan bağımsız olarak bahçede düzenlenmiş olan tuvalet,zaman ilerledikçe insanların konfor koşulları, nedeniyle evin doğu yönünde yapıya ıslak alanların(wc- banyo) kullanılacağı yapıya sonradan eklenen plan şemasında ve cephelerde oransal olarak farkedilmektedir. Plan şemasına bakıldığında(Şekil 3.57.)yapıya eklenen alanlar sadece sınırları belli etmek amacıyla çizgisel olarak ve içi taranmış şekilde görülmektedir.

ZEMİN KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.57. Zemin Kat Planı

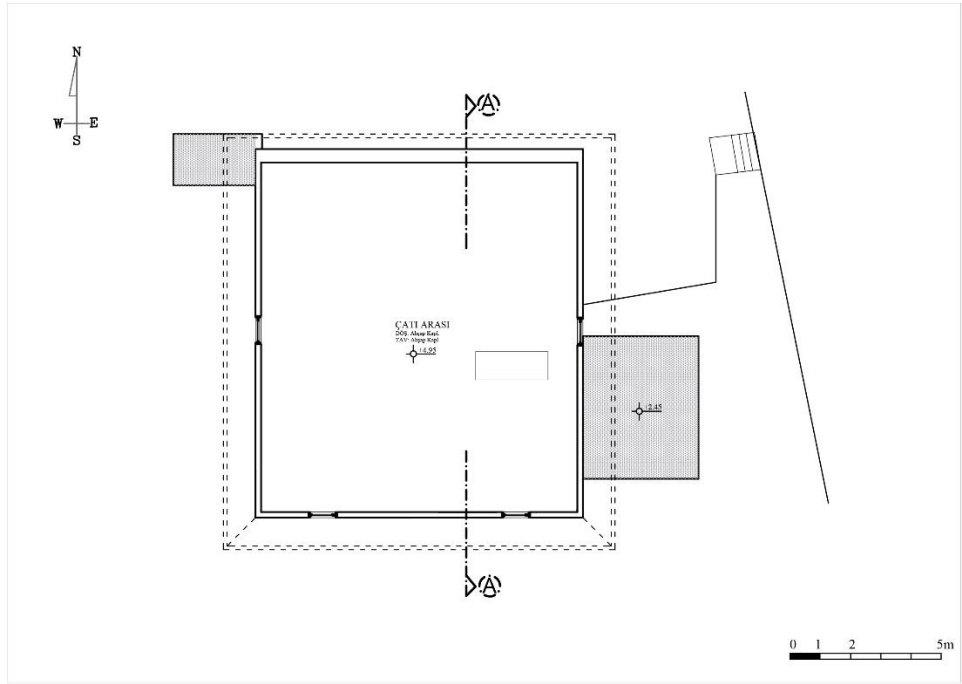
Bodrum kat planına bakıldığında,(Şekil 3.12.) kata giriş dışarıdan, yaşam alanlarından bağımsız bir kapı ile sağlanmaktadır. Bölgede bulunan yapılarda, sıklıkla, bodrum kat giriş kapısı, ana giriş kapısı ile farklı cephelerde bulunmaktadır. Fakat bu yapıda giriş kapısı ile bodrum kapısı aynı cephede yer almaktadır. Kat odunluk olarak kullanılmaktadır.

BODRUM KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.58. Bodrum Kat Planı

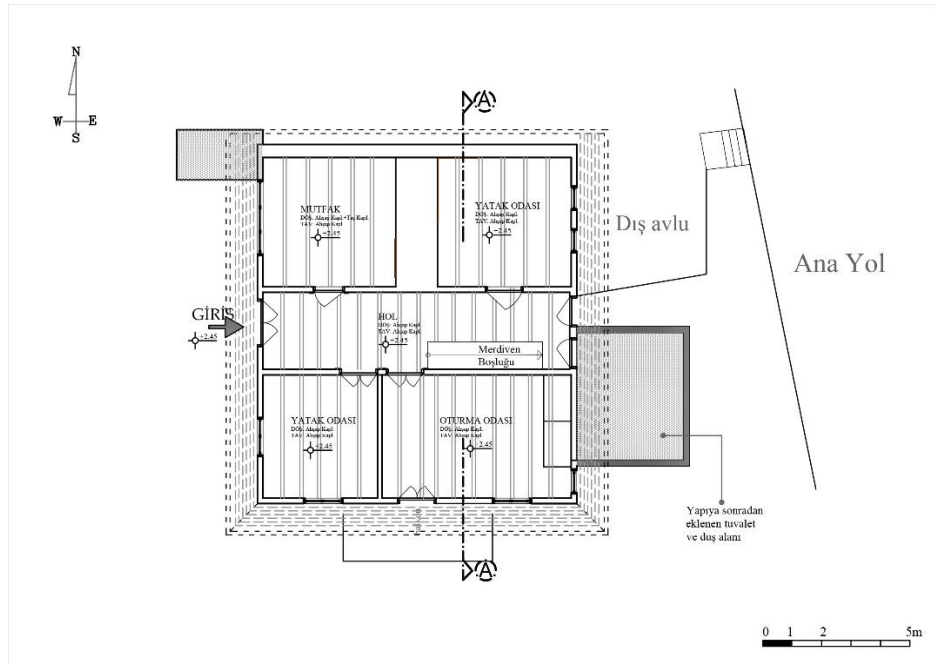
Çatı kat planını incelendiğinde,(Şekil 3.13.) depo (ambar) olarak kullanıldığını görülmektedir. Çatı katına ulaşım, zemin kattan korkuluksuz, sade ahşap bir merdivenle sağlanmaktadır.

ÇATI KAT PLANI (RASYONEL)

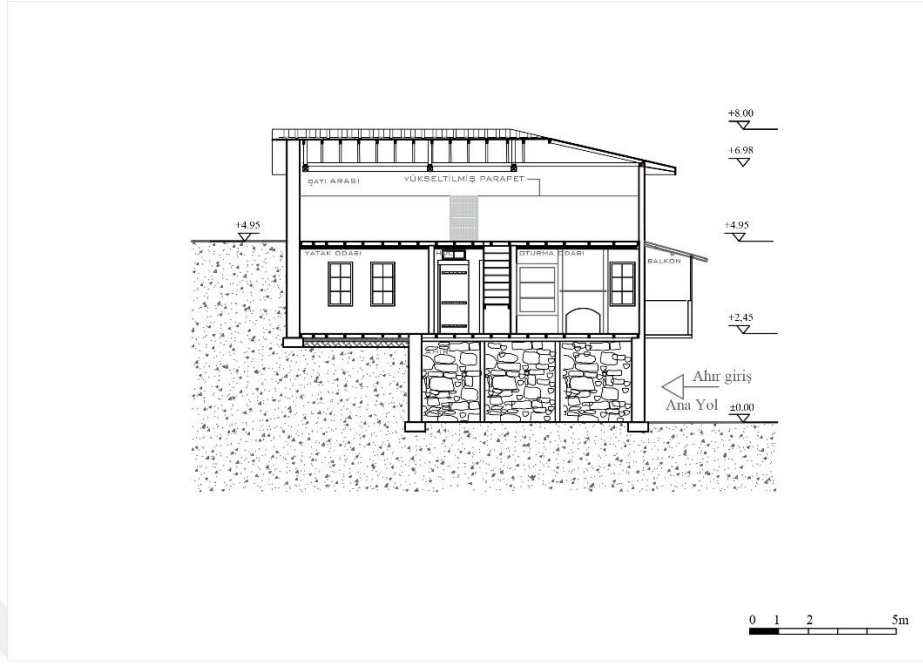
Şekil 3.59. Çatı Kat Planı

Şekil 3.60'ta Saraloğulları Evi'nin zemin katının tavan planı yer almaktadır. 50 cm aks aralıkları ile yerleştirilmiş 10x10 cm boyutlarında ahşap döşeme kirişlerinin görülmektedir.

ZEMİN KAT İÇ TAVAN PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.60. Zemin İç Tavan Planı

AA KESİTİ

Şekil 3.61. Kesit

Yapıyı kesit olarak incelendiğinde,(Şekil 3.61.) eğimden dolayı yapının bodrum ve zemin katının kuzey cephesinin toprağa gömülü olduğu; batı cephesinin de belli bir bölümünün toprağa gömülü olduğu görülmektedir. Saraloğulları evi, gerek plan şemasıyla, gerekse topografya ve yerleşim özellikleri nedenleriyle Doğu Karadeniz geleneksel konut örneği olduğu söylenebilir.

Yapı Sistemi-Cepheler:

Saraloğulları evi cephe olarak incelendiğinde üç katlı bir yapı olup eğimli bir arazi üzerine bodrum, zemin ve çatı katı olmak üzere üç kat inşa edilmiştir. Güney cepheye baktığımızda (Şekil 3.62.) bodrum kat dış duvarları malzemesinin beton ile örülmüş, iki küçük pencerelerinin caddeye bakan cephede olduğunu, Zemin kat (yaşam alanı) baktığımızda ise muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olduğunu görülmektedir. Bu cephede zemin katta iki yaşama alanına ait üç adet pencere mevcuttur. Cephe orta aksında ahşap balkon ve üzerinde oluklu çatı bulunmaktadır. Çatı kat dış duvarlarına baktığımızda muska dolma ahşap çatki sistemi olup, ara ara muska şeklini kaybedip dikey de ahşap düzen oluşturduğunu görmekteyiz. Bu cephede çatı

katına ait iki adet kafes şeklinde bölmeli ahşap pencere bulunmaktadır. Güney doğu cephe kısmına ıslak zemin alanlarını oluşturmak için nerdeyse zemin kat seviyesinde alt kısmı boş beton çıkma yapılmıştır ve üzeri ondüline sistemle kaplanmıştır. Güney cephesine bakan kısımda bir adet ufak pencere bulunmaktadır.

Şekil 3.62. Saraloğulları Ailesi Evi Güney Cephesi

Batı cephesine baktığımızda (Şekil 3.63.) cephenin bodrum katın cephede bir kısmı görülmektedir. Dış duvarları batı cephesinde moloz taş ile örülüp, girişi bu cephededir. Zemin kat(yaşam alanı) baktığımızda ise muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olduğunu, cephenin orta aksında çift kanatlı ahşap ana giriş kapısı ve iki adet sağında solunda ahşap pencere bulunmaktadır. Sağ kısımdaki pencere üzerinde işlemeli korkuluk bulunmaktadır. Çatı kat dış duvarlarına baktığımızda muska dolma ahşap çatki sistemi olup, ara ara muska

şeklini kaybedip dikey de ahşap düzen oluşturduğunu görmekteyiz. Bu cephede çatı katına ait 1 adet kafes şeklinde bölmeli ahşap pencere bulunmaktadır.

Şekil 3.63. Saraloğulları Ailesi Evi Batı Cehesi

Doğu cephesine baktığımızda (Şekil 3.64.) cephede bodrum katı kot farkından dolayı görülmemektedir. Zemin kat(yaşam alanı) baktığımızda dış duvarlar diğer cephelerdeki gibi muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olup, eve diğer giriş kapısı bu cephededir. Bu katta bir adet ahşap pencere üzeri işlemeli korkuluk bulunmaktadır. Çatı kat dış duvarlarına baktığımızda muska dolma ahşap çatki sistemi olup, ara ara muska şeklini kaybedip dikey de ahşap düzen oluşturduğunu görmekteyiz. Bu cephede çatı katına ait 1 adet kafes şeklinde bölmeli ahşap pencere bulunmaktadır. Bu evin kuzey cephesi neredeyse toprakla aynı kot seviyesindedir. Cepheye genel olarak baktığımızda katları ayıran ahşap kayıtlar yaşanan alanların boyutlarını belli etmektedir. Saçaklar cephede güney, doğu, batıda yaklaşık 1 m genişliğinde olup, kuzey cephesinde ise 40-50 cm genişliğindedir. Saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmış, saçak köşeleri ise hiçbir cephede yuvarlatılmamıştır.

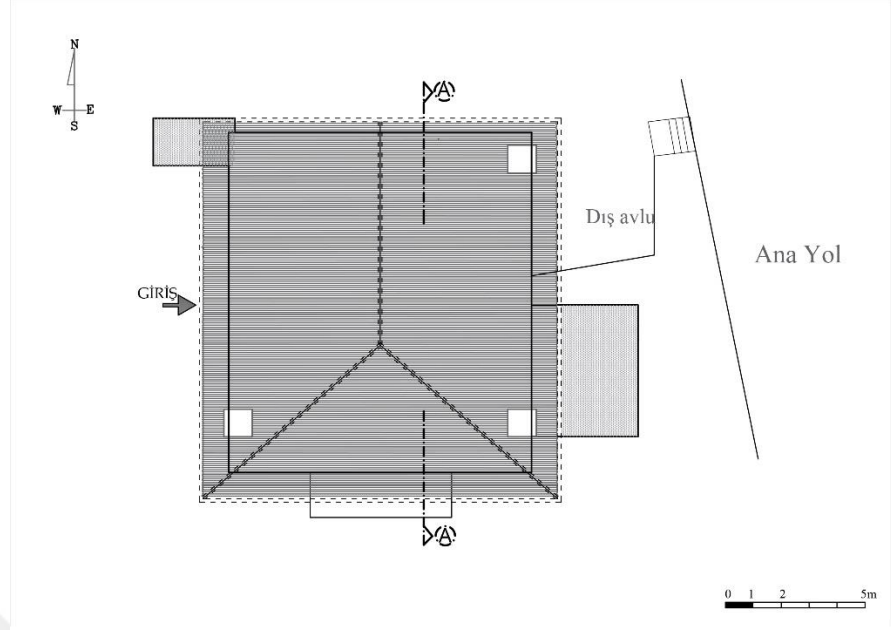

Şekil 3.64. Saraloğulları Ailesi Evi Doğu Cephesi

Çatı: Yapıya baktığımızda (Şekil 3.66) yapının yapı şekli üç omuz (üç yüzlü kırma) çatı tipi şeklindedir. Üç omuz çatı, üç yöne eğimli şekilde oluşturulan bir çatı tipidir. Of evlerinde görülen en yaygın çatı tipidir. Çatı katının yüksekliği diğer evlerde de olduğu gibi yüksek tutulmuştur. Ve çatı arası depo olarak kullanılmaktadır. Çatıya zemin katından, evin içerisinden merdivenle giriş sağlanmaktadır. Çatı parapeti 125 cm yükseklikte tutularak çatı katı mekanının kullanımı artırılmıştır. Saçaklar güney, batı, doğu cephelerinde yaklaşık 80 cm kadar geniş tutulup, saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmıştır. Kuzey cephesinde saçak 40-50 cm kadardır. Çatı oluklu sistem ile kaplanmıştır.

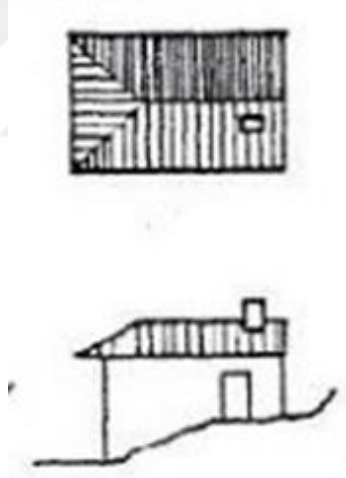

Şekil 3.65. Çatı Oluklu Kaplama

ÇATI PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.66. Çatı Planı

Şekil 3.67. Çatı şekli

İç Mekan Görselleri:

Zemin Kat: Mutfak, oturma odası, salon, yatak odaları ve kolidor iç mekan tavanda görülen kiriş boyutları 10x10 cm ve aks aralıkları 50 cm'dir tavanlar ahşap kaplamadır. Duvarlar ahşap kaplama olduğu görülmektedir.(Şekil 3.68.-3.69.-3.70.-3.71.) Döşemeler mutfak ve ıslak alanlarda taş kaplamadır. Diğer alanlar ahşap kaplamadır. Mekanları incelendiğinde salon da bozulmamış baca ve nişli raf üniteleri,(Şekil 3.69.) yatak odalarında yine orijinal haliyle korunmuş gömme dolaplar görülmektedir.(Şekil 3.70.)

Şekil 3.68. Mutfak

Şekil 3.69. Salon

Şekil 3.70. Yatak odaları

Şekil 3.71. Hol

Bodrum Kat:

Şekil 3.72. Odunluk

3.5. Zaimoğulları Ailesi Evi

Şekil 3.73. Zaimoğulları Ailesi Evi

Yerleşim Özellikleri: Yapı toğografyası gereği engebeli bir arazi üzerine inşa edildiği ve yapı çevresel yerleşim düzenine bakıldığında ise dağınık yerleşme türünde olduğu anlaşılmaktadır.

Evin inşa tarihi ve sahipleri: 1940 yılı içerisinde yığma yapı olarak inşa edilmiştir. Gündoğdu hanesinde sırasıyla Hüseyin Gündoğdu, sonrasında oğlu Ömer Gündoğdu aileleri ikamet etmiştir. Ev günümüzde kullanılabilir durumdadır, sadece bakım ve temizlik için ziyaret edilmektedir.

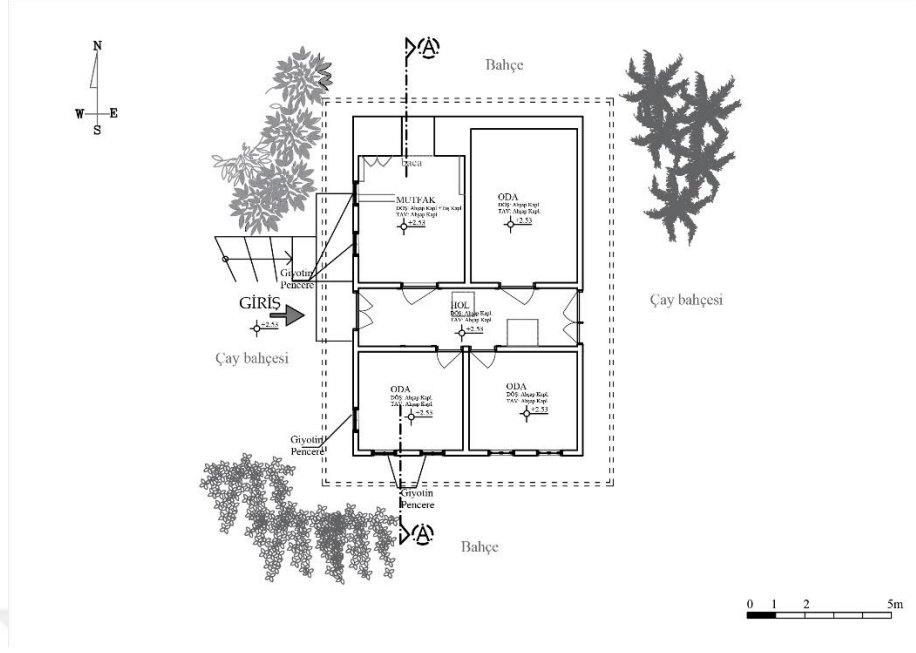
Adres:Taşhan Pazarı Köyü, No:3

Kat adedi: Bodrum, zemin ve çatı olmak üzere 3 kattan oluşmaktadır.

Plan Analizi:

Plan şemasıyla, yerleşim özellikleriyle Doğu Karadeniz geleneksel konut örneğidir. Yapılan tipolojiye göre konut, salonlu tip dediğimiz iç koridorlu ev grubuna girmektedir. Konut plan şeması olarak incelendiğinde kare plan tipindedir.

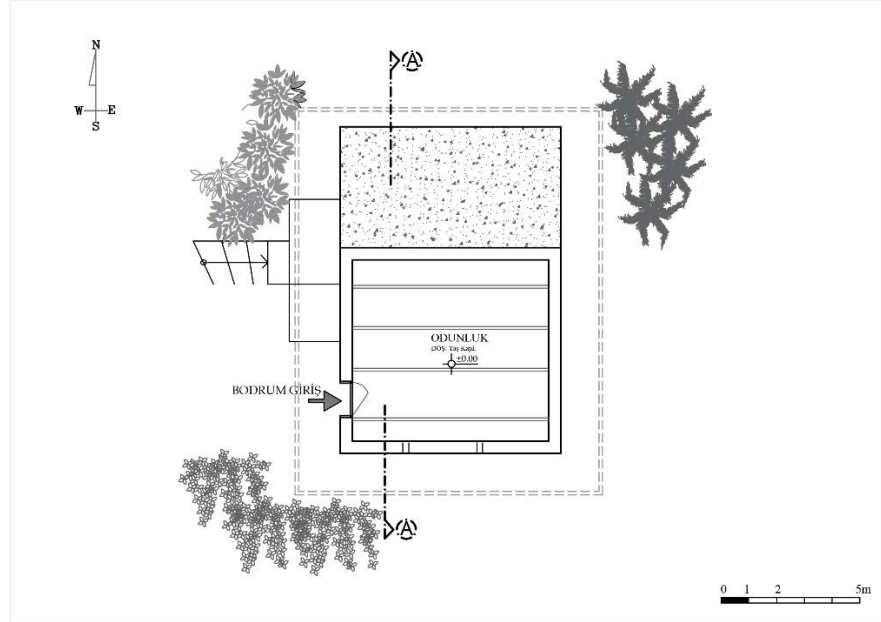
Gündoğdu evi üç katlı bir yapı olup, bulunduğu köyün sırtlarında, dört tarafı çay bahçeleri ile sarılı bir alanda bodrum, zemin ve çatı olmak üzere üç kat inşa edilmiştir. Ev, diğer örnek evlere nazaran büyük bir restorasyon ve onarım görmemiştir ve uzun yıllardır kullanılmamaktadır. Gerek mekanların bütünü, gerek mekanlarda bulunan bacalı ocak, seki (ahşap oturma alanı) gibi objeler ilk yapıldığı hali ile günümüze kadar gelmiştir. Zemin kat planını incelendiğinde,(Şekil 3.74.) batı cephe aksının ortasında bulunan çift kanatlı ahşap bir kapı ile giriş sağlanmaktadır. Bu kat yaşama alanlarının olduğu bölümdür. Giriş kapısından itibaren koridorun solunda mutfak, ilerisinde ve sağında üç adet oda bulunmaktadır. Koridor sonundaki ikinci bir kapı ile bahçeye çıkış sağlanmaktadır. Bu iki kapı haremlik-selamlık girişi olarak da bilinir. Ev, inşa edildiği yılların usulüne uygun olarak içerisinde ıslak zemin bulundurmamaktadır. Evden bağımsız olarak, bahçe içerisinde bulunan wc, ev düzenli olarak kullanılmadığından tarım faaliyetlerinin devamı için yıkılmıştır.

ZEMİN KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.74. Zemin Kat Planı

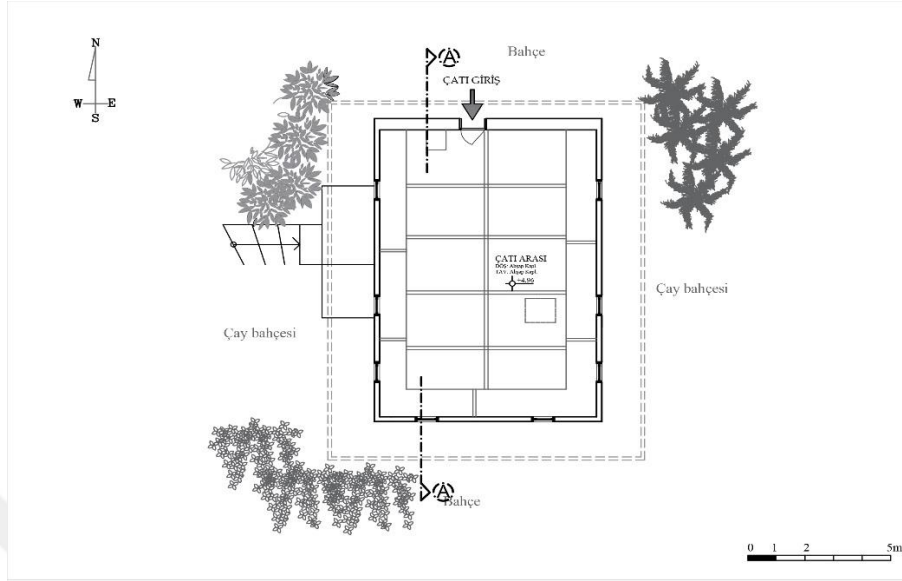
Bodrum kat planını incelediğimizde,(Şekil 3.75.) kata giriş ev içerisinden portatif bir merdiven ve dışarıdan giriş kapısı ile aynı cephede bulunan tek kanatlı ahşap bir merdiven ile yapılmaktadır. Bodrum kat bu evde odunluk olarak kullanılmıştır.

BODRUM KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.75. Bodrum Kat Planı

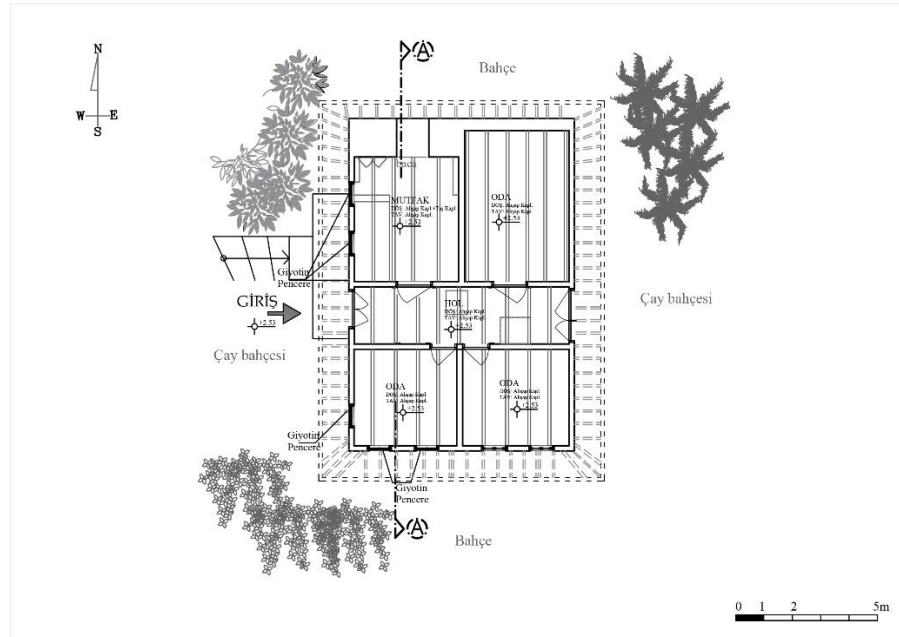
Çatı kat planını incelediğimizde(Şekil3.76.), depo (ambar) olarak kullanıldığını görüyoruz. Çatı katına ulaşım, evin içerisinde portatif ahşap bir merdiven ile sağlanmaktadır.

ÇATI KAT PLANI (RASYONEL)

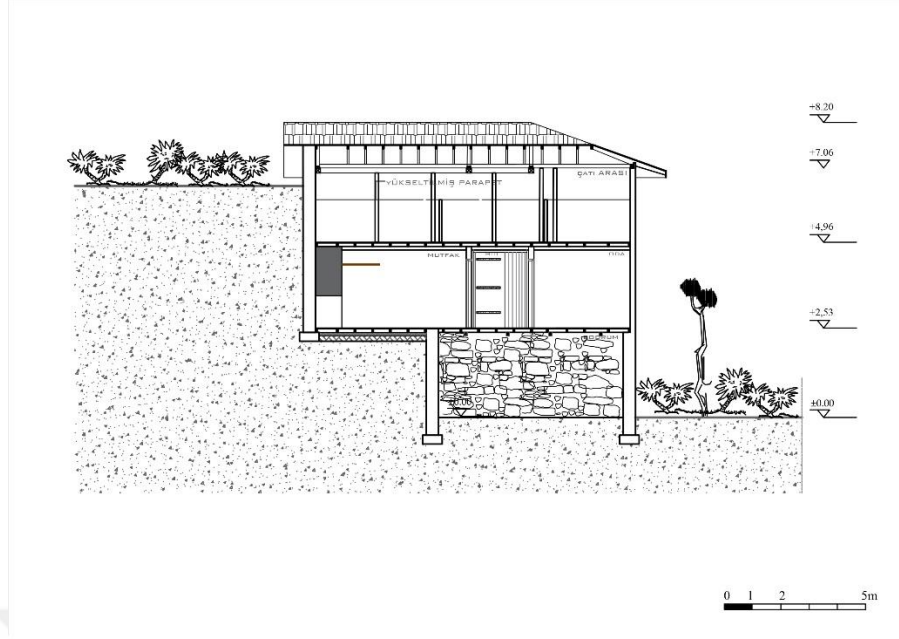
Şekil 3.76. Çatı Kat Planı

Şekil 3.77'ta Zaimoğulları Evi'nin zemin katının tavan planı yer almaktadır. 50 cm aks aralıkları ile yerleştirilmiş 12x12 cm boyutlarında ahşap döşeme kirişlerinin görülmektedir.

ZEMİN KAT İÇ TAVAN PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.77. Zemin İç Tavan Planı

AA KESİTİ

Şekil 3.78. Kesit

Yapıyı kesit olarak incelendiğinde,(Şekil 3.78.) eğimden dolayı yapının bodrum ve zemin katının bütünü, çatı katının da bir bölümünün kuzey cephesinin toprağa gömülü olduğu; bodrum katının da batı yönündeki belli bir bölümünün toprağa gömülü olduğu görülmektedir. Zaimoğulları evi, gerek plan şemasıyla, gerekse topografya ve yerleşim özellikleri nedenleriyle Doğu Karadeniz geleneksel konut örneği olduğu söylenebilir.

Yapı Sistemi-Cepheler:

Yapıyı cephe olarak ele aldığımızda üç katlı bir yapı olup, yakın çevresinde başka evler bulunmayan eğimli bir arazi üzerine inşa edilmiştir. Yapının güney cephesine bakıldığında(Şekil.3.79.) bodrum kat dış duvarlarının moloz taş ile örülmüş olduğunu, cephede zemin kat dış duvarlarına bakıldığında duvarlar muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olduğu görülmektedir. Bu cephede zemin katta iki yaşama mekanına ait toplamda dört adet düşey dikdörtgen ahşap doğramalı pencereler bulunmaktadır. Çatı katı dış duvarlarına bakıldığında duvarlar tamamıyla yatay şekilde döşenmiş ahşap kaplama ile kaplanmıştır. Çatı katı duvarına baktığımızda, iki adet kafes şeklinde dikdörtgen ahşap doğramalı pencereler mevcuttur.

Şekil 3.79. Zaimoğulları Ailesi Evi Güney Cephesi

Batı cephesine bakıldığında,(Şekil 3.80.) bodrum kat duvarlarının diğer cephede olduğu gibi moloz taş ile örüldüğünü, dış kapısının bu cepheden olduğu görülmektedir. Zemin kat duvarları bu cephede de muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olup ve cephenin tam orta aksından bu kata giriş sağlanan çift kanatlı ahşap kapı bulunmaktadır. Kapının sağından bir adet dikdörtgen formda ahşap pencere, solunda iki adet ahşap pencere bulunmaktadır. Çatı katı duvarlarına bakıldığında da yine yatay da döşenmiş ahşap kaplama ile kaplanmış olduğu görülmektedir. Çatı katına ait bu cephede üç adet kafesli dikdörtgen formda ahşap pencereler mevcuttur.

Şekil 3.80. Zaimoğulları Ailesi Evi Batı Cephesi

Doğu cephesine bakıldığında,(Şekil 3.81.) bodrum katı duvarlarının bir kısmı görülmektedir. Diğer kısmı toprak altında kalmaktadır. Zemin kat duvarları diğer cephelerle aynı şekilde olup, zemin kata (yaşama alanı) bu cephe orta aksından da giriş bulunmaktadır. Çatı katı duvarları yine yatayda ahşap kaplama olup, üç adet dikdörtgen formda ahşap pencere bulunmaktadır.

Şekil 3.81. Zaimoğulları Ailesi Evi Doğu Cephesi

Yapının kuzey cephesi, çatı kat duvarlarına kadar toprakla aynı kot seviyesinde olup, çatı katı giriş kapısı cephe orta aksında olup ahşap bir kapı ile girilmektedir. Cephelere genel olarak bakıldığında katları ayıran ahşap kayıtlar yaşanan alanların boyutlarını belli etmektedir. Saçaklar cephede güney, doğu, batıda yaklaşık 1 m genişliğinde olup, kuzey cephesinde ise 40-50 cm genişliğindedir. Saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmış, saçak köşeleri ise hiçbir cephede yuvarlatılmamıştır.

Çatı:

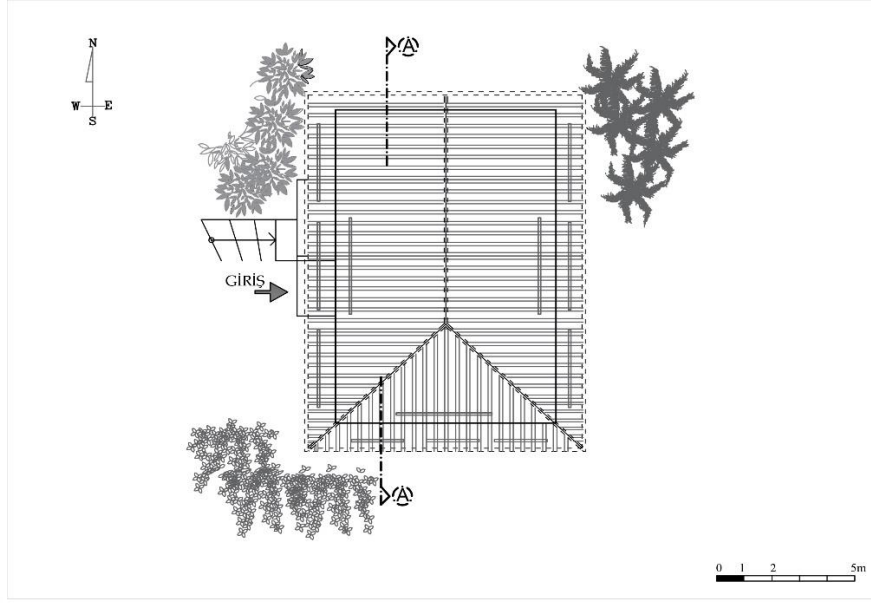
Yapı ya bakıldığında yapının yapı şekli üç omuz çatı tipi şeklindedir. Üç omuz(3 yüzlü kımra) çatı, üç yöne eğimli şekilde oluşturulan bir çatı tipidir. Of evlerinde görülen en yaygın çatı tipidir. Çatı katının yüksekliği diğer evlerde de olduğu gibi yüksek tutulmuştur. Ve çatı arası depo olarak kullanılmaktadır. Çatıya zemin katından, evin içerisinden merdivenle giriş olduğu gibi kuzey cephesinden dışarıda da bir giriş kapısı bulunmaktadır. Saçaklar güney, batı, doğu cephelerinde yaklaşık 80 cm kadar geniş tutulup, saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmıştır. Kuzey cephesinde saçak 40-50 cm kadardır. Çatı trapez saç ile kaplanmıştır.

Şekil 3.82. Trapez Saç Kaplama

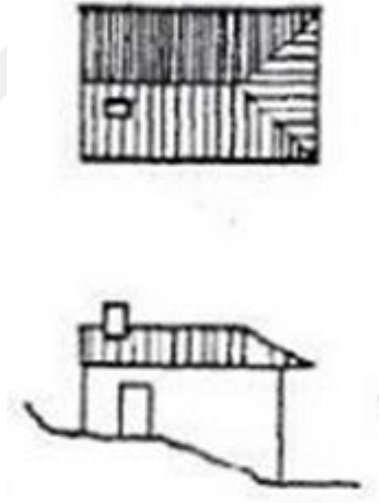

Şekil 3.83. Saçak altı

ÇATI PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.84. Çatı Planı

Şekil 3.85. Çatı şekli

İç Mekan Görselleri: Yapıdaki yaşama alanlarında görülen kiriş boyutları 12x12 cm ve aks aralıkları 50 cm'dir tavanlar ahşap kaplamadır.Yapı tamamen orijinal haliyle bırakılmış, mutfak bölümündeki baca, gömme dolaplar,ahşap raflar, seki(oturma alanı) ilk yapıldığı tarihten bu zamana kadar korunmuştur. Her bir odanın her ayrı duvarı ahşap kaplı olduğu görülmektedir. Şekil 3.86.-3.87.-3.88.) Döşemeler mutfak dahi ahşap kaplamadır. Islak zemin alanları eski yaşam şartlarıyla dışarda olup yapı kullanılmadığı için sonradan ekleme yapılmamıştır.

Zemin Kat:

Şekil 3.86. Mutfak-baca

Şekil 3.87. Odalar

Şekil 3.88. Hol

Çatı-Bodrum Kat:

Şekil 3.89. Çatı arası- bodrum

3.6. Topçu Ailesi Evi

Şekil 3.90. Topçu Ailesi Evi

Yerleşim Özellikleri: Yapı toğografyası gereği engebeli bir arazi üzerine inşa edildiği ve yapı çevresel yerleşim düzenine bakıldığında ise dağınık yerleşme türünde olduğu anlaşılmaktadır.

Evin inşa tarihi ve sahipleri: 1940 yılı içerisinde yığma yapı olarak inşa edilmiştir. Topçu Ailesi hanesinde sırasıyla Yusuf Topçu ve kardeşi Cafer Topçu aileleri ikamet etmiştir. Ev günümüzde yaz ve kış faal durumdadır.

Adres: Cuma Pazarı Köyü(mahallesi), Saray Mahallesi, No:13

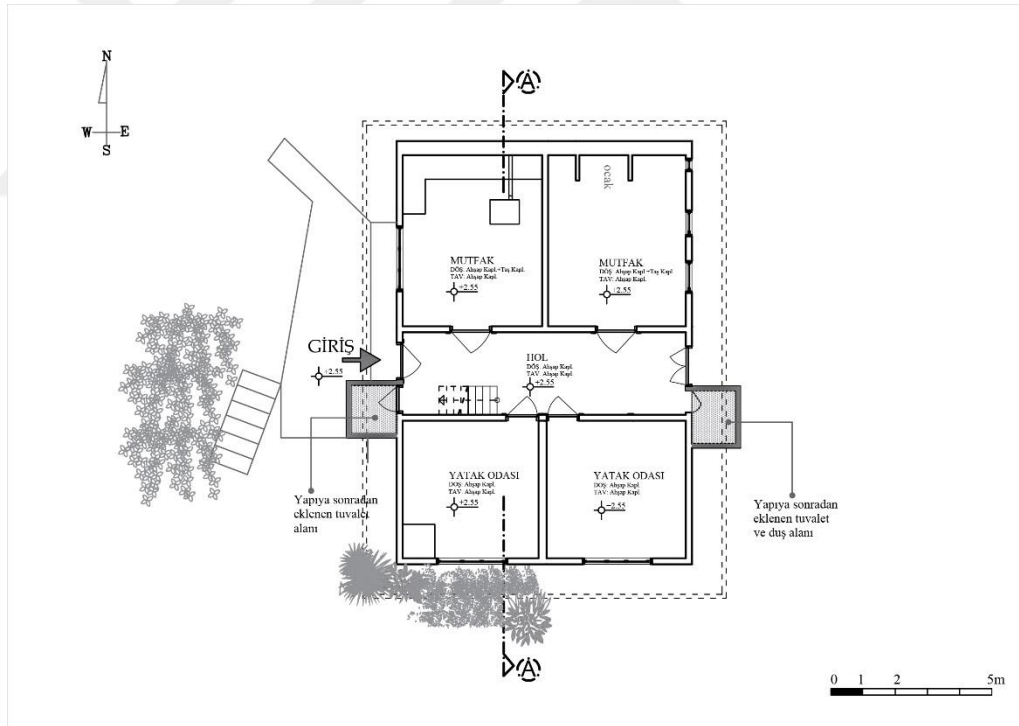
Kat adedi: Bodrum, zemin ve çatı olmak üzere 3 kattan oluşmaktadır.

Plan Analizi:

Plan şemasıyla, yerleşim özellikleriyle ve yapılan tipolojiye göre konut, salonlu tip dediğimiz iç koridorlu ev grubuna girmektedir. Konut plan şeması olarak incelendiğinde kare plan tipindedir.

Topçu evi üç katlı bir yapı olup, bulunduğu köyün hakim noktasında, eğimli bir arazi üzerine, ön cephesi köyün geneline bakacak şekilde bodrum, zemin ve çatı olmak üzere üç kat inşa edilmiştir. Zemin kat planını incelendiğinde,(Şekil 3.91.) batı cephe aksının ortasında bulunan tek kanatlı ahşap kapı ile giriş

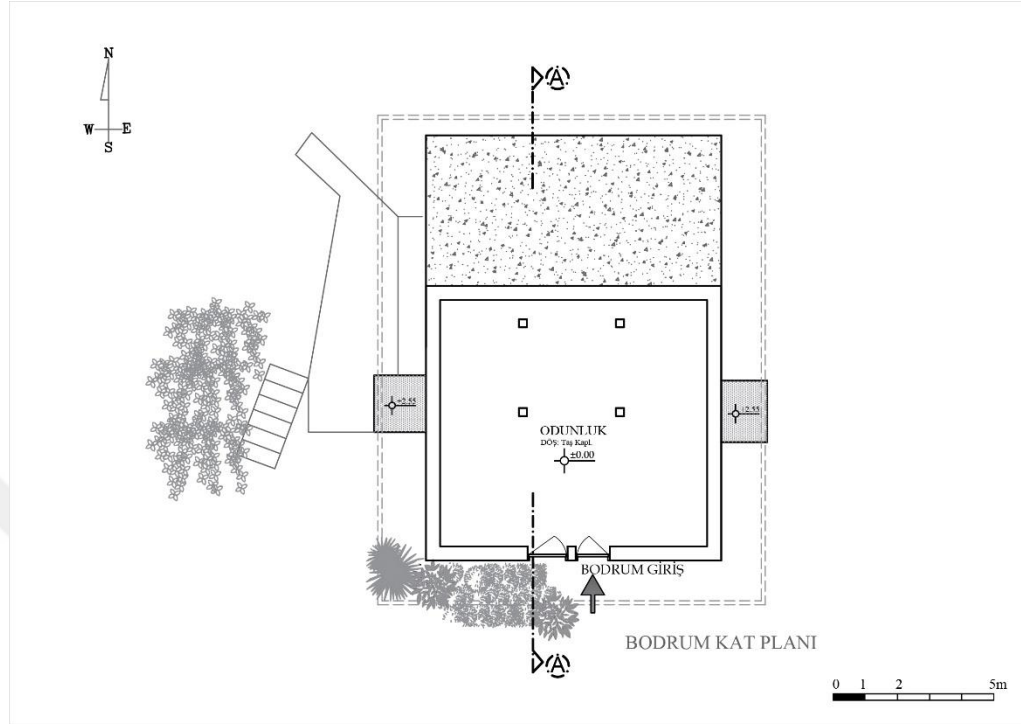
sağlanmaktadır. Kat planını incelendiğinde, giriş kapısından itibaren koridorun solunda iki adet mutfak (pişirme-ocak alanları), sağ kısmında ise iki adet yatak odası ve sonunda diğer cepheye açılan ikinci giriş kapısı bulunmaktadır. Mutfakların ikisi de aktif olarak kullanılmaktadır. Evi iki kardeş aile aynı zaman dilimlerinde kullandığı için bu tür çözüm yolu izlenmiştir. Plana bakıldığında zemin kat, mutfaklar dahil dört odalı, yaşam alanlarını bir araya toplayan kat olduğu görülmektedir. Evin inşa edildiği dönemde bahçe içerisinde bulunan tuvalet yıllar sonra ana giriş kapısının hemen yanına cepheye bitişik ve ev içerisinden girilecek şekilde yeniden yapılmıştır. Akabinde bu alan daha sonra depoya çevrilmiş ve aynı çözüm şekli ile evin doğu bölümünde bulunan giriş kapısının yanında olacak şekilde ikinci kez yapılmıştır. Bu durum plan şemasında ve cephelerde oransal olarak farkedilmektedir. Plan şemasına bakıldığında(Şekil 3.91.) yapıya eklenen alanlar sadece sınırları belli etmek amacıyla çizgisel ve içi taranmış olarak görülmektedir.

ZEMİN KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.91. Zemin Kat Planı

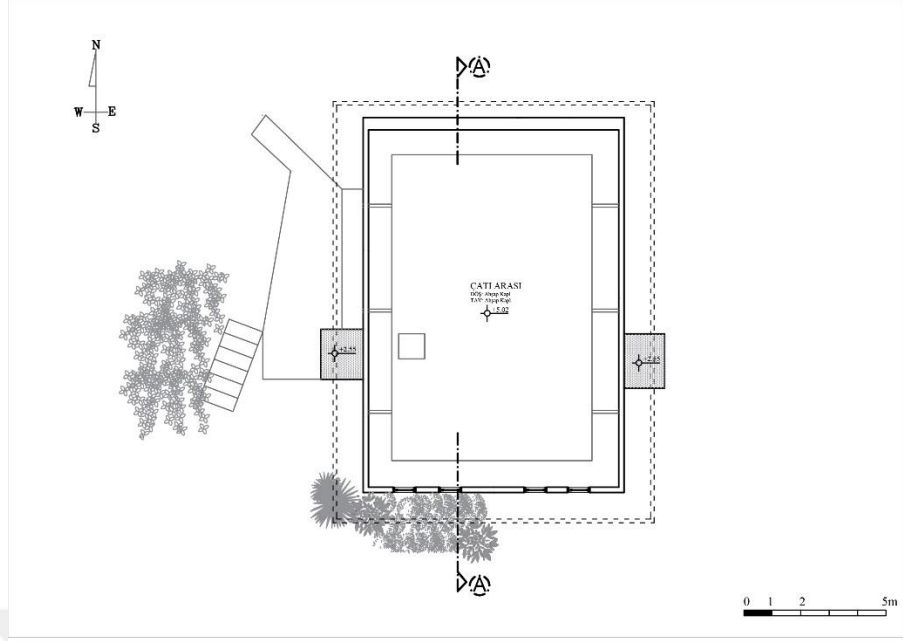
Bodrum kat planına bakıldığında,(Şekil 3.92.) kata giriş dışarıdan, iki adet birbirinden ayrı ahşap kapı ile yaşam alanlarından bağımsız olarak yapılmaktadır. Bodrum kat bu evde odunluk ve depo olarak kullanılmıştır.

BODRUM KAT PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.92. Bodrum Kat Planı

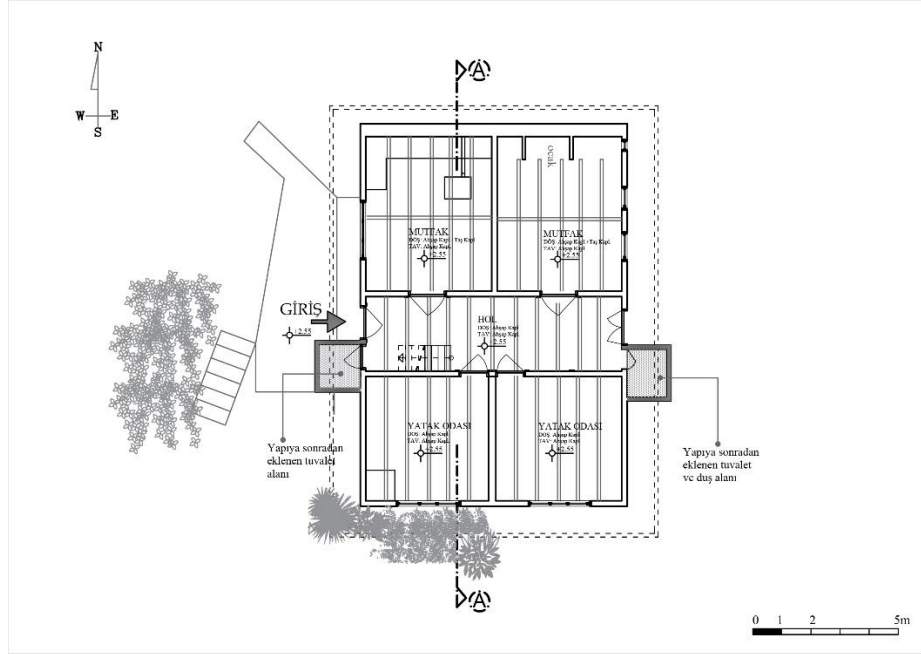
Çatı kat planını incelendiğinde,(Şekil 3.93.) depo (ambar) olarak kullanıldığı görülmektedir. Çatı katına ulaşım ev içerisinde ahşap bir merdiven ile sağlanmaktadır.

ÇATI KAT PLANI (RASYONEL)

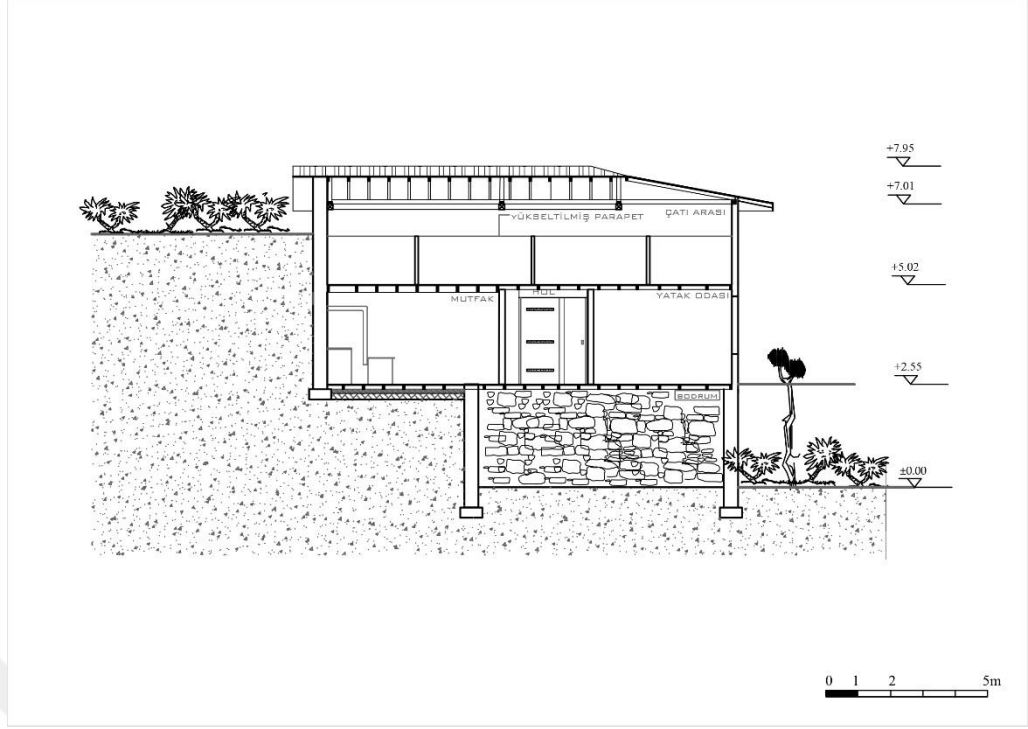
Şekil 3.93. Çatı Kat Planı

Şekil 3.94'ta Topçu Evi'nin zemin katının tavan planı yer almaktadır. 53 cm aks aralıkları ile yerleştirilmiş 10x10 cm boyutlarında ahşap döşeme kirişlerinin görülmektedir.

ZEMİN KAT İÇ TAVAN PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.94. Zemin İç Tavan Planı

AA KESİTİ

Şekil 3.95. Kesit

Yapıyı kesit olarak incelendiğinde,(Şekil 3.95.) eğimden dolayı yapının bodrum ve zemin katının bütünü, çatı katının da bir bölümünün kuzey cephesinin toprağa gömülü olduğu; bodrum katının batı bölümündeki belli bir bölümünün toprağa gömülü olduğu görülmektedir. Topçu evi, gerek plan şemasıyla, gerekse topografya ve yerleşim özellikleri nedenleriyle Doğu Karadeniz geleneksel konut örneği olduğu söylenebilir.

Yapı Sistemi-Cepheler:

Topçu ailesi evini cephe olarak incelendiğinde üç katlı yapı olup eğimli bir arazi üzerine bodrum, zemin ve çatı katı olmak üzere üç kat olarak inşa edilmiştir. Güney cephesine bakıldığında,(Şekil 3.96.) bodrum kat dış duvarları moloz taş ile örülmüş olduğunu ve bodrum kata ait iki ahşap giriş kapısı olduğu görülmektedir. Aynı cephede zemin kat (yaşama alanı) duvarlarına bakıldığında duvarlar muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olup cephede iki ayrı mekana ait olan ahşap pencereler bulunmaktadır. Çatı katı duvarlarına bakıldığında duvarlar tamamıyla yatay şekilde döşenmiş ahşap kaplama ile kaplanmıştır. Cephede dört adet pencere boşlukları bulunmaktadır. Pencere boşluklarının içerden ahşap pencere ile kapatıldığı görülmektedir.

Şekil 3.96. Topçu Ailesi Evi Güney Cephesi

Batı cephesine bakıldığında,(Şekil 3.96.) bodrum kat duvarlarının bir kısmı görünmemekte olup, görünen kısmı diğer cephedeki gibi moloz taş olarak örülmüştür. Zemin kat duvarları incelendiğinde duvarlar diğer cephedeki gibi muska dolma ahşap çatki sistemi ile örülmüş olup, cephenin orta aksında ana giriş kapısı yer almaktadır. Girişin solunda evin bir mekanına ait ahşap pencere bulunmaktadır. Sağ kısmında cepheye sonradan eklenen beton duvar mevcuttur. Çatı katı duvarları diğer cephedeki gibi yatay şekilde döşenmiş ahşap kaplama ile kaplanmıştır. Doğu cephesine bakıldığında bodrum kat duvarlarının görülmediği görülmektedir. Zemin kat duvarları, diğer cephelerle aynı olup cephe orta aksında bu kata girilen ikinci çift kanatlı ahşap kapı bulunmaktadır. Cephenin sağında üç adet pencere, solunda ıslak zemin alanlarının bulunduğu ve sonradan yapılan betondan çıkma görülmektedir. Kuzey cephesi incelendiğinde cephe toprakla aynı kot seviyesinde olduğu görülmektedir. Cephelere genel olarak bakıldığında katları ayıran ahşap kayıtlar yaşanan alanların boyutlarını belli etmektedir. Saçaklar cephede güney, doğu, batıda yaklaşık 80 cm genişliğinde olup, kuzey cephesinde ise 40-50 cm genişliğindedir. Saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmış, saçak köşeleri ise hiçbir cephede yuvarlatılmamıştır.

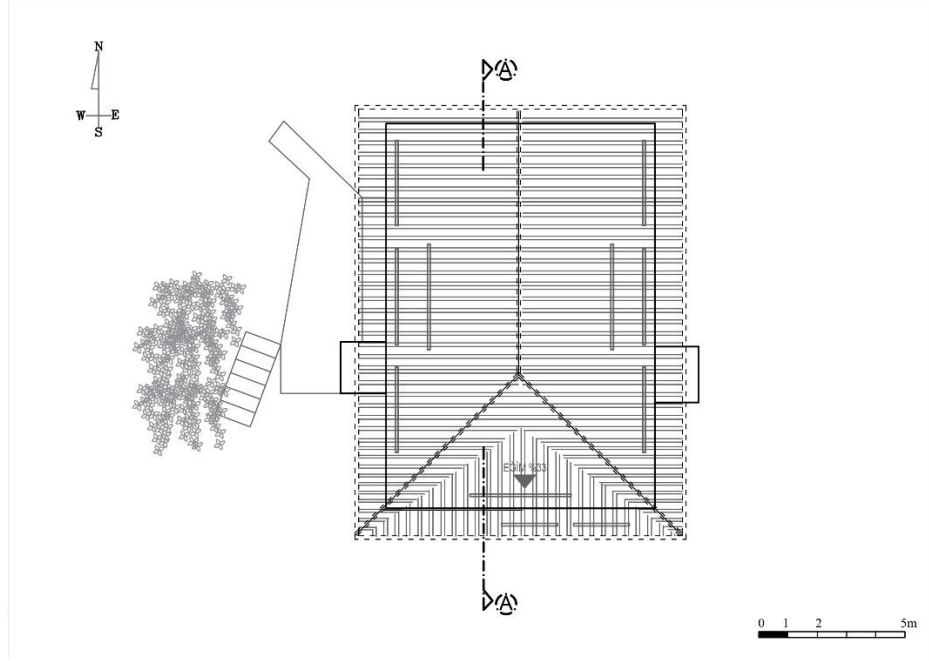
Şekil 3.97. Topçu Ailesi Evi Batı Cephesi

Çatı:

Yapı ya baktığımız da yapının yapı şekli üç omuz çatı tipi şeklindedir. Üç omuz(3 yüzlü kımra) çatı, üç yöne eğimli şekilde oluşturulan bir çatı tipidir. Of evlerinde görülen en yaygın çatı tipidir. Çatı katının yüksekliği diğer evlerde de olduğu gibi yüksek tutulmuştur. Ve çatı arası depo olarak kullanılmaktadır. Çatıya zemin katından, evin içerisinden merdivenle giriş sağlanmaktadır. Saçaklar güney, batı, doğu cephelerinde yaklaşık bir metre kadar geniş tutulup, saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmıştır. Kuzey cephesinde saçak 40-50 cm kadardır. Çatı trapez saç ile kaplanmıştır.

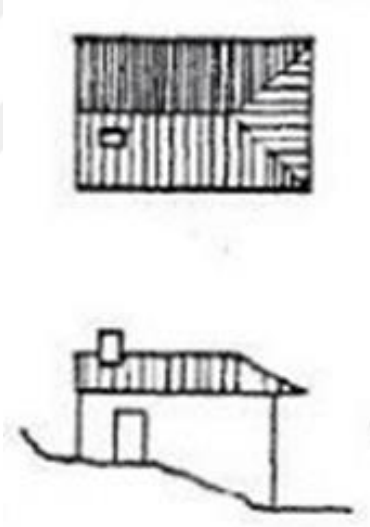

Şekil 3.98. Trapez Saç Kaplama

ÇATI PLANI (RASYONEL)

Şekil 3.99. Çatı Planı

Şekil 3.100. Çatı şekli

İç Mekan Görselleri: Yapıdaki yaşama alanlarında görülen kiriş boyutları 10x10cm ve aks aralıkları 53 cm'dir tavanlar ahşap kaplamadır.Yapının çoğu mekanları orijinal haliyle bırakılmış, bu eve özel evde bulunan iki adet mutfak bölümlerindeki gömme raflar,gömme dolaplar, baca ilk yapıldığı tarihten bu zamana kadar az değişikliklerle orijinallik korunmuştur. Her bir odanın her ayrı duvarı ahşap kaplı olduğu görülmektedir.(Şekil 3.101.-3.102.-3.103.) Mutfak bölümü duvarları sıvanıp boyanmıştır.Döşemeler mutfak ve ıslak zemin alanları taş kaplamadır. Diğer alan döşemeleri ahşap kaplamadır.

Zemin Kat:

Şekil 3.101. Mutfak alanları

Şekil 3.102. Yatak odaları

Şekil 3.103. Hol

Bodrum Kat:

Şekil 3.104. Odunluk

4. BÖLÜM

SONUÇ

Binlerce yıldan bu yana birçok insan topluluğuna ev sahipliği yapmış bir yer olan Anadolu toprağında birçok uygarlık özellikle su kaynaklarına yakın alanlarda çevresinde temin edebildiği yerel malzemeleri kullanarak evler inşa etmiştir. Bu durum her bölgede bir ev deseni mirası bırakmış ve böylece her bölgenin kendine has bir yerleşim olgusu oluşmuştur. Anadolu'nun hemen her yerinde Anadolu tarihini temsil eden bir dokuya ve kültüre rastlamak mümkündür.

Kırsal yerleşim yerleri yöre halkıyla birlikte yaşamış ve değişime uğramış yöre halkının eliyle dönüştürülmüş yerlerdir. Kırsal yerleşim alanları içerisinde var olduğu doğa parçası ile beraber Anadolu'yu tanımlayan Anadolu'daki çeşitliliği ve yer duygusunu deneyimlemenizi sağlayan alanlardır. Kırsal yerleşim alanlarında inşa edilen geleneksel yapıların arazi verisi, iklim verileri ve doğal çevre koşullarıyla tasarım özellikleri dikkate alındığında ekolojik tasarım kriterleri bağlamında üretildikleri görülmektedir.

Trabzon ili Of ilçesi Cuma Pazarı (Saray) ve Taşhan Mahallesi muhitlerinde bulunan 6 adet geleneksel kırsal evin incelendiği bu çalışmada da Kırsal yerleşim alanlarında inşa edilen geleneksel Of evleri yerleşim yeri özellikleri, plan analizi, yapı sistemi-cepheler, çatı ve iç mekân görselleri açısından değerlendirilmiştir. Evlerin bir bölümü yaz ve kış faal şekilde kullanılmaktadır.

Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki yöresel evlerin yapı malzemelerinde genellikle en eski ve doğal malzemelerden olan taş ve ahşabın birlikte tercih edildiği görülmektedir. Bölgenin çok yağış alması nedeniyle ahşap malzemeler oldukça fazladır. Bunun yanında ahşap malzemelerin hafif olması, malzemenin hava alıyor olması, depreme karşı dayanıklı olması ayrıca yıkım sonrasında da malzeme olarak kullanılıyor olmasından dolayı çok tercih edilen malzeme olduğu düşünülmektedir. Yörede kerpiç kullanımına rastlanılmamıştır. Yörede ahşap ve taş malzemesinden sonra kireç, kil, kum malzemeleri de kullanıldığı görülmektedir.

Yerleşim yeri özellikleri açısından evlerin yapı malzemesi ve yapım tekniği olarak Doğu Karadeniz geleneksel yapıların tipik bir örneği olduğu ve

genellikle eğimli arazi üzerine kurulduğu görülmüştür. Çalışma içerisinde paylaşılan fotoğraflarda da evlerin eğimli arazilerde kurulduğunu görebilmek mümkündür.

Araştırma kapsamındaki evler plan analizi açısından değerlendirildiğinde ise yapılan tipolojiye göre konutların, salonlu tip denilen iç koridorlu ev grubuna girdiği görülmektedir. Konut plan şeması olarak incelendiğinde ise evlerin planının kare plan tipinde olduğu görülmektedir. Çatı kat planını incelendiğinde is çatı katlarının depo (ambar) olarak kullanıldığı görülmektedir. Çatına katına ulaşım, evin dışından ve arka cepheden kapılar ile sağlanmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen evler yapı sistemi-cepheler açısından değerlendirildiğinde evlerin üç katlı bir yapıda olduğu eğimli bir arazi üzerine bodrum, zemin ve çatı katı olmak üzere üç kat inşa edildiği görülmektedir. Bodrum kat dış duvarlarının taş duvarlar ya da beton ile örüldüğü zemin kat (yaşam alanı) ve çatı kat dış duvarlarının ise muska dolma ahşap çatkı sistemi ile örüldüğü görülmektedir. Evlerin kuzey cephesinin neredeyse toprakla aynı kot seviyesinde olduğu görülmektedir.

Evlerin çatısında bakıldığında da yapıların yapı şeklinin üç omuz (üç yüzlü kırma) çatı tipi şeklinde olduğu görülmektedir. Üç omuz çatı, üç yöne eğimli şekilde oluşturulan bir çatı tipidir. Of evlerinde görülen en yaygın çatı tipidir. Çatı katının yüksekliği diğer evlerde de olduğu gibi yüksek tutulmuştur. Ve çatı arası depo olarak kullanılmaktadır. Çatıya toprakla bütünleşen kuzey cephesinden giriş sağlanmaktadır. Saçaklar güney, batı, doğu cephelerinde yaklaşık bir metre kadar geniş tutulup, saçak altı tahtası ve saçak alın tahtası ile kaplanmıştır.

Geleneksel kırsal of mimari kimliği oluşturan yapı elemanları analizi edildiğinde Of yöresel evlerinde temellerin genellikle yarım metre civarı kalınlıkta moloz taşlarla yapıldığı temel duvarları yükseltisinin arazideki konumuna göre bodrum katı oluşturduğu görülmektedir. Of yöresel evlerinde duvarların genellikle karma sistemle yapıldığı görülmektedir. Genellikle 3 kat yapılan yapılarda bodrum kat duvarları moloz taş, yonu taş ve kesme taş

duvardan kâgir yığma sistemi şeklinde oluşturulurken, zemin ve çatı katlarında ahşap iskelet yapı sistem ve muska dolma duvar olarak yapılmaktadır.

Of yöresel evlerinde döşemeler genellikle ahşap veya taştan yapılmıştır. Sık kullanılan alanlarda döşemeler sıkıştırılmış toprak veya taştan yapılırken, daha seyrek kullanılan alanlarda ise döşeme ahşaptan yapılmıştır. Of yöresel evlerinin bazı yapılarında dışarıya doğru taşan kısımlara olduğu görülmektedir. Bu kısımlara çıkma adı verilmektedir. Bu çıkmalar kimi zaman yapının cephesinde sonradan yapılan ıslak zemin alanları olurken kimi zaman da balkon olarak adlandırılmaktadır. Banyo ve wc hacimlerinin sonradan eklendiği görülmektedir. Bunlar 6 ev alanında da sonradan içinde yaşayanların konfor gereksinimleri nedeniyle ev sahiplerine sorularak sonradan ekleme olarak yapılmıştır. Duş ve wc alanları ayrı iki mekan olup bunun yanında wc yi kullanımı sırasında lavabo dışarıdan kullanılсын diye wc ile lavabo alanı kapı yardımıyla ayrılmıştır.

Of yöresel evlerinde 2 çeşit merdiven olduğu görülmüştür. Bazı evlerde evin dışından çatı katına çıkan ve bodruma inen merdiven gözlemlenmiştir. Bu merdivenler taştan yapılmıştır. Bazı evlerde ise evin içinden çatıya çıkan ahşap merdiven bulunmaktadır. Fakat bodruma iniş her zaman dışardan olup, taş merdivendir. Of yöresel evlerinin zemin kat yaşam alanı pencereleri genellikle ahşap malzemedden yapılmıştır. Ahşap duvarlara açılan pencereler ahşap pervazlarla çerçevenmiştir.

Of yöresel evlerinin iç mekân oluşumunda ise biçim ve estetik ile beraber fonksiyonelliğin ve kolaylığın ön plana çıktığı görülmektedir. Ev halkının konfor içerisinde hayatlarını sürebilmeleri için pratik ve akılcı uygulamaların varlığı göze çarpmaktadır. Yaşam alanının düzenlenmesinde ev halkına rahatlık sağlayan ev içerisinde merkez durumda olan en önemli unsur sofadır. Sofa odalar arasındaki sirkülasyonu sağlanmada önemli bir role sahiptir ve günlük kullanılacak odaların yerleşim düzeni istisnalar haricinde sofaya uygun olarak şekillenmektedir.

Sonuç itibarıyla Of yöresel evlerinin geleneksel Anadolu kırsal evlerinin özelliklerini taşıdığı, evlerde geleneksel dokunun hala korunduğu, dolayısıyla içerisinde yaşanılabilen, tarihi kimliğine ait izleri hala taşıdığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Albayrak, H. (1986). *Of ve Çaykara* (Vol. 1). Cantekin Matbaası.
- Büte, E. (2014). Ekolojik yapı tasarım kriterleri bağlamında muş kale mahallesi geleneksel evlerinin incelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Maltepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Canseven, A. (2012). Trabzon Kenti Geleneksel Konut Mimarisi: Sürmene Konakları. *Uzmanlık Tezi*, kültür ve turizm bakanlığı Trabzon Rölöve Ve Anıtlar Müdürlüğü.
- Çakan, Ü., ve Özdemir, İ. (2014). An Application of Krasnoselskii Fixed Point Theorem to Some Nonlinear Functional Integral Equations. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 3(2), 66-73.
- Çavuş, M., Dayı, M., Ulusu, H., ve Aruntaş, Y. H. (2015, May). Sürdürülebilir Yapı Malzemesi Olarak Kerpiç. *In 2nd International Sustainable Building Symposium* (pp. 28-30).
- Çorapçioğlu K. (2008). *Yöresel kırsal mimari kimlik 1*, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yayınları.
- Demir, N. (1985). Trabzon ve Yöresinde Serenderler. *Erdem*, 14(41), 99-118.
- Kirenci, Erurun E., A. (2018). Boyabat ve geleneksel ev mimarisi-Çay mahallesi örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Koca, G., ve As, N. (2016). Çatıda Ahşap Kullanımı. *8. Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu 2-3 Haziran*
- Kocaman, M. (2018). Elazığ ili hüseyin köyiçi bölgesi yerleşim dokusu ve geleneksel evleri, *Yüksek Lisans Tezi*, Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Özel, N., D. (2018). Diyarbakır suriçi bölgesi kentsel dönüşüm projesi kapsamında geleneksel evlerin incelenmesi ve önerilerin belirlenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Aydın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

Vural, N. (2005). Doğu Karadeniz Bölgesi Kırsal Yerleşmelerinde Ahşap Esaslı Prefabrike Sistem Kullanımı Üzerine Bir Modelleme. Yayınlanmış *Doktora Tezi*, Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Yılmaz, M. (2012). Türkiye'nin enerji potansiyeli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının elektrik enerjisi üretimi açısından önemi. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 4(2), 33-54.

İnternet Kaynakları

<https://www.google.com/search?q=trabzon+sümela+manastırı>

<https://www.google.com/search?q=AMASYA+BALLICAR>

<https://www.google.com/search?q=POKUT+YAYLASI+RİZE>

<https://www.google.com.tr/search?q=MESUDİYE+ORDU>

<https://www.google.com.tr/search?q=samsun+ilkadım>

<https://www.google.com.tr/search?q=of+ilçesi+bitki+örtüsü>

<https://www.google.com.tr/search?q=trabzon+of+dağınık+yerleşim>

<https://www.google.com/maps/place/Of%2FTrabzon>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI: Ayşe Gündoğdu

DOĞUM YERİ VE TARİHİ: Samsun-1989

MEDENİ HALİ: Bekar

E-MAİL: aysegundogdu@gmail.com

TELEFON: 05343470846

EĞİTİM DURUMU

2014-2019: Yüksek Lisans, İstanbul Arel Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programı

2010-2014: Lisans, İstanbul Işık Üniversitesi, İç Mimarlık

2003-2006: Mithat Paşa Lisesi

1995-2003: Koca Tepe İlk Öğretim Okulu

YABANCI DİL: İngilizce

İŞ TECRÜBESİ: Sanat Dekorasyon Mimarlık

: YK Mimarlık

: Ars Yapı Mimarlık

: Hakanlar Mimarlık

: Antre Design Mimarlık